

גמרא סדורה

מסכת כריתות

פרק א' - "נְשֵׁלְתִים וְנִשְׁעִים"

מהדורה מנוקדת, מפוסקת,
מחולקת לסוגיות ולפסקאות

עם רש"י

בהצלחה , יגעת ומצאת , תאמין!!!

להארות והערות

דניאל ברק ווינט

טל' - 0526071122

דואר ליה vinetdb81@gmail.com

עתניאל ד.ג. הר חברון 9040700

©

כל הזכויות על הניקוד, הפיסוק והחלוקה לסוגיות ופסקאות שמורות לעמותת "וכל בנייך לימודיך" ולדניאל ברק ווינט.

ניתן לצלם ולהדפיס לשם לימוד וללא מטרת רווח.

ג' אלול תשע"ט

מסכת כריתות פרק א' - "שְׁלֵשִׁים וְשֵׁשׁ"

רש"י

1. ב, א, ב

מתני'

כל הך כריתות במזיד בלא התראה אבל אי התראה יש מהן בחנק ויש מהן בסקילה ויש מהן במלקות ובשווג בחטאת והאי דנקט ואיירי למיתני ברישא עריות דאם ודאשת אב כו' והדר פסיק ותני ביני וביני הבא על הזכור ועל הבהמה והמביאה את הבהמה עליה והדר מתחיל למיתני אשה ובתה ואת קתני כולו בהדי הדדי בקמייא משום דקים לן בסנהדרין (דף נג.) דכל הני דנקט ברישא אם ואשת אב וכלה והבא על הזכור ועל הבהמה דינייהו בסקילה ולהכי תננהו ברישא משום דחמורות משאר מיתות ב"ד (ולאחי תננהו ברישא):

אשה ובתה: ובת בתה ובת בנה בכלל (ובן) [וכן] בתו ובת בנו חמותו ואם חמותו ואם חמיו בכלל זה:

מגדף: איכא למאן דאמר (סנהדרין דף נו) מברך את השם ואיכא למי"ד מזמר ומשורר לעבודת כוכבים:

כרת דגנור: מפרש לקמן (דף ה.) בהאי פירקא ואוכלו עונו ישא כי את קדש ה' חלל ונכרתה ומוקמינן ליה לקמן בנותר: וכת דפגול נמי מפרש לקמן בפירקא (שם) דליף עון עון מנותר דבפגול כתיב ואם האכל יאכל מבשר זבח שלמיו ביום השלישי לא ירצה המקריב אותו לו יחשב לו פגול יהיה והנפש האוכלת ממנו עונה תשא וכתבי בנותר ואוכלו עונו ישא מה התם כרת בנותר דכתיב ביה עון אף בפגול דכתיב ביה עונה תשא כרת: שוחט קדשים בחוץ בכרת אפי' לא העלן דכתיב (ויקרא יז) ואל פתח אהל מועד לא הביאו וגו' דם יחשב לאיש ההוא דם שפך ונכרתה ומעלה נמי בכרת דכתיב (שם) אשר יעלה עולה או זבח ואל פתח אהל מועד לא יביאו וגו' ואם שגג ושחט והעלה בשוגג חייב שתי חטאות:

ופסח ומילה מצות עשה: ובכרת. פסח בכרת דכתיב (במדבר ט) והאיש אשר הוא טהור וגו'. מילה בכרת דכתיב (בראשית יז) וערל זכר אשר לא ימול וגו' ונכרתה והני פסח ומילה מצות עשה [ואין קרבן על שגגות] אבל אינן כולו מצותות לא תעשה ניהו וחייבים לקרבן ואין קרבן אלא על לאו כדמפרש לקמן וכגון לאוי דעריות דמפורשין הן. ובמגדף מצינו לאו (שמות כב) אלהים לא תקלל וכתב נמי דכתיב (במדבר טו) והנפש אשר תעשה ביד רמה וגו' את ה' הוא מגדף ונכרתה ובכל הני עריות דלעיל כתיב כרת דכולל להו כפיא ונכרתו הנפשות ונכרתו כתיב ביה בעריות כולו (ויקרא יח) ערות אמך לא תגלה ובכולהו נמי לא תגלה כתיב ובנדה נמי לאו (שם) ואל אשה בנדת טומאתה לא תקרב וכתב דנדה כולל עם אחריני דלבתר עריות כולו כתיב ונכרתו הנפשות העשות והאי דלא כתיב כרת לא באשת אחי אמו ולא באם אם חמותו דשניות הן מדברי סופרים ללא כתיבי באורייתא והעובד עבודת כוכבים נמי לאו וכתב לאו דכתיב (שמות לד) לא תשתחוה לאל אחר וכתב דכתיב (במדבר טו) כי דבר ה' בזה ואת מצותו הפר הכרת תכרת ובעבודת כוכבים מיירי דבזה דבר ה' כדאמר מר בסנהדרין (דף צט.) אנכי ולא יהיה לך מפי הגבורה שמענום ולא יהיה לך בעבודת כוכבים מדבר לאו דמולך (ויקרא יח) ומזרעך לא תתן להעביר מולך איני לא ימצא בך מעביר בנו ובתו באש כרת נמי אית בהו דכתיב (ויקרא כ) ואל בני ישראל תאמר איש איש מבני ישראל וגו' ובעל יתן מזרעו למולך מות יומת וכתבי בתריה ושמי אני את פני באיש ההוא והכרתי אותו וגו' ובעל אוב נמי אית ביה אזהרה דכתיב (שם יט) אל תפנו אל האובות וגו' וכתב נמי דכתיב (שם כ) והנפש אשר תפנה אל האובות ונכרתה ובגמרא מפרש מאי טעמא לא תני הכא ידעוני. והמחלל את השבת אזהרה אית ביה דכתיב (שמות כ) לא תעשה כל מלאכה וכתב נמי דכתיב (שם לא) כי כל העושה בה מלאכה כרת בהו וגו'. וטמא שאכל את הקדש בלאו ולא יאכל עד אשר יטהר ובכרת דכתיב (ויקרא כב) אמור אליהם לדורותיכם כל איש אשר יקרב וגו' וטומאתו עליו ונכרתה. הבא אל המקדש טמא לאו דכתיב (שם יב) ואל המקדש לא תבא ולא יטמאו את מחניהם כרת כי את משכן ה' טמא ונכרתה. אוכל חלב ודם בלאו דכתיב (ויקרא ג) כל חלב וכל דם לא תאכלו כרת בחלב (שם ז) כי כל אוכל חלב ונכרתה כרת בהו (שם יז) כי נפש כל בשר דמו בנפשו הוא וגו' וכל אוכלי יכרת. אזהרה דנותר (שמות כט) ושרפת את הנותר באש לא יאכל כרת כדאמרן ואוכלו עונו ישא כי את קדש ה' חלל ונכרתה. אזהרה בפגול נפקא לן מהאי קרא ואם יותר מבשר זבח שלמיו לא יאכל כי קדש הם כדגמרינן בפסחים (דף כד.) לא יאכל כי קדש הם כל שבקדש פסול בא הכתוב ליתן לא תעשה על אכילתו וכתב כדאמרן יליף עון עון מנותר. שוחט בחוץ מפרש בהאי פירקא (דף ג:) בלאו למאן דגמיר בגזירה פוח הבאה [הבאה דכתיב] בהעלאה ואל פתח אהל מועד לא יביאו ונאמר כאן בשחיטה הבאה ואל פתח אהל מועד לא הביאו וגו' מה הלך לא ענש אפי' הזהיר אף כאן נמי לא ענש אפי' הזהיר. ולמאן דמייית לה בהיקשא אמר קרא שם תעלה עולותיך ושם תעשה מה העלאה לא ענש אפי' הזהיר אף שחיטה נמי. מעלה בחוץ בלאו השמר לך פן תעלה וגו' (דברים יב) וכל מקום שנאמר פן ואל אינו אלא לא תעשה. וכתב כדאמרן לעיל אשר יעלה עולה או זבח וגו' ונכרתה. אוכל חמץ בלאו כל מחמצת לא תאכלו (שמות יב) כרת כל אוכל חמץ ונכרתה (שם) והאוכל ביוה"כ בלאו מפרש ביומא (דף פא.) כל הנפש אשר לא תעונה וגמר עינו עינו מהתם על דבר אשר עינה את אשת רעהו (דברים כב) מה התם לא ענש אפי' הזהיר ה"נ לא ענש אפי' הזהיר וכתב נמי אית ביה באוכל דכתיב ביה ונכרתה באוכל ביוה"כ (ויקרא כג) כל הנפש אשר לא תעונה ונכרתה והאי לא תעונה בעינו אכילה קמייירי דגמר (יומא עד.) עינו עינו מהתם דכתיב (דברים ח) ויענך וירעיבך מה הלך עינו רעבון אף כאן עינו רעבון. העושה מלאכה ביוה"כ אית ביה אזהרה וכל מלאכה לא תעשו בצעם היום הזה (ויקרא כג) כרת דכתיב (שם) והאבדתיו וזהו כרת. והמפטם את השמן לא ובמתכנתו לא תעשו כמורו. כרת אשר ירקח כמורו ונכרתה וגו' (שמות ל.) והמפטם את הקטרת לצרכו להריח מפטם את השמן [נענין שעשה משה במדבר דכתיב] ואתה קח לך בשמים ראלש (שם) מפטם את הקטרת [מעריב י"א שמתני ואלה הקטרת כמו דכתיב] קח לך שמים נטף ושחלת וחלבנה. הסך שמן המשחה נמי לאו על בשר אדם לא ייסך (שם) כרת אשר יתן ממנו על זר ונכרת מעמיו (שם) מאותו שעשה משה לשמן המשחה מפטם את הקטרת אזהרה במתכנתה לא תעשו לכם (שם) כרת אשר יעשה כמורו להריח בה ונכרת (שם) אבל המריח בקטרת של בית המקדש לא אזהרה ולא כרת דריח אוי בו משום מעילה ולא דמי לטך שמן המשחה דהתם אית ביה מעשה משי"ה אית ביה לאו וכתב:

פסח ומילה מצות עשה: פסח דכתיב (דברים טז) וזבחת פסח ומילה (ויקרא יב) וביום השמיני ימול וגו' וכתב בהו כדאמרן. ובהני אית בהו חייבי מיתות ב"ד כגון העובד עבודת כוכבים והמחלל את השבת ואלה חייביה חייבי כריתות הן במזיד בלא התראה ואי אתרו בהו על שגגות חטאות כגון הני כדאמרן ברישא ואי לא אתרו בהו מידי מיתת ב"ד יצאו מידי כרת לא יצאו וכתב הוא שמת בלא בניס:

על שגגות חטאות: דמפיק ליה מעבודת כוכבים דכתיב בה (במדבר טו) וכי תשגו ולא תעשו את כל המצות האלה וגו' ואמר מר (הוריות דף ח.) שקולה עבודת כוכבים כנגד כל התורה דהא כתיב בה מצות וכתבי בה קרבן (במדבר טו) והקריבה עז בת שנתה וגמרינן מה עבודת כוכבים שחייבין על זדונה כרת חייבין על שגגות חטאות אף כל שחייבין על זדונות הן שחייבין על שגגות חטאות כגון הני כריתות. שוגג דעריות כסבור שהיא אשתו והבא על הזכר ועל הבהמה בשוגג כסבור לבא על אשתו שלא כדרכה ובא על הזכר או על הבהמה ואחר כך נודע לו דזכר הוא או בהמה היא מביא חטאת:

ועל לא הודיע שלהן אשם תלוי: דלא אתיידע אי בא על אשתו שלא כדרכה או זכר או בהמה והוא הדין לאתריה והאשה המביאה בהמה עליה נמי דסבורה להביא אדם והביאה בהמה ונדה דסבור טהורה היא מגדף כסבור מברך הוא שם בן שתי אותיות וברך שם בן ד' אותיות דאינו חייב אלא על שם של ד' אותיות כדאמרן בפ"ד מיתות (סנהדרין נו.) עבודת כוכבים כסבור זבוח וקיסור אסרה תורה ולא השתחאה וניסוך דד' אלה השחיתו הן. מולך כסבור להעביר אדם אחר והעביר את בנו בעל אוב נתכוין לכשוף אחר. שבת כסבור חול הוא קדש כסבור בשר חולין הוא. מקדש כסבור בית אחר הוא חלב כסבור שומן. ודם כסבור טחול ל"א דם כסבור שדס חנונים או דם דגים הוא. לשון מור. נותר ופגול כסבור כשר הוא שוחט בחוץ כסבור בהמת חולין היא מעלה לאחר איסור הבמות הקריב בבמה וכסבור במות אלו של צבור מותרות ומוקים לקרא בבמת יחיד. פסח ויום כפור כסבור ימות החול הן. שמן וקטרת נתכוין לסממנין אחרים ונמצאו שהן הסממנין הכתובין אבל אומר מותר לגמרי דעוקר כל הגוף לאו שוגג הוא אלא אנוס הוא ופטור:

לא הודיע: אשתו ואחותו במטה וכסבור לבוא על אשתו ולא ידע על איזה מהן בא: **שהוא בעולה ויוד:** ואין שם אשם תלוי אלא בספק קבוע כדאמרין בפרק בתרא (לקמן כה.) אין אשם בא אלא על דבר שזדונו כרת ושגגות חטאות קבועה: **אף המגדף:** מפרש בגמ' מאי קאמר:

בב

מתניתין

שְׁלֵשִׁים וְשֵׁשׁ כְּרִיתוֹת בַּתּוֹרָה:

הַבָּא עַל הָאִם,

וְעַל אִשְׁתּוֹ אָב,

וְעַל הַבְּלָה.

הַבָּא עַל הַזְּכוּר,

וְעַל הַבְּהֵמָה,

וְאִשָּׁה הַמְּבִיֵּאָה הַבְּהֵמָה עִלְיָה.

הַבָּא עַל אִשָּׁה וּבִתָּהּ,

וְאִשְׁתּוֹ אִישׁ

הַבָּא עַל אַחֻתוֹ,

וְעַל אַחֻת אָבִיו,

וְעַל אַחֻת אָמוֹ,

וְעַל אַחֻת אִשְׁתּוֹ,

וְעַל אִשְׁתּוֹ אַחִיו,

וְעַל אִשְׁתּוֹ אַחִיו אָבִיו,

וְעַל הַנְּדָה

וְהַמְּגַדֵּף,

וְעוֹבֵד עֲבוּדָה זָרָה

וְהַנּוֹתֵן מַזְרְעוֹ לַמּוֹלֵךְ,

וְבָעַל אֹב,

וְמַחְלֵל שַׁבָּת.

וְטָמֵא שְׂאֵבֶל קֹדֶשׁ,

וְהַבָּא אֶל הַמִּקְדָּשׁ טָמֵא,

וְהַאוֹכֵל חֶלֶב,

וְדָם,

וְנוֹתֵר,

וּפְּיֹגֵל,

וְהַשּׁוֹחֵט,

וְמַעֲלֵה בַּחוּץ

וְהַאוֹכֵל חֶמֶץ בַּפֶּסַח,

וְהַאוֹכֵל

וְהַעוֹשֶׂה מְלָאכָה בַּיּוֹם הַנִּפְּגָרִים.

וְהַמִּפְטֵם אֶת הַשֶּׁמֶן,

וְהַמִּפְטֵם אֶת הַקְּטֹרֶת,

וְהַסֹּךְ בַּשֶּׁמֶן² הַמִּשְׁחָה.

וְהַפֶּסַח,

וְהַמֵּיִלָּה - מִצּוֹת עֲשֵׂה.

עַל אֵלוֹ חַיִּיבִין עַל זְדוּנוֹ - פְּרֹת,

וְעַל שִׁגְגוֹתוֹ - חֲטָאוֹת.

וְעַל לֹא הוֹדַע שְׁלֵהֶם - אֲשֶׁם תְּלוּי.

חוּץ מִן הַמִּטְמֵא מִקְדָּשׁ וּקְדָשָׁיו,

מִפְּנֵי שֶׁהוּא בְּעוֹלָה בְּיֹדָד,

דְּבָרַי רַבִּי מְאִיר.

וְחֻכְמַיִם אוֹמְרִים:

אֵף הַמְּגַדֵּף.

שְׁנָאֵמֵר: "תּוֹרָה אַחַת יְהִי לָכֶם,

לְעוֹשֶׂה בַּשְּׂגָוָה"³ (במדבר טו, כט).

יָצָא מִגְדָּף, שְׂאֵינּוֹ עוֹשֶׂה מַעֲשֶׂה.

¹ מסורת השי"ס. גירסת וילנא: (ועל אשת אחי אמו)

² שיטה מקובת וגירסת המשניות. גירסת וילנא: אֶת הַשֶּׁמֶן

³ הָאֲזוּרָה בִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְלֹא הֵנָּה בְּתוֹכָם תּוֹרָה אַחַת יְהִי לָכֶם לְעוֹשֶׂה בַּשְּׂגָוָה

רפ"י

גמ' מניינא שלשים ושש: מחוסרי כפרה. דאינן אוכלים בקדשים עד שיביאו כפרה ובפ"ב (לקמן ח:) מפרש להו: עד שיזרוק הדם. כדמפרש בפ"ב (שם ט.) ככס כגר יהיה מה אבותיכם לא נכנסו לברית אלא במילה וטבילה והרצאת דמים כו': אהכי תנא ארבעה. וכל היכא דתני חושבנא דוקא קתני ולא תימא תנא ושייר: ארבעה מביאין על הזדון. מפרש בפ"ב (שם): ר' יוסי בר' יהודה. דאמר לקמן (שם): נזירות דטהרה. נזיר שנטמא וספר ז' לחזור ולהתחיל ולמנות נזירות טהרה מזי חיילא ומשכחת לה דמביא קרבן אי על טומאות הרבה כגון שנטמא בשביעי וחזר ונטמא בז' דכיון דבז' טהור הוה הווי להו ג' טומאות וקרבן אחת הוא ולא על כל טומאה וטומאה משום דבשתי טומאות הראשונות לא יצתה שעה ראויה להביא קרבן דאין הבאת קרבן אלא בשמיני הלכך אינו מביא אלא על האחרונה להכי נקט תרי זימני נטמא בז' דמהדר אג' טומאות משום דתנא במתניתין טומאות הרבה: חדא טומאה אריכתא. דלא בא לכלל טהרה: אלא שמע מינה כו'. ולהכי תנא מניינא לאשמועינן דדוקא הוא ולא תימא רבי היא וסמי מכאן נזיר:

גמרא
מניינא למה לי?

אמר רבי יוחנן: לשאם עשאן פולן בהעלם אחת - חייב על כל אחת ואחת.

ותו היא דתנן: "אבות מלאכות ארבעים חסר אחת" (שבת עג.) - מניינא למה לי?

שאם עשאן פולן בהעלם אחת - חייב על כל אחת ואחת.

תו היא דתנן: "ארבעה מחוסרי כפרה" (כריתות ח:) - מניינא למה לי?

לאפוקי מדרבי אליעזר בן יעקב, דאמר: חמשה הוי.

דתנן:

"רבי אליעזר בן יעקב אומר:

גר מחוסר כפרה עד שיזרק דם עליו" (כריתות ח:).

אהכי תנא ארבעה.

תו היא דתנן: "ארבעה מביאין על הזדון בשגגה" (כריתות ח:) - מניינא למה לי?

לאפוקי מדרבי שמעון.

דתניא:

"רבי שמעון אומר:

שבועת הפקדון לא ניתו זדונה לכפרה".

אהכי תנא ארבעה.

תו, היא דתנן: "חמשה מביאין קרבן אחד על עבירות הרבה" (כריתות ט.) - מניינא למה לי?

משום דקא בעי למיתנא סיפא: "נזיר אם נטמא טומאות הרבה", ומשפחת לה כגון דאיטמי בשביעי וחזר ונטמא בשביעי.

וכמי?

רבי יוסי ברבי יהודה היא, דאמר: נזירות דטהרה מן שבועי הוא דחיל עליה.

דאי תאמר רבי היא,

כיון דנזירות דטהרה עד שמיני לא חיילא עליה

היכי משפחת לה?

אי דנטמא בשביעי וחזר ונטמא בשביעי - פולה חדא טומאה אריכתא היא!

ואי דנטמא בשמיני וחזר ונטמא בשמיני - כיון דיצא בשעה הראויה להביא בה קרבן חייב על כל אחת ואחת!

אלא, שמע מינה: רבי יוסי ברבי יהודה היא.

מאי רבי?

וּמֵאֵי רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי יְהוּדָה?

רַבִּי

וּקְדַשׁ אֶת רֵאשִׁו. לַנְּזִירוֹת טַהֲרָה שְׁנֵיהֶם:

ה' מְבִיאִין קֶרְבֵן עוֹלָה וַיּוֹרֵד. כְּלוּמַר עַל חֲמֵשׁ עֲבִירוֹת מְבִיאִין קֶרְבֵן עוֹלָה וַיּוֹרֵד בְּפִיב (שם): מְנַיִנָא לְמַה לִּי. לִיתַנִּי אֵלּוּ:

מִשּׁוּם דְּקִתְנֵי סִיפָא. בַּהוֹרִיּוֹת

בְּפִיב (דף ח:): וַאֲיִירִי בַּהֲנֵךְ הִי וְקִתְנֵי הַכִּי אֵין בִּיד חִיִּיבִין עַל שְׁמִיעַת הַקּוֹל וְעַל בְּטוּי שְׁפֵתַיִם כּוֹ וְנִשְׂיָא כִּיּוּצָא בַּהֲן נִמִּי דְּפִטוֹר אַכֵּל הֲנֵךְ מִשּׁוּם [דְּלֵא] שִׁיד בַּהוֹ קֶרְבֵן עוֹלָה וַיּוֹרֵד וְעֵנִיּוֹת בְּנִשְׂיָא לֹא שְׂכִיחָא ר"א אֹמֵר נִשְׂיָא מְבִיא שְׁעִיר כְּדִינוּ בְּכֹל הַמִּצְוֹת

שְׁבַתוֹרָה וְאִמְרֵי בְּגַמִּי לֹא אִמְרֵי רִי אֲלִיעֶזֶר אֵלּא בְּטוּמְאָתָא מִקְדָּשׁ וְקִדְשֵׁי הוֹאִיל וְנִאֵמַר בַּהֲן כְּרַת כְּבֻבְעָה לְהַכִּי תֵנָא הַכֹּא הִי לְאִשְׁמוּעִין דְּדוּקָא נִקֵּט דְּכֹל הַמְבִיא עַל הִי עֲבִירוֹת הַלְלוּ אֵינוּ מְבִיא קְבוּעָה אֵלּא עוֹלָה וַיּוֹרֵד וְלֹא תִימָא סְמִי מִכֹּאן טוּמְאָתָא מִקְדָּשׁ וְקִדְשֵׁי לְאֹקוּמָה כְּרִי אֲלִיעֶזֶר דֹּאֵמַר מְבִיא נִשְׂיָא עֲלֵיהּ קֶרְבֵן קְבוּעָה אֵלּא אֵינוּ מְבִיא קְבוּעָה אֵלּא אֵי רִי יוֹסֵי הַגְּלִילִי דְּפִטוֹר לִיה לְגַמְרִי אֵי רִי עֵקִיבָא וְרִי שְׁמַעוֹן דְּמַחֲיִיבּוּ לִיה בַּעוֹלָה וַיּוֹרֵד דְּהֵיִינוּ כְּשִׁבָה אוֹ שְׁעִירָה אוֹ תוֹרִים וּבְנֵי יוֹנָה:

שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה. וְעֶשְׂרִים וְדִי מִפְרָשׁ הַתָּם בְּפִרְקֵי דִי אַבּוֹת נְזִיקִין (ב"ק ד:): וְלִשְׁלֹשׁ מִמֵּיטֵב כְּדִמְפְרָשׁ הַתָּם:

מִסוּר. מִלְשִׁין: וּמִפְגָּל. כְּהֵן שְׁפַגֵּל בְּקֶרְבֵנוּ שֶׁל יִשְׂרָאֵל לְאוּכְלוּ חוּץ לְזִמְנוּ דְּחִיִּיב אֵינוּ מִשְׁלֵם מִמֵּיטֵב דֵּהֵאֵי הִיזְקָא דִּיבּוֹרָא בַּעֲלֵמָא הִיא וְהִיזְקָא שְׂאִינוּ נִיכֵר נִינְהוּ:

תָּנוּ הָא דִּתְנִין: "חֲמִשָּׁה מְבִיאִין קֶרְבֵן עוֹלָה וַיּוֹרֵד" (כְּרִיתוֹת ט.) - מְנַיִנָא לְמָה לִּי? מִשּׁוּם דְּקִתְנֵי סִיפָא דֵּהֵיא: "נִשְׂיָא כִּיּוּצָא בַּהֲן" (הוֹרִיּוֹת ח:): תְּנֵי חֲמִשָּׁה, לְאַפּוּקֵי מִדְּרַבִּי אֲלִיעֶזֶר, דֹּאֵמַר: "נִשְׂיָא מְבִיא שְׁעִיר" (הוֹרִיּוֹת ט.).

תָּנוּ הָא דִּתְנִין: "אַרְבַּעָה אַבּוֹת נְזִיקִין" (בְּבֵא קַמָּא ב.) - מְנַיִנָא לְמָה לִּי?

לְאַפּוּקֵי מִדְּרַבִּי אוֹשְׁעִיא, דֹּאֵמַר: שְׁלֹשָׁה עֶשְׂרֵה אַבּוֹת נְזִיקִין הֵן.

וְלְרַבִּי אוֹשְׁעִיא - מְנַיִנָא לְמָה לִּי?

לְאַפּוּקֵי מִדְּרַבִּי חִיָּיא, דֹּאֵמַר: עֶשְׂרִים וְאַרְבַּעָה אַבּוֹת נְזִיקִין.

וְלְרַבִּי חִיָּיא - מְנַיִנָא לְמָה לִּי?

לְאַפּוּקֵי: מִסוּר, וּמִפְגָּל.

⁵ ט וכי ימות מת עליו בפתע פתאם וטמא ראש נורו וגלה ראשו ביום טהרתו ביום השביעי יגלחנו. י וביום השמיני יבא שתי תרים או שני בני יונה אל הכהן אל פתח אהל מועד. יא ועשה הכהן אהד לחטאת ואהד לעלה וכפר עליו מאשר הטא על הנפש וקדש את ראשו ביום ההוא

⁶ שיטה מקובצת

2. ב, ב - ג, א

רס"י

אחותו. בכלל עריות היתה דכתיב בהו (ויקרא יח) ונכרתו הנפשות העושות והדר כתיב בקדושים תהיו איש אשר יקח את אחותו וגו' ונכרתו לעיני בני עמם:

אחותו דפרט בה קרא. כי עביד לה בהדי אינך ליחייב עלה דידה חדא ואאינדך כולהו חדא ואי תיבעי לך אשכחן אחותו דיצאת לחלק אבל שאר עריות למה יצאו תריץ לאשמועינן דאיתנהו במיתת ב"ד עריות שיצאו דכתיי בהו (שם) מות יומת [יש מהן בסקילה ויש מהן בחנק] ויש מהן דכתיב בהו שריפה והני דאיתנהו בכרת מפרש להו ביבמות (דף נד.) דפרט בה קרא ואחותו דבעי הכא לא מפרש:

בכלל כל הקדשים. אמור אליהם לדורותיכם כל איש אשר יקרב מכל זרעכם אל הקדשים (שם כב) והאי יקרב ליכא למימר דנגיעה היא ממש דבנגיעה ליכא נטילת נשמה כדגרסינן במסכת מכות (דף יד.): מבכל קדש לא תגע והיינו אכילה ולא נגיעה והאי יקרב נמי מפרש במסכת מעילה (דף י.): דאינו נגיעה אלא דבר המוכשר ליקרב אייר אלעזר וכי יש נוגע שהוא חייב אם כן למה נאמר אשר יקרב לומר שאין חייבין עליו עד שיוכשר ליקרב כלומר אינו חייב על אכילתו משום טומאה עד שיוכשר ליקרב:

יצאו קדשי בדק הבית. שאינו ענוש כרת האוכלן בטומאת הגוף והכא נמי ליגמר כולהו מאחותו: אשת איש שיש לה היתר בחיי אוסרה. שמתגרשת בגט הלכך לא גמרי לה מאחותו ולא משכחת בה בחטאת בהעלם:

בפני עצמה. אפי' עשאה עם האחרים: לדונו בכרת ולא במלקות. והיה מלמד על הכלל כולו דלית ליה חייבי כריתות שלקו נפטר מדי כריתתן באלו הן הלוקין (מכות כג.):

ואל אשה. הוה ליה למיכתב ולנדה לא תקרב:

ורבנן. דאית להו נפטר מדי כריתתן ומפקי כרת דאחותו לחלק:

תלפוק להו מואל אשה. לחלק:

אמר מר:

"שאם עשאן כולן בהעלם אחת - חייב על כל אחת ואחת".

בשלקמא: פטור לגמרי - לא מצית אמרת,

דכתיב: "מי כל אשר יעשה מפל התועבות האלה ונכרתו" (ויקרא יח, כט).

אלא אימא: עבר חדא - נתחייב חדא,

עבר כולהו בהעלם אחת - אינו חייב אלא אחת!

אמר רבי יוחנן:

לך יצאה פרת ב"אחותו" (ויקרא כ, יז) לחלק.

מתקיף לה רב ביבי בר אבין:

אימא "אחותו" דפרט קרא ניחייב חדא עליה,

וכולן - כיון דבהעלם אחת, לא ניחייב אלא אחת!

ולרב ביבי בר אבין מי לית ליה הך דתנאי:

"כל דבר שהיה בכלל ויצא מו הכלל ללמד

לא ללמד על עצמו יצא אלא ללמד על הכלל כולו יצא

ביצד?

"והנפש אשר תאכל בשר מזבח השלמים אשר לה,

וסמאתו עליו - ונכרתה הנפש ההוא מעמיה" (ויקרא ז, כ).

והלא שלמים בכלל כל הקדשים היו, למה יצאו?

להקיש אליהו: מה שלמים שהו קדשי מזבח - וחיביו עליהו.

אף כל שהו קדשי מזבח - חייבין עליהו.

יצאו קדשי בדק הבית!"

אמר לר' רב ביבי:

בר מינה,

לאו מי אמרת התם: "יצאו קדשי בדק הבית",

הכא נמי, מה אחותו מיוחדת שהיא ערוה ואין לה היתר בחיי אוסרה,

אף כל שאין לה היתר בחיי אוסרה,

יצאה אשת איש שיש לה היתר בחיי בעלה!

אמר רבי יונה ואיתימא רב הונא בריה דרב הושע:

אמר קרא: "מי כל אשר יעשה מפל התועבות האלה,

ונכרתו הנפשות העשות מקרב עמם" (ויקרא יח, כט).

¹⁰ והוקשו כל העריות כולן ל"אחותו" (ויקרא כ, יז).

מה "אחותו" - חייבין עליה בפני עצמה,

אף כל - חייבין עליה בפני עצמה.

ולרבי יצחק, דאמר: חייבי כריתות בכלל היו, ולמה יצאה פרת ב"אחותו"?

לדונה בכרת ולא במלקות,

לחלק מנא ליה?

נפקא ליה מ"ואל אשה בנדת טמאתה לא תקרב" ¹¹ (ויקרא יח, ט), לחלק על כל אשה ואשה.

⁷ מי כל אשר יעשה מפל התועבות האלה ונכרתו הנפשות העשות מקרב עמם

⁸ ואיש אשר יקח את אחתו בת אביו או בת אמו וראת את ערוותה והיא תראה את ערוותו חסד הוא ונכרתו לעיני בני עמם ערות אחתו גלה עונו ושא

⁹ שיטה מקובצת. גירסת וילנא: ליה

¹⁰ גירסת וילנא: (הואיל וכן הקיש הוא)

¹¹ ואל אשה בנדת טמאתה לא תקרב לגלות ערוותה

וְרַבֵּנּוּ נִמְי תִּפְיֹק לְהוּ מ' **וְאָל אִשָּׁה בְּנִדַת טְמֵאָתָה** (ויקרא יח,ט).

רַס"י

על אחותו ועל אחות אביו ועל אחות אמו. דסד"א הואיל ואיסור חד דאחיה אכולהו לא נחייב אלא חדא:

הרי שמות וגופים מוחלקין. מואל אשה נפקא מקראות מוחלקין דמתלתא קראי נפקי אחותו ואחות אביו ואחות אמו: **אחותו שהיא אחות אביו ואחות אמו.** מפרש לקמן בפ' אמרו לו (דף טו.) ברשיעא בר רשיעא (כותלי) הבא על אמו והוליד שתי בנות ובא על אחת מהן והוליד בן ובא הבן על אחותו שהיא אחות אביו ואחות אמו ועלה איצטריך קרא לחלק משום דגוף אחד הוא:

מאחותו דסיפיה. דקרא דכרת דלעיל נמי עלה קאי:

שאינ עונשין מן הדין. דלא אמרינן מה אחותו מן האב גרידא או מן האם גרידא ענש עליה מן האב ומן האם לא כ"ש: **אי בעית אימא.** לר"י אין עונשין מן הדין ועונש באחותו מן האב ומן האם לר' יצחק נפקא ליה דיליף עונש מאזהרה כשם שהזהיר עליה כשאר עריות כך ענש עליה ואזהרה דידה מפרש במסכת מכות (דף יד.) דאמר קרא ערות בת אביך או בת אמך אין לי אלא בת אביך שלא בת אמך ובת אמך שלא בת אביך בת אביך ואמך מנין ת"ל אחותך היא לא תגלה ערותה וכשם שהזהיר עליה כך ענש עליה:

א"ר אלעזר חלוק חטאות. שאם עשאן שניהם בהעלם אחת חייב שתים:

כרת באחותו. דפרט בה קרא למאי אתא: הגה"ה כיון דלאוין מחלקין לא מיבעי ליה לחלק על אחותו שהיא אחות אביו ואחות אמו שהרי יש בה ג' לאוין: ה"ג לר' יצחק כדאית ליה לרבנן מיבעי להו לאחותו בת אביו ואמו לומר שאין עונשין מן הדין. וכוליה קרא משום אחותו דסיפא אתא ובשיל חדוש אחד דרך לשנות פרשה שנאמרה: לרבי יצחק מיבעי ליה כו' עד סיפא ל"ג לה ופירוש משובש הוא מתלמידים טועין עד כאן הגה"ה:

אין הכי נמי.

אלא, פרת ד' **"אחותו"** - למאי אתא?

מיבעי ליה לחלק, על אחותו, ועל אחות אביו, ועל אחות אמו.

הני למה להו לחלק? הרי שמות מוחלקין! והרי גופים מוחלקים!

אלא, אימא: לחלק על אחותו, שהיא אחות אביו ושהיא אחות אמו.

ורבי יצחק הא מילתא מנא ליה?

נפקא ליה מן סיפא דקרא, דכתיב: **"עדות אחותו גלה"**¹² (ויקרא כ"ז).

ו**רבנן**, **"אחותו"** דסיפא דקרא - מאי עבדי ליה?

גא מיבעי ליה לאחותו שהיא בת אביו ובת אמו, לומר שאין עונשין מן הדין.

ורבי יצחק?

סבר עונשין מן הדין.

ואיבעית אימא: ל"ף עונש מאזהרה.

אמר רבי אלעזר אמר רבי הושעיא:

כל מקום שאתה מוצא שני לאוין וקרת אחד - חלק חטאת ביניהן. ומאי היא? מפשטם, וסד.

דכתיב: **"על בשר אדם לא יסר,**

ובמתכנתו לא תעשו כמהו - קדש הוא קדש יהיה לכם" (שמות ל,לב), פרת אחד - דכתיב: **"אשר ידקח כמהו ואשר יתן ממנו על זר ונקרת מעמיו"** (שמות ל,ג).

וכי מאחר דלאוין מוחלקים, פרת ד' **"אחותו"** דכתב רחמנא - למה לי?

לרבי יצחק - פדאית ליה. לרבנן - מיבעיא להו לומר: שאין עונשין מן הדין.¹³

אמר רב נחמן בר יצחק: אף אגן נמי תנינא:

¹² ואיש אשר יקח את אחותו בת אביו או בת אמו ודאח את ערותה והיא תראה את ערותו חסד הוא ונקרתו לעיני בני עמם עדות אחתו גלה עונו ישא מסורת הש"ס על פי פרוש רש"י. גירסת מהדורת וילנא: (לרבי יצחק מפיק ליה לחייב על אחותו שהיא אחות אביו ושהיא אחות אמו ורבנן דנפקא להון מן אחותו דר"ש. רבי יצחק סבר אחותו ודרישא אורחיה דקרא היא, ומפיק לחלק מאחותו דסיפיה דקרא לחלק על אחותו שהיא אחות אביו ושהיא אחות אמו)

רס"י

וחייבין עליהן בפני עצמה. על כל
אחד כי עביד להו בהעלם אחת:

"המפטים את השמן המפטים את הקטרת והסך בשמן המשחה".

למה לי דתניא: "המפטים את הקטרת" במיצעא?

לאו הא קמשמע לן: מה קטרת - לאו בפני עצמו,

וחייבים עליה¹⁴ בפני עצמו,

אף מפטים שמן,

וסך נמי - כיון דלאו בפני עצמו,

חייבים עליו בפני עצמה.

וכי תימא: דקא בעי למיתנא פיטומין בהדי הדדי ניתנהו איפכא¹⁵:

המפטים את הקטרת,

והמפטים את השמן,

והסך שמן המשחה

אמאי פלגיה לשמן?

לאו הא קמשמע לן: דיש חילוק חטאות ביניהן.

שמע מינה.

¹⁴ שיטה מקובצת. גירסת וילנא: קרת

¹⁵ כתבי יד. גירסת וילנא: איפך

3. ג, א

רש"י

תנא מאי קחשיב. מכדי אמרן לעיל מניינא להכי אתא שאם עשאן כולן כו' היכי משכחת לה לשלשים וארבע חטאות בחד:

גברא. הוא דרבע לבהמה: **איתתא.** כגון שנבעלה לבנה ולבן בעלה ולחמיה ולחתנה ולבהמה וכן כולם:

הבא על הזכור ועל הבהמה. דאין כאן צד אשה. פסח ומילה לא מצוי למיפרך דלאו משום חטאות נקט להו דהא לאו בני קרבן נינהו דאין קרבן אלא על לאו כדמפרש לקמן:

ור' ישמעאל היא. בפרק ד' מיתות:

והא מודקתני. בכלל כריתות מגדף לאשמועינן דמביא קרבן ומוקמי לה לקמן כר"ע דאמר בסוף פירקין (דף ז.). מגדף מביא קרבן רישא נמי ר"ע:

דאמר רבי אבהו. בפרק ד' מיתות (סנהדרין נד:). לא יהיה קדש אזהרה לנשכב ועונש מגזירה שוה דכתיב וגם קדש היה בארץ ואי קשיא גבי עריות היכן מצינו אזהרה לאשה כמו לזכר דאשכחן בכולהו לאו פריק הכי שאני התם כיון דאיהי נמי מיתהנייא משכיבה קרינא בה הנפשות העושות אבל משכב זכר דלא מתהני בעי אזהרה ובגברי כתיב דאין זכור לבהמה ולא מיקרי קדישות:

ר"א אמר. בגברי חשיב ודקא קשיא לך דאשה נרבעת תנא ל"ג חטאות חשיב בחד גברא בהעלם אחד ותנא אשה נרבעת ופסח ומילה לסיומינהו לכריתות:

והנפש אשר תעשה ביד רמה. בעבודת כוכבים הכתוב מדבר: **מה עבודת כוכבים שב ואל תעשה.** וחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת כדכתיב לעיל מיניה עז בת שנתה לחטאת: **אף כל שב ואל תעשה.** שזדונו כרת ושגגתו חטאת:

"הבא על הזכור".

תנא במאי קא חשיב?

אי בגברי - דל' האשה הנרבעת' ובצרא לה חדא!

אי בנשי קחשיב - דל' מינהו "הבא על הזכור ועל הבהמה" ובצרי להו תרתמי!

אמר רבי יוחנן:

לעולם תנא גברי קחשיב,

ותני הכי: הבא על הזכור,

והביא זכור עליו

ורבי ישמעאל היא דאמר: חייב שתים.

והא מדקתני מגדף בסיפיה ומוקמינן לה כרבי עקיבא,

רישא נמי רבי עקיבא!

וכי תימא רבי עקיבא היא, ובגרישא סבר לה כרבי ישמעאל -

והאמר רבי אבהו:

הבא על הזכור והביא זכור עליו

לרבי ישמעאל דמפיק ליה מתרתמי קראי: מ"זאת זכר לא תשיב"16 (ויקרא יח, כב),

ומ"ולא יהיה קדש מבני ישראל"17 (דברים כג, יח),

חייב שתים,

לרבי עקיבא אינו חייב אלא אחת,

דמחד קרא נפיק ליה, "את זכר לא תשיב" קרי ביה לא תשכב!

אלא רישא רבי ישמעאל,

ובמגדף סבר לה כרבי עקיבא.

אי הכי, ניתני נמי: הבא על הבהמה והביא בהמה עליו!

הא אמר אבוי:

הבא על הבהמה והביא בהמה עליו,

אף לרבי ישמעאל אינו חייב אלא אחת,

דכי כתיב קרא, בגברי כתיב.

רבי אלעזר משמיה דרב אמר:

תנא תני שלשים ושלש חטאות,

ותני שלש כריתות לסיומינהו בכריתות.

דקתני סיפא: פסח ומילה במצות עשה.

פסח ומילה אמאי קתני להו?

ואיתימא לאיתויי קרבן עליהון - מי מייתי?!

והתניא:

"הוקשה כל התורה נוזלה לעבודה זרה

דבתיב: "תורה אחת יהיה לכם לעושה בשגגה.

והנפש אשר תעשה ביד רמה"18 (במדבר טו, כט-ל).

מה עבודה זרה - שב ואל תעשה,

אף כל שב ואל תעשה."

אלא לאו שמע מינה: תנא שלשים ושלש חטאות19

והדר תנא שלש כריתות לסיומינהו לכריתות.

שמע מינה.

16 זאת זכר לא תשיב משכבי אשה תועבה הוא

17 לא תהיה קדשה מבנות ישראל ולא יהיה קדש מבני ישראל

18 מט האזרח מבני ישראל ולגר הגר בתוכם תורה אחת יהיה לכם לעושה בשגגה. ל והנפש אשר תעשה ביד רמה מן האזרח ומן הגר את ה' הוא

מגדף ונכרתה הנפש ההוא מקרב עמה

19 שיטה מקובצת. גירסת וילנא: מאן דעבדי בשוגג

4. ג, א-ב

רפ"י

"המחלל את השבת"

אמרי שבת ארבעים חסר אחת הוויין!

אמר רבי יוחנן:

תנא שגגת שבת וזדון מלאכות דלא מחייב אלא חדא.

דתניא:

"הנה"²⁰ (ויקרא ד, ב) - **שְׁהִיא אַחַת: שְׁגַגַת שַׁבַּת וְזִדּוֹן מְלָאכוֹת."**

וניתני זדון שבת ושגגת מלאכות דמחייב ארבעים חסר אחת!

דתניא:

"ועשה מאחת מהנה" (ויקרא ד, ב) - **פְּעָמִים שְׁחֵיב אַחַת עַל נוֹזֵן,**

וּפְעָמִים שְׁחֵיב עַל כָּל אַחַת וְאַחַת."

ותניא²¹:

"אחת" שהיא "הנה" - זדון שבת ושגגת מלאכות!"

תנא שגגת שבת וזדון מלאכות עדיפא ליה,

דמחטאת מיהא לא מיפטור.

וכן אתה מוצא גבי עבודה זרה,

דקתני: שגגת עבודה זרה,

וזדון עבודות.

שגגת עבודה זרה - היכי דמי?

אלימא: דעמד בבית עבודה זרה וסבר בית הפנסת היא והשתחוה - הרי לבו לשמים!

ואלא, דחזא אנדרטא וסגיד לה - אי דקבליה עליה באלוה בר סקילה הוא!

ואי דלא קבליה באלוה לאו מידי הוא!

אלא מאהבה ומיראה.

הניחא לאבני, דאמר: חייב.

אלא לרבא, דאמר: פטור - מאי איכא למימר!

אלא באומר: מותר.

דעד כאן לא קבעי מיניה רבא מרב נחמן אלא אי חדא מחייב, אי תרתמי מחייב,

אבל מיפטור לגמרי לא בעא מיניה.

רב פפא אמר:

משפחת לה בתינוק שנשבה לבין הגוים,

דידע דאסירא עבודה זרה,

והני עבודה זרה לא ידע דאסירן.

ואי בעית אימא: אפילו תימא בגדול,

כגון דקא טעי בהדין קרא:

"לא תעשון אתי אלהי כסף ואלהי זהב לא תעשו לכם" (שמות כ, כג).

סבר פי אסירא השתחווא לעבודה זרה דכסף וזהב אבל דמיני אחרני שריא -

דהיינו שגגת עבודה זרה וזדון עבודות.

רב אחא בריה דרב איקא משמיה דרב ביבי אמר:

מ' חסר אחת הן. ליתני ע"ה כריתות:

תנא שגגת שבת. דסבור שהיום חול:

וזדון מלאכות. שיודע שמלאכות

הללו אסורות בשבת דא"י עביד

לכולהו אבות מלאכות אינו חייב

אלא אחת דליכא אלא חדא שגגה

ומתניתין בתר חיוב חטאת נקטינהו

לכריתות:

הנה שהיא אחת. דכתיב ועשה

מאחת מהנה וה"ל למיכתב אחת

מהנה מאי מאחת משמע פעמים

שחייב מעבירה אחת הנה כלומר

כמה חטאות ומהנה מעבירות הרבה

חטאת אחת:

שגגת שבת וזדון מלאכות. ועשה

מלאכות הרבה אינו חייב אלא אחת:

זדון שבת. דיודע שהיום שבת:

ושגגת מלאכות. דאינו יודע

שמלאכות הללו אסורות אבל יודע

מצות שבת בדבר אחד כגון זידע

שאסור לצאת חוץ לתחום:

אחת שהיא הנה. על מצוה אחת כגון

שבת חייב כמה חטאות:

שגגת שבת וזדון מלאכות עדיפא

ליה. למיתני לאשמעינן חדוש דאע"י

דהזיד במלאכות לא מפטר מחד

חטאת: לישנא אחרנא שגגת שבת

וזדון מלאכות עדיפא ליה דמילתא

פסיקא ליה דמכי שגג אשבת לא

מיפטור מיהא מחד חיובא חטאת

דא"י שגג אף במלאכות מחייב חדא

אבל שגגת מלאכות דליחייב בכל

חדא וחדא לא פסיקא ליה דזימנין

דמיפטור מהך חיובא כגון שגג אף

בשבת דהעלם זה וזה בידו ואמרינן

במסכת שבת (דף ע:.) דלא מחייב

אלא חדא והכי מסתברא דבשגגת

שבת קמיירי מדחשיב גבי עבודת

כוכבים במתניי חדא ותו לא מכלל

דבשגגת עבודת כוכבים וזדון עבודות

קמיירי דאי בשגגת עבודה איכא ד'

חטאות בד' עבודות זיבח וקיסור

וניסך והשתחוה:

הרי לבו לשמים. דאי נמי בבית

עבודת כוכבים השתחוה לשמים לאו

איסורא עבד וליכא חטאת:

ה'ג' אי דלא קבליה עליה באלוה לאו

כלום הוא. דכיון דלא נעשה לשם

עבודת כוכבים השתחווא דידיה לאו

כלום היא:

אלא. השתחוה לעבודת כוכבים

מאהבת אדם ומיראת אדם דסבר

מותר לעבוד עבודת כוכבים מאהבה

ומיראה וזדון מלאכות קרי

משמתכוין לעבוד:

אלא באומר מותר. לעבוד עבודת

כוכבים דהיינו שגגת עבודת כוכבים

ושגגת עבודות:

דעד כאן לא בעא מיניה רבא מר"נ.

העלם זה וזה בידו מהו בפי ד' מיתות

(סנהדרין סב.) רב פפא אמר משכחת

לה בתינוק שנשבה לבין העובדי

כוכבים. שגגת עבודת כוכבים וזדון

עבודות כגון שחזר ושמע שאותה

עבודת כוכבים שישנה שם אסורה

בד' עבודות הללו והני עבודות הרוב

ידעי דאסירן:

שגגת עבודת כוכבים. דסבור אין

עבודת כוכבים של עץ:

רב אחא בריה דרב איקא משמיה

דרב ביבי אמר. לעולם זדון שבת

ושגגת מלאכות נמי קחשיב

ודקאמרת ליחשיב טפי תנא לא

מהדר אלא על מצות שחייבין עליהן

כרת:

²⁰ דבר אל בני ישראל לאמר נפש כי תחטא בשגגה מכל מצות ה' אשר לא תעשינה ועשה מאחת מהנה

²¹ שיטה מקובצת. גירסת וילנא: (דתניא). וזה מסתדר טוב עם הסוגיה המקבילה בשבת ע: ששם משמע שזה דברי הגמרא.

רַס"י

שם שבת קתני שם עבודת כוכבים קתני. ולעולם בכל חדא וחדא איכא טובא:
והאיכא בתו מאנוסתו דלא כתיבא. אלא אתיא הנה הנה אתיא זמה זמה במסכת חגיגה בשילהי פ"ק (דף יא.):
רב אחא רמי. דרב ביבי אדרב ביבי:
והאיתמר. במס' זבחים בפי השוחט (דף קז.):
אברי פנים. שנשחטה בעזרה:
אברי חוץ. בהמת קדשים שנשחטה בחוץ:
וקשיא ליה לרב ביבי. התם בזבחים א"כ דתרי גווני העלאה איכא ניתני בכריתות המעלה חוץ לעזרה אברי פנים והמעלה נמי אברי חוץ:
מי דמי. שבת חשבון חיובי תנא במס' שבת (דף עג.) ודעבודת כוכבים במס' סנהדרין (דף ס.):
בנכיהון. במקומותן:
וגבי כריתות דאיריא. הוא גררא בעלמא דחשיב להו למצות שחייבין עליהן כרת איכא לשנויי שם שבת שם עבודת כוכבים:
אבל גבי העלאה. לא אשכחן ביה נכא דליתני במשנה תרי גווני העלאה:

תנא שם 'שבת' ושם 'עבודה זרה' קתני.

ממאי?

מדקתני: **"הבא על אשה ובתה ועל אשת איש"**,

והא יש: 'בתו מאנוסתו' דלא קתני לה.

אמר: דכתיבון קתני דלא כתיבון לא קתני!

והאיכא: בת אשתו ובת בתו ובת בנה דכתיבון²² (ויקרא יח, יז) ולא קתני!

אלא שם 'אשה ובתה' קתני,

הכא נמי, שם 'שבת' ושם 'עבודה זרה' קתני.

רב אחא פריה דרב איקא רמי דיליה אדיליה.

מי אמר רב ביבי בר אבאי הכי: "שם שבת קתני ושם עבודה זרה קתני"?

והאיתמר:

"המעלה אברי פנים בחוץ - חייב,

אברי חוץ בחוץ - חייב"

וקשיא ליה לרב ביבי בר אבאי:

אי הכי,

הא דתנן:

"שְׁלֹשִׁים וְשֵׁשׁ כְּרִיתוֹת בַּתּוֹרָה" - תלתין ושבע ניהו דאיכא: המעלה,

והמעלה!

מאי קשיא ליה? נישני שם 'העלאה' קתני!

מי דמי?!

שבת ועבודה זרה - תנא יתהון בכניהון²³,

גבי כריתות - דאיריא,

משני שם שבת קתני, שם עבודה זרה קתני,

גבי העלאה - מי תנא יתהון בכניהון דנשני הכי?!

²² ערות אשה ובתה לא תגלה את בת בנה ואת בת בתה לא תקח לגלות ערותה שארה הנה זמה הוא

²³ רבו הגירסאות כאן ובהמשך.

5. ג, ב - ד, א

רש"י

בְּעָא מִינֵיהּ רַבִּי יְרֵמְיָה מְרַבֵּי זִירָא:
שְׂתֵי כְרִיתוֹת וְלֹא אֶחָד - מַהוּ?

אָמַר לֵיהּ:

שׁוֹחֵט וְהֶעֱלָה קְאָמְרָתָּ? הֲנִי שְׂנִי לְאוּיִן נִינְהוּ!

אִי לְמֵאן דְּגָמַר מְזוּרָה שׁוּה, נְאָמַר כְּאֵן: 'הִבְאָה'²⁴ (ויקרא יז, ד) וְנְאָמַר לְהֶלֶן: 'הִבְאָה'²⁵ (ויקרא יז, ט),

מַה לְהֶלֶן - לֹא עָנַשׁ אֶלְא אִם כֵּן הִזְהִיר,

אִף כְּאֵן - לֹא עָנַשׁ אֶלְא אִם כֵּן הִזְהִיר!

אִי²⁶ לְמֵאן דְּמִיִּתִּי לֵה בְהִיקֵשׁ, אָמַר קְרָא: "שֵׁם תַּעֲלֶה וְשֵׁם תַּעֲשֶׂה"²⁷ (דברים יב, יד).

מְקִישׁ שְׁחִיטָה לְהֶעֱלָאָה,

מַה הֶעֱלָאָה - לֹא עָנַשׁ אֶלְא אִם כֵּן הִזְהִיר,

אִף שְׁחִיטָה - לֹא עָנַשׁ אֶלְא אִם כֵּן הִזְהִיר!

דְּלָמָא שְׂתֵי מִיתוֹת וְלֹא אֶחָד קְאָמְרָתָּ וּמַה הִיא? אוֹב,

וְיָדְעוּנִי.

²⁸אָמַר לֵיהּ: אֵין.

אָמַר לֵיהּ:

הָא - פְּלוּגְתָא דְרַבִּי יוֹחָנָן וְרִישׁ לְקִישׁ.

דְתַנְנִי גְבִי הַנְּסַקְלִין²⁹: בְּעַל אוֹב וְיָדְעוּנִי.

וְקִישֵׁי לָן: מַאי שְׁנָא גְבִי 'סְקִילוֹת' - דְתַנְנִי יָדְעוּנִי,

וְגְבִי כְרִיתוֹת - לָא תַנְנִי יָדְעוּנִי?

וְאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן:

הוֹאִיל וּשְׁנֵיהֶם בְּלֹא אֶחָד נְאָמְרוּ.

וְנִימָא יָדְעוּנִי וְלֹא נִימָא בְּעַל אוֹב!

קְסָבֵר: הוֹאִיל וּפְתַח הַכְּתוּב בְּבַעַל אוֹב.

וְרִישׁ לְקִישׁ אָמַר:

הוֹאִיל וְאֵין בּוֹ מַעֲשֶׂה.

וְרִישׁ לְקִישׁ מַאי טַעְמָא לָא אָמַר כְּרַבִּי יוֹחָנָן?

אָמַר רַב פֶּפְאָ:

דְהָא חִלּוּקִין הֵן בְּמִיתוֹת.

וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר לָךְ:

חִלּוּקָה דְלֹא - הוּי חִלּוּקָה,

חִלּוּקָה דְמִיתָה - לָא הוּי חִלּוּקָה.

וְרַבִּי יוֹחָנָן מַאי טַעְמָא לָא אָמַר כְּרִישׁ לְקִישׁ?

קְסָבֵר: מַאן תְּנָא כְרִיתוֹת? רַבִּי עֲקִיבָא הִיא, דְאָמַר: לָא בְעֵינָן מַעֲשֶׂה.

וְרִישׁ לְקִישׁ?

²⁴ וְאֵל פְּתַח אֶהֱל מוֹעֵד לֹא הִבִּיאוּ לְהַקְרִיב קָרְבָן לָהּ לִפְנֵי מִשְׁכַּן ה' דָּם יִחְשַׁב לְאִישׁ הוּא דָם שִׁפְף וְנִמְרַת הָאִישׁ הוּא

²⁵ וְאֵל פְּתַח אֶהֱל מוֹעֵד לֹא יִבְיָאוּ לַעֲשׂוֹת אֹתוֹ לָהּ וְנִמְרַת הָאִישׁ הוּא מַעֲמִיו

²⁶ שִׁטָּה מְקוּבָצָת

²⁷ מִי אִם בְּמִקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר ה' בְּאַחַד שְׁבֻטֵיךָ שֵׁם תַּעֲלֶה עֲלֵיךָ וְשֵׁם תַּעֲשֶׂה כָּל אֲשֶׁר אָנֹכִי מַצְוֶה

²⁸ כְּאֵן וּבְהַמְשַׁךְ עַל פִּי: רַבִּינוּ גְרָשׁוּם, שִׁטָּה מְקוּבָצָת וְכַתְבֵי יָד.

²⁹ גִּירְסַת וִילנָא: (סְנֶהֶדְרִין)

בְּעָא מִינֵיהּ ר' יְרֵמְיָה [וכו'] מַהוּ.
אִם עֲשָׂאן בְּהַעֲלָם אַחַת חַיִּב
אַחַת אוֹ ב' מִי חִלְקֵן כְּרִיתוֹת
לְחַטָּאוֹת כְּלֹאוּיִן אִי לֹא:

שׁוֹחֵט וּמַעֲלָה. אִיכָא ב' כְּרִיתוֹת

בְּאַחֲרֵי מוֹת וְחַד לֹא בְרָאָה אֲנִכִּי

הַשְּׂמֵר לָךְ פֶּן תַּעֲלֶה עוֹלוֹתֶיךָ בְּכָל

מְקוֹם [וכו' וְכָל מְקוֹם] שְׂנֵאמַר

הַשְּׂמֵר פֶּן וְאֵל אֵינּוּ אֵלֹא לֹא

תַּעֲשֶׂה אֲבֵל בְּשַׁחֲטָה לִיכָא לֹא

בְּהִדְיָא דְהָאִי דְכַתִּיב בְּפִרְשַׁת

(ויקרא יז) וְלֹא יִזְבְּחוּ עוֹד אֶת

זִבְחֵיהֶם וְגו' מוֹקִים לֵיהּ בְּזִבְחִים

בְּפִרְקַת הַשׁוֹחֵט וְהַמַּעֲלָה (דף קו.)

בְּזוּבָח בְּהַמָּה לְמִרְקוּלִיס:

ג'ש. הַתֵּם בְּזִבְחִים בְּשַׁחֲטָה

נֵאמַר הַבָּאָה (שם) וְאֵל פְּתַח אֶהֱל

מוֹעֵד לֹא הִבִּיאוּ וּבְהַעֲלָאָה נֵאמַר

(שם) וְאֵל פְּתַח אֶהֱל מוֹעֵד לֹא

יִבְיָאוּ מַה לְהֶלֶן בְּהַעֲלָאָה עָנַשׁ

וְהִזְהִיר:

וְשֵׁם תַּעֲשֶׂה. [ה"ג] שׁוֹחֵט:

אוֹב וְיָדְעוּנִי. אִיכָא ב' מִיתוֹת

דְכַתִּיב (שם כ) אוֹב אוֹ יָדְעוּנִי מוֹת

יוֹמַת דָּאוּ מַחֲלֵק אִי זֹו שִׁיעֲשֶׂה

יְמוֹת וְלֹא אֶחָד דְכַתִּיב לֹא יִמְצָא

בְּךָ וְגו' וְשׁוֹאֵל אוֹב וְיָדְעוּנִי וּבְנִי

קָרְבָן נִינְהוּ דְכַתִּיב בְּהוּ כְרַת (שם)

וְהַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר תִּפְנֶה אֶל הָאוֹבוֹת

וְקִמִּיבְעִי לָךְ אִי מִיתוֹת מַחֲלָקוֹת

לְחַטָּאוֹת וְהַעוֹשָׁן בְּהַעֲלָם אֶחָד

חַיִּיב שְׂתִים אִי לֹא:

הָא פְּלוּגְתָא דְר' יוֹחָנָן וְרִישׁ

לְקִישׁ. בְּאֵלוּ הֵן הַנְּסַקְלִין בְּד'

מִיתוֹת (סְנֶהֶדְרִין דף סה.)

דְשִׁמְעִינָן דְתַרְוִייהוּ דְאֵין חַיִּיבִין

עֲלֵיהוֹן אֵלֹא אַחַת הוּאִיל בְּלֹא

אַחַד נֵאמְרוּ הַלְכָךְ אֵין חִלּוּק

חַטָּאוֹת בְּנִינְהוּן לְהַכִּי לֹא חֲשִׁיב

אַלֹא חַד מִינֵיהוּ דְכּוֹלְהוּ כְרִיתוֹת

דְתַנְנִי לְמַנִּינָא דְחַטָּאוֹת

תַּנְנַהוּ כְדֵאמְרֵי בְרִישׁ פִּירְקִין אִם

עֲשָׂאן כּוֹלָן בְּהַעֲלָם אַחַת חַיִּיב עַל

כָּל אַחַת וְאַחַת:

הוֹאִיל וְאֵין בּוֹ מַעֲשֶׂה. הִילְכָךְ

לֹא בְרַת קָרְבָן הוּא אֲבֵל אוֹב יֵשׁ בּוֹ

מַעֲשֶׂה שְׂמַנְקֵשׁ בְּזִרְעוּתֵי וּמְדַבֵּר

מִשְׁחִיו:

יָדְעוּנִי. מְכַנִּיס עֲצָם חִיהַ שְׂשִׂמָה

יָדוּעַ לְתַנּוּךְ פִּיו וּמְדַבֵּר:

דְהָא חִלּוּקִין הֵן בְּמִיתוֹת. וְאִי

לֹא הַטַּעַם דְלִית בֵּיהּ מַעֲשֶׂה

מִיתוֹת מַחֲלָקֵן לְחַטָּאוֹת דְהָא

חִלּוּקִין הֵן בְּמִיתוֹת וְהִיל

לְמִיתֵינְהוּ אִי הוּא בְרַת קָרְבָן:

ר'עֵ הִיא דְאָמַר. לְקַמֵּן (דף ד.)

מְגַדֵּף מְבִיא קָרְבָן דְלֹא בְעֵינָן

מַעֲשֶׂה:

רפ"י

נהי דרבי עקיבא לא בעי מעשה רבה, מעשה זוטא בעי.

נהי דלא בעי מעשה רבה.
מדקתני מגדף:
קס"ד. מדקאמר ר"ל הקשת
זרועותיו הוי מעשה וחזינן
במתניי דפליגי רבנן אמגדף ולא
פליגי אבעל אוב ש"מ דאפי'
לרבנן חשיב מעשה:

בעל אוב - מאי מעשה אית ביה?

הקשת זרועותיו - הוי מעשה.

מגדף - מאי מעשה אית ביה?

עקימת שפתיו הוי מעשה.

קא סלקא דעתין: הקשת זרועותיו הוי מעשה זוטא אפילו לרבנן.

מיתבי:

"בעבודה זרה - אינו חייב אלא על דבר שיש בו מעשה,

כגון: שזיבח,

וקיטר,

וניסר,

והשתחוה."

וקשיא לן "השתחוה" - לית בה מעשה!

ואמר ריש לקיש: הא מני? רבי עקיבא היא, דאמר: לא בעינן מעשה.

ורבי יוחנן אמר: אפילו תימא רבנן, כפיפת קומתו הוי מעשה.

מפלל דסבירא ליה לריש לקיש אליבא דרבנן: כפיפת קומתו לרבנן - לא הוי מעשה.

הקשת זרועותיו הוי מעשה!

ואלא כי קאמר ריש לקיש: הקשת זרועותיו הוי מעשה זוטא אליבא דרבי עקיבא,

אבל לרבנן לא הוי מעשה.

אי הכי, אמאי תני: "יצא מגדף שאין בו מעשה",

ניתני: 'יצא מגדף ובעל אוב'!

חדא מתרתי קתני.

וליתני בעל אוב ולא ליתני מגדף!

מגדף איצטריך ליה,

סלקא דעתך אמינא: הואיל וכתוב כרת דיליה במקום קרבן,

אימא: מודה ליה לרבי עקיבא,

קא משמע לן דלא.

עולא אמר:

בעל אוב דקתני במקטר לשד.

מתקיף לה רבא:

אם פו, היינו עובד עבודה זרה!

אלא אמר רבא:

מקטר לשד על מנת לחברו.

אמר ליה אביי:

אם פו, היינו 'חובר חבר'!

אמר ליה:

התורה אמרה: "חובר חבר" כגון זה בסקילה.

ואלא חובר חבר דבלאו הדין הוא?

כרת דיליה. כרת דמגדף מישתעי
קרא בקרבן עבודת כוכבים
בסדר שלח לך נפש כי תחטא
בשגגה והקריבה עז בת שנתה
וגוי ובהיא פרשתא כתיב והנפש
אשר תעשה ביד רמה וגוי
ונכרתה דמישתעי במגדף
וקסד"א הואיל וכתוב במקום
קרבן ליחייב קרבן אע"ג דלית
ביה מעשה קמ"ל יצא מגדף:
עולא אמר. היינו טעמא דלא
פליגי רבנן אבעל אוב דלאו
בהקשת זרועותיו מיירי אלא
מקטר לשר השדים:
על מנת לחברו. שיתחבר אליו
ויסייענו בכשפיו ולא קיטר לו
לשם אלוה:
היינו חובר חבר. ולא בכרת הוא
ולא במיתה הוא אלא בלאו:
חובר חבר כגון זה. שמקטר לשר
השדים הוא:

רש"י

אחד חבר גדול. שמחבר חיות גדולות ומצמדן יחד :
חבר קטן. לחיות קטנות לוחש ומחברן בכשפים יחד :
אפילו זיבורא ועקרבא. דלא חשיבי אסור לוחשן :
וישנו בלב. עיקר איסורו תלוי ברוע לבו ידע למי גידף הילכך לא חשיב מעשה אבל השתחואה אנו רואין משתחווה לעבודת כוכבים : **גליון**. הואיל וישנו בלב עיקר איסורו במחשבת הלב ואין כאן מעשה ומה שמדבר אינו אלא משמיע איסורו אבל כפיפת קומתו היינו עיקר איסורו דאילו היה מדבר במקבל עבודת כוכבים בלא השתחואה לא מחייב דאין עיקר בלב אלא כפיפה היא החיוב. נראה לי :
יצאו עדים זוממין. בתורת כהנים גבי פר כהן משיח והכי אמרינן אחר שריבינו דברים שהן בעבודת כוכבים ודברים שאינן בעבודת כוכבים יכול שאני מרבה המסית והמזיח ועדים זוממין ת"ל ועשה יצאו אלו שאין בהן מעשה יצאו מכלל חטאת :
והא על פי כתיב בהו. ונימא עקימת פיו הוי מעשה :
גיליון. הא על פי כתיב והיכי אמרת אבל בעלמא הוי ביה מעשה :
הואיל וישנו בראייה. עיקר עדותן בראיית העין שמעידין מה שראו הילכך לא חשיב מעשה :

אמר ליה:

כדתניא:

"והובר הבר"³⁰ (דברים יח, י-יא) - אַחַד חוֹבֵר גְּדוֹל, וְאֶחָד חוֹבֵר קָטָן. וְאֶפִּילוּ חוֹבֵר לְנִחְשִׁים וְעַקְרָבִים - חַיִּיב."

אמר אפ"י:

הֵילֵכֶךְ אֶפִּילוּ³¹ לְמִצְמַד זִיבוּרָא וְעַקְרָבָא - אָסוּר.

וְאִי קָאָתוּ בְּתַרְיָה - שָׂרִי.

לְרַבֵּי יוֹחָנָן, דְּאָמַר: כְּפִיפַת קוּמְתוֹ - הוּי מַעֲשָׂה. עַקִּימַת אֲשַׁפְּתִיו - נְהוּי מַעֲשָׂה גְּבִי מְגַדְּף!

דא

אמר רבא:

שְׂאֵנִי מְגַדְּף,

הוֹאִיל וְיִשְׁנֹו בְּלֵב.

אָבֵל בְּעֵלְמָא, עַקִּימַת שְׁפָתָיו - הוּי מַעֲשָׂה.

מתיב רבי זירא:

"וְצָאוּ עֵדִים זוֹמְמִין שְׂאִין בּוֹ מַעֲשָׂה" - וְאִמְאִי הָא **"עַל פִּי"**³² (דברים יט, טו) כְּתִיב בְּהוּן!

אמר רבא:

שְׂאֵנִי עֵדִים זוֹמְמִין הוֹאִיל וְיִשְׁנֹו בְּרֵאִיָּה.

³⁰ י לא ימצא בה מעביר בנו ובתו פאש קסם קסמים מעונן ומנחש ומכשף. יא וחבר הבר ושאל אוב וידעני ודרש אל המתים

³¹ שיטה מקובצת ועוד. גירסת וילנא: האי מאן דבצי

³² לא יקום עד אהד פאיש ללכל עון ולכל חטאת בכל חטא אשר יחטא על פי שני עדים או על פי שלשה עדים יקום דבר

6. ד, א

רש"י

חייב על כל אחת ואחת. מלקות
 אם אכלן בהתראה אחת:
 לוקין על לאו שבכללות. על כל
 אחד ואחד:
 ורבנן סברי אין לוקין. ואי
 תיקשי לא לילקי אפילו חדא
 דחדא מיהא לקי:
 ויליף שור שור משבת. למען
 ינוח שורך (שמות כג) מה התם
 חיה ועוף כיוצא בו דהכי
 מוקמינן בב"ק בפרק שור שנגח
 את הפרה (דף נד: ע"ש):
 כל חלב כשב. דליכא השתא
 ג"ש:

"הַאֲוֹכַל חֶלֶב".

תנו רבנן:

"כָּל חֶלֶב: שׁוֹר,

וְקֶשֶׁב,

וְעִז - לֹא תֹאכְלוּ"³³ (ויקרא ז, כג).

לְחַיִּיב עַל כָּל אַחַת וְאַחַת,

דְּבָרֵי רַבִּי יִשְׁמַעֵאל.

וְחֻמְיִים אוֹמְרִים:

אֵינוֹ חַיִּיב אֲלָא אַחַת."

נִימָא בְּהָא קַמִּיפְלָגִי:

דְּרַבִּי יִשְׁמַעֵאל סָבַר: לֹקִין עַל לֹאוֹ שְׁבַכְלָלוֹת.

וְרַבְּנָן סָבְרִי: אֵין לֹקִין עַל לֹאוֹ שְׁבַכְלָלוֹת.

לְעוֹלָם סָבַר רַבִּי יִשְׁמַעֵאל: אֵין לֹקִין עַל לֹאוֹ שְׁבַכְלָלוֹת,

וְשֶׁאֵין הֵכָא: דְּמִיִּתְרִי לִיהַּ קְרָאִי.

נִכְתוּב קְרָא: כָּל חֶלֶב לֹא תֹאכְלוּ, "שׁוֹר וְקֶשֶׁב וְעִז" - לְמָה לִּי?

שְׁמַע מִיְנֵהּ: לְחַלְקִי.

וְרַבְּנָן?

אֵי לֹא כְּתִיב: "שׁוֹר וְקֶשֶׁב וְעִז" - הוּהוּ אֲמִינָא: אֲפִילוּ חֶלֶב חִיָּה בְּמִשְׁמַע.

לְהִכִּי כָּתַב "שׁוֹר וְקֶשֶׁב וְעִז" לְמִימְרָא דְּחֶלֶב שׁוֹר וְקֶשֶׁב וְעִז הוּא דְּאָסוּר,

אֲבָל דְּחִיָּה - שְׁרִי.

שְׁפִיר קַאמְרִי לִיהַּ!

אֲלָא, הֵיִינוּ טַעְמָא דְּרַבִּי יִשְׁמַעֵאל:

דְּקָסְבַר: אִם כֵּן, לְכַתּוּב 'כָּל חֶלֶב שׁוֹר לֹא תֹאכְלוּ' "קֶשֶׁב וְעִז" - לְמָה לִּי?

שְׁמַע מִיְנֵהּ: לְחַלְקִי.

וְרַבְּנָן?

סָבְרִי: אֵי כָּתַב רַחֲמָנָא 'כָּל חֶלֶב שׁוֹר' - הוּהוּ אֲמִינָא: נִילֵף "שׁוֹר" "שׁוֹר" מִשְׁבֶּת³⁴,

מַה גְּבִי שְׁבֶת - חִיָּה וְעוֹף כְּיוֹצֵא בְּהוֹן,

אִף גְּבִי אֲכִילָה - חִיָּה וְעוֹף כְּיוֹצֵא בְּהוֹן.

לְהִכִּי כָּתַב רַחֲמָנָא: "שׁוֹר וְקֶשֶׁב וְעִז", לְמִימְרָא: דְּהֵנִי דְּאָסוּר,

אֲבָל חִיָּה וְעוֹף - שְׁרִי.

שְׁפִיר קַא אֲמְרִי לִיהַּ!

אֲלָא, הֵיִינוּ טַעְמָא:

דְּקָסְבַר: נִכְתוּב 'כָּל חֶלֶב כֶּשֶׁב לֹא תֹאכְלוּ',

אֵי נִמִּי: 'כָּל חֶלֶב עִז לֹא תֹאכְלוּ',

"שׁוֹר וְקֶשֶׁב וְעִז" - לְמָה לִּי?

שְׁמַע מִיְנֵהּ: לְחַלְקִי.

וְרַבְּנָן?

סָבְרִי: אֵי כָּתַב 'כָּל חֶלֶב כֶּשֶׁב' - הוּהוּ אֲמִינָא: חֶלֶב כֶּשֶׁב - אָסוּר,

וְשׁוֹר וְעִז - שְׁרִי.

³³ דבר אל בני ישראל לאמור כל חלב שור וקשב ועז לא תאכלו

³⁴ כאן ובהמשך. רבינו גרשום, רשי, מסורת הש"ס. גירסת וילנא: מסיני

רש"י

שור נתרבה בנסכים. חצי ההין יהיה לפר:
 עז נתרבה בעבודת כוכבים. ביחיד:
 חד מתרי. הצד השוה שבהן שהן מין בהמה וחלבו אסור ואימורי בכוריהם קריבים:
 נתרבו אצל עבודת כוכבים. פר בצבור ועז ביחיד: ה"ג מה לשור וכשב שכן יש בהן ריבוי אצל מזבח שור בנסכים וכשב באליה אבל עז אין בקרבנו ריבוי אצל מזבח:

הא כי כתיב קרא בעניינא דקדשים כתיב. דכתיב (ויקרא ז) כי כל אוכל חלב מן הבהמה וגוי והואיל ובעניינא דקדשים כתיב ודאי אין חיה נוהגת בהו הלכך לא איצטריך שור וכשב למישרי חיה:

מכלל דרבנן סברי. לא ילפינן לאו דכל חלב מעניינא בתמיה:
 דכולי עלמא ילפינן דבר למד מעניינא. בעלמא אבל הכא לאו עניינא דהאי לאו והאי כרת:

והכא בהא קמפלגי כו'. גירסא זו הכתובה בספרים משובשת היא ועל ידי פרשנים טועין שלא היו בקיאים בשמועה ופירשוה בשיבוש בתוך הגירסא וכך הצעה ולא יותר והכא בהא קמפלגי מר סבר למידין לאו מלאו ולאו מכרת ומר סבר לאו מלאו ילפינן לאו מכרת לא ילפינן והכי פירושא ר' ישמעאל סבר למידין דבר מעניינא בין לאו מלאו בין לאו מכרת:

ורבנן סברי. לאו מלאו למידין זה מזה כשהן בפרשה אחת דבר למד מעניינא כי ההיא דבשר בחלב השנויה בפי כל הבשר (חולין קטו): לא תאכלנו בבשר בחלב הכתוב מדבר אבל לאו מכרת כעין הכא לא ילפינן דבר למד מעניינא הלכך אי לא כתיב שור וכשב ועז ה"א חיה במשמע:
 ואי בעית אימא טעמייהו דרבנן. משום דהאי שור וכשב ועז מיבעי להו לכדרב מרי:

אליה דחולין תיתסר. דחלב איקרי בפרק כל הבשר (חולין קיז):

וכי תימא: מאי אולמיה דקשב? משום דנתרבה באליה.

וכדתנא רבי חנניא:

"למה מנה הפתוב: אימורין בשור? ואימורים בכשב? ואימורים בעז?"

דנתיב: "אף בכור שור,

או בכור פשב,

או בכור עז - לא תפדה, קדש הם,

את דמם תזרק על המזבח,

ואת חלבם תקטיר - אשה לדיח ניהח לה" (במדבר יח, יז).

צריכי.

דאי פתב "שור" - הנה אמינא: קשב ועז לא ילפינן מיניה,

דאיכא למיפרד: מה לשור שכן נתרבה בנסכים!

נכתוב רחמנא ב"קשב" ונילף שור ועז מכשב,

איכא למיפרד: מה לקשב שכן נתרבה באליה!

נכתוב רחמנא: "עז" ונילף שור וכשב מיניה,

איכא למיפרד: מה לעז שכן נתרבה אצל עבודה זרה!

מן חד - לא ילפינן,

נכתוב תרתין ונילף חדא מתרתין.

הי דין נילף?

שור מכשב ועז - אית להון פירקא: מה לקשב ועז שכן נתרבו אצל הפסח!

לא נכתוב קשב ונילף משור ועז - אית להון פירקא: מה לשור ועז שכן נתרבה אצל עבודה זרה!

לא נכתוב עז ונילף משור וכשב - אית להון פירקא: מה לשור וכשב שכן יש בו צד ריבוי!

הלכך לא ילפי מהדדי.

שפיר קא אמרי ליה!

אלא, לעולם טעמא דרבי ישמעאל כדאמרין מעיקרא,

דאם נן נכתוב 'כל חלב' ולישתוק.

מאי אמרת האי דכתב "שור וכשב ועז"? למשרי חלב חיה,

הא פי כתב קרא בעניינא דקדשים ו"דבר למד מעניינא".

מכלל דרבנן סברי: לא ילפינן דבר למד מעניינא.

לא, דכולי עלמא ילפינן: דבר הלמד מעניינא,

והכא בהא פליגי:

רבי ישמעאל סבר: למידין לאו מלאו,

ולאו מכרת³⁵.

ורבנן: לאו מלאו - ילפינן,

לאו מכרת - לא ילפינן.

ואיבעית אימא:

היינו טעמייהו דרבנן: כדאמר ליה רב מרי לרב זביד:

אלא מעתה אליה דחולין תיתסר³⁶ (ויקרא ג, יז).

אמר ליה:

³⁵ גירסת רשי ועוד. גירסת וילנא: בין מלאו ובין מלאו דכרת.

ד' כל חלב שור וכשב ועז' מלאו ד' חקת עולם לדורותיכם בכל מושבותיכם כל חלב וכל דם לא תאכלו' (ויקרא ג, יז) דכתיב בעניינא דקדשים וקדשים לא אית בהון חיה.

אף כל חלב שור מי כתיב ליה סתמא ליכא לספוקי בחיה, הלכך "שור וכשב ועז" לחלק הוא דאתא לחייב על כל אחת ואחת.

וילפינן לאו ד' כל חלב' ולא ד' חקת עולם' מקרת, ד' פי כל אוכל חלב מן הבהמה אשר יקריבו ממנה' (ויקרא ז, כה) מה הוא לחלק אף הדין לחלק.

³⁶ חקת עולם לדורותיכם בכל מושבותיכם כל חלב וכל דם לא תאכלו

עָלִידָה אָמַר קָרָא: "כָּל חֶלֶב שׂוֹר וְכֶשֶׁב וְעִז"³⁷ (ויקרא ז, כג) דְּבַר הַשּׁוֹהַ בְּשִׁלְשֶׁתָּן בְּעֵינָן, וְלִיכָא.
הֶלְכֵךְ כִּי אָתָּא "שׂוֹר וְכֶשֶׁב וְעִז" לְמִישְׁרֵי אֵלֶיהָ דְּחוּלִין הוּא דְּאָתָּא.

רַבִּי

שְׁשׂוּה בְּשִׁלְשֶׁתָּן. שְׁנִקְרָא חֶלֶב
בְּשִׁלְשֶׁתָּן וְאֵלֶיהָ לֹא אִיקְרִי חֶלֶב
אֵלָא בְּכֶשֶׁב:
א"כ נכתוב כל חלב שור וכשב.
וּמֵהֵתָם מִמַּעֲיֻטְנָא אֵלֶיהָ דְּבַעֲיָנָן
דְּבַר הַשּׁוֹהַ בְּשִׁנְיָהּ:
לאו דעריות. לְהַכִּי נִקְטַ עֲרִיּוֹת
דְּאִיכָא מִיֵּלֵי טוֹבָא וְאִיכָא לֹא
בְּכָל חֲדָא:

וְרַבִּי יִשְׁמַעֵאל?

אָמַר לָדָּ: אִם כֵּן לִימָא קָרָא: 'כָּל חֶלֶב שׂוֹר וְכֶשֶׁב' - "עִז" לְמָהּ לִי?
יִשְׁמַע מִיָּנָה: לְחֶלֶק.

אָמַר רַבִּי חֲנִינָא:

מוֹדָה רַבִּי יִשְׁמַעֵאל לְעִנְיָן קָרְבָּן - שְׂאִין מְבִיא אֶלָּא חֲטָאת אַחַת.

מֵאִי טַעְמָא?

דְּלֹא דְמֵי הֵדִין לָאו, לְלָאו דְּעֲרִיּוֹת.

³⁷ דְּבַר אֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר כָּל חֶלֶב שׂוֹר וְכֶשֶׁב וְעִז לֹא תֹאכְלוּ

7. ד, א-ב

רפ"י

מאחת מהנה. משמע מאחת חייב הנה כמה חטאות: **חלב וחלב**. שני זיתי חלב: **שם אחד**. חלב הכליות או חלב הדקין שם אחד בהעלם אחד ל"ג: **שני שמות**. כזית משעל הכוליא וכזית משעל הדקין: **דהעלמות מחלקין**. דכיון דנודע לו בינתים הרי הן שתי שגגות וחטאות בידעה תלה רחמנא דכתיב (ויקרא ד) או הודע אליו: **חלב דנותר**. דאיכא שתי שגגות משתי כריתות חלב ונותר וחייב שתי חטאות: **ניחייב נמי משום קדש**. אשם מעילות: **אלא אמר רב ששת כגון שאכל חלב דקודש**. ולעולם משום חלב חייב שתיים ולהכי לא חשיב אשם מעילות אלא של שם אחד ורבי יהודה היא דמחייב אחלב מוקדשין שתיים משום חלב ושני שמות דקתני משום דבחלב מוקדשין כתיבי תרי קראי: **חלב נבלה לוקה שתיים**. משום חלב ומשום נבלה והמוקדשין משום חלב ומשום זרות: **ג'**. ב' משום חלב כדמפי לקמן וא' משום זרות: **ונוקמה**. להא דלעיל דקתני ב' שמות כלומר משתי בהמות משני מינין ור' ישמעאל היא: **לענין קרבן**. וברייטא דלעיל בקרבן קמיירי דגבי חטאות כתיב ועשה מאחת מהנה: **הב'ע**. הא דקתני ב' שמות כגון שאכלן ב' תמחויין ב' מאכלין דהיינו ב' שמות כגון תבשיל וצלי: (ל"א חייב ב' א' משום חלב וא' משום קדש אשם מעילה ודלא כר' יהודה דמחייב משום חלב שתיים משום ב' לאוין דכתיבי בחלב: דרבי יהושע. בפרק אמרו לו (לקמן טו): **תרי קראי**. חד בקדשים חוקת עולם וחד בין בחולין בין בקדשים הילכך בחלב המוקדשים איכא שני לאוין משום חלב וחלב חולין נפקא ליה לר' יהודה כדאמרינן בפי' אלו עוברין (פסחים מג:) כי כל אוכל חלב מן הבהמה אין לי אלא חלב תמימין הראוי ליקרב חלב בעלי מומין מנין תלמוד לומר כל חלב חולין מנין תלמוד לומר כי כל:

תנו רבנן:

"ועשה אחת"³⁸ (ויקרא ד, ב) **ועשה הנה - לחייב על כל אחת ואחת.**

שאם אכל חלב, וחלב:

שם אחד בשני העלמות - חייב שתיים.

שתי שמות בהעלם אחת - חייב שתיים."

אמר ליה רמי בר חמא לרב הסדא:

בשלמא: "שם אחד בשני העלמות חייב שתיים" - משום דהעלמות מחלקין.

אלא: "שני שמות בהעלם אחת" - אמאי "חייב שתיים"?

הא בעינן העלמות מוחלקין, וליכא!

אמר ליה:

הכא במאי עסקינן: כגון דאכל חלב דנותר,

דמחייב: משום נותר,

ומשום חלב.

אמר ליה:

אם כן, ניחייב נמי משום קודש!

אלא אמר רב ששת:

כגון דאכל חלב דהקדש, ורבי יהודה היא.

דתניא:

"אכל חלב נבלה,

אכל חלב מוקדשין - חייב שתיים.

רבי יהודה אומר:

חלב מוקדשין - לוקה שלש."

מחייבו עלה במערבא,

ונוקמה כגון חלב דשור וכשב ועז, ורבי ישמעאל היא, דאמר: לוקה שלש!

ד, ב

אלא אמאי³⁹ לא אוקמה רבי ישמעאל?

דאמר רבי חנינא: מודה היה רבי ישמעאל לענין קרבן שאינו חייב אלא חטאת אחת.

השתא נמי רבי יהודה לא מתוקמא,

דהא אמר רבי אלעזר: מודה היה רבי יהודה לענין קרבן שאין מביא אלא חטאת אחת!

אלא אמר ריש לקיש משום בר תאוטני:

הכא במאי עסקינן: כגון שאכלן בשני תמחויין,

ואליבא דרבי יהושע דאמר: תמחויין מחלקים.

³⁸ דבר אל בני ישראל לאמר נפש מי תחטא בשגגה מכל מצות ה' אשר לא תעשינה ועשה מאחת מהנה

³⁹ שיטה מקובצת. גירסת וילנא: אלקא

8. ד, ב

רפ"י

קסברי. רבנן לאו דחקת עולם בקדשים דהא בעניינא דקדשים כתיב ולא דכל בחולין ולא בקדשים:
 ה"ג אבל דחולין דאסור חלבו אימא לא. והכי פירושא אבל חולין דקילי אימא לא אסיר חלבו. דאסור חלבו אימא לא כלומר אימא לא אסור חלבו ולשון הפוך היא לשון גרסא ירושלמית:
 חלב מוקדשין הותר מכללו. דהא אליה איקרי חלב בכבש ואישתראי בשור ועז:
 ור' יהודה סבר כי כתיב נמי כו'. כדאמרן לעיל:
 מכלל דרבנן לא ילפי. בתמיה:
 לאו מלאו ולאו מכרת למידין. דבר מעניינו בין לאו מלאו כגון בעלמא גבי אבר מן חי בפי' (כל הבשר) (חולין קב.) בין לאו מכרת כגון הכא מה כרת בקדשים אף לאו בקדשים:
 ורבנן סברי לאו מלאו הוא דילפינן. כי התם אבל לאו מכרת לא ילפינן הלכך בחולין כתיב ואף בזו הספרים משובשים וכולה גרסא ליתא:
 ה"ג ת"ר כל חלב וכל דם לא תאכלו ר' יהודה אומר מה חלב לוקה שתיים אף דם לוקה שתיים וחכ"א אין בו אלא אזהרה אחת:

גופא:

"אכל חלב נבילה - לוקה שתיים.
 חלב מוקדשין - לוקה שתיים.
 רבי יהודה אומר:
 חלב מוקדשין - לוקה שלש".

אמר ליה רב שיבוי לרבא:

בשלמא לרבי יהודה היינו טעמא⁴⁰:

דכתיבי תרי קראי: "חַקֵּת עֹלָם"⁴¹ (ויקרא ג, יז).

"כֹּל חֶלֶב שׁוֹר וְכֶשֶׂב וְעִז לֹא תֹאכְלוּ"⁴² (ויקרא ז, כג).

"וְכֹל זֶר לֹא יֹאכַל קֹדֶשׁ"⁴³ (ויקרא כב, י) - הָא תִּלְתָּא לְאוּיָן.

אָלָא לְרַבְנָן - מַאי טַעְמָא?

קסברי: לאו ד"חַקֵּת עֹלָם" - בְּקֹדֶשִׁים,

וְלֹא ד"חֶלֶב שׁוֹר" - בְּחֹלִין.

וצריכי.

דאי כתב רחמנא בקדשים - הוה אמינא: קדשים הוא דחמירי דאסור חלבו, אכל חולין אימא לא! משום הכי כתב רחמנא: "כֹּל חֶלֶב שׁוֹר".

ואי כתב: "כֹּל חֶלֶב שׁוֹר" - הוה אמינא: חלב דחולין הוא דאסור משום דלא הותר מכללו, אכל חלב מוקדשין דהותר מכללו הוה אמינא: מדהותר בשטרן אישתרי נמי חלבן! צריכי.

ורבי יהודה?

סבר: כי כתיב "חֶלֶב שׁוֹר" בעניינא דקדשים כתיב.

אלא מכלל דרבנן סברי: לא ילפינן "דבר הלמד מעניינו".

לא!

דכולי עלמא: ילפינן: "דבר הלמד מעניינו".

ובקרא קמיפולגי:

רבי יהודה סבר: למידין לאו מלאו,

ולאו מכרת.

ורבנן סברי: לאו מלאו - ילפינן,

לאו מכרת - לא ילפינן⁴⁴.

⁴⁰ הגהות הב"ח

⁴¹ חַקֵּת עֹלָם לְדוֹתֵיכֶם כָּל מוֹשֵׁבֵיכֶם כֹּל חֶלֶב וְכֹל דָּם לֹא תֹאכְלוּ

⁴² דְּבַר אֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר כֹּל חֶלֶב שׁוֹר וְכֶשֶׂב וְעִז לֹא תֹאכְלוּ

⁴³ וְכֹל זֶר לֹא יֹאכַל קֹדֶשׁ תּוֹשֵׁב בְּהֵן וְשִׂמְדֵי לֹא יֹאכַל קֹדֶשׁ

⁴⁴ גירסת וילנא: (אלא לרבי יהודה, "כֹּל חֶלֶב וְכֹל דָּם לֹא תֹאכְלוּ" - למאי אָתָּא? מִיבְעִי לִיהִי לְהַקִּישׁ דְּ)

9. ד, ב - ה, א

רפ"י

מאי שנא חלב. כלומר מ"ט כתביה לדם בהדי חלב ליכתביה באנפי נפשיה ואנא ידענא דלוקה ב' דמ"ש חלב דלוקה שתיים בלא הקישא כלומר דם נמי כתיבי ב' קראי אי הוה כתיב באנפי נפשיה כגון כל דם לא תאכלו לכתוב בחקת עולם ל"ל דכתיב בהדי חלב:

דם אימעיט ממעילה. בסוף כל הבשר בשחיטת חולין (דף ק"ז): ואימא כי היכי דאימעיט מזרות קרבן מעילה אימעיט נמי ממלקות דזרות קמ"ל: ה"ג ס"ד אמינא הואיל ואימעיט ממעילה אימעיט נמי מזרות קמ"ל:

אלא לרבנן. כיון דתרצינן דל"י יהודה לא בעי הקישא אלא משום זרות ורבנן פליגי עליה ואמרי אין בו אלא אזוהרה אחת מכלל דסבירא להו מזרות נמי אימעיט ולדידהו הקישא ל"ל:

מה חלב מיוחד שחלבו חלוק מבשרו. שלא נאמר איסור חלב אלא בשור וכשב ועז שחלבן אסור ובשרן מותר:

ואינו מצטרפין זה עם זה. לאיסור שבה שהרי אין כאן אלא איסור החלב לבדו ואין היתר מצטרף לאיסור חוץ מאיסורי נזיר:

אף דם. אע"פ שאיסורו נוהג בטמאין וראוי להצטרף הדם והבשר להתחייב בכזית משניהן משום טמא לא יצטרפו שנלמד דם מחלב מה החלב על כרחיה לחלקו מפרידו מלהצטרף שהרי חלוקין זה לאיסור וזה להיתר דאין איסור והיתר מצטרפים אף דם הטמאים הואיל ודמן חלוק מבשרן שיש על הדם איסור כרת משום דם מה שאין כן בבשר אינו מצטרף אפילו לענין (איסור) לטמא:

יצאו שרצים. מדין ההיקש הזה הואיל ואין דמן חלוק מבשרן שאינו מוזהר על דמן משום דם אלא משום שרץ כדאמר'י בפר' דם שחיטה (לקמן כא): יצאו שרצים שאין בהן טומאה קלה כו' הילכך מצטרפין זה עם זה שהרי שם אחד להן הילכך דם נחש ובשרו מצטרפין דאין מוזהר על דמן משום דם כדאמרין בפרק דם שחיטה (שם) שאין אזוהרת דם אלא בבהמה חיה ועוף כו':

דם שרץ מוזה נפקא. דאי ללמוד לשרץ גופיה הא כתיב אלה הטמאים לכם:

לטומאה. לכעדשה:

לאכילה. בכזית:

הילכך. דאמרת כל שאין דמו חלוק מבשרו מצטרפין:

נחש נמי. אע"י דלאו בר טומאה הוא מצטרף דמו לבשרו לכזית לאכילה דאין מוזהרין על דמו אלא משום בשרו:

תנאי:

"**כל חלב וכל דם לא תאכלו**"⁴⁵ (ויקרא ג, יז).

מה חלב - לוקה שתיים,

אף דם - לוקה שתיים,

דברי רבי יהודה.

וחכמים אומרים:

אין בו אלא אזוהרה אחת."

ומאי שנא חלב דלוקה שתיים בלא היקישא?

דכתב ביה תרי קראי: "**כל חלב וכל דם לא תאכלו**" (ויקרא ג, יז).

"**כל חלב שור וקשב**"⁴⁶ (ויקרא ז, כג).

דם נמי בלאו היקישא נילקי שתיים,

דכתיב ביה תרי לאוין: "**כל חלב וכל דם לא תאכלו**" (ויקרא ג, יז).

"**וכל דם לא תאכלו בכל מושבותיכם לעוף ולבהמה**"⁴⁷ (ויקרא ז, כו)!

אלא אימא: מה חלב לוקה שלש - אף דם לוקה שלש.

ומאי שנא חלב דלוקה שלש?

דכתיב ביה: הלין תרי לאוין,

ולאו דזרות - הא תלתא.

דם נמי⁴⁸, נילקי תלתא, דכתיב ביה: הלין תרי לאוין,

ולאו דזרות - הא תלתא!

איצטרף.

סלקא דעתך אמינא: הואיל ואיתמעט דם ממעילה⁴⁹ ליתמעט מזרות,

קא משמע לן: היקישא.

ואלא לרבנן, הקישא למאי אתא?

מיבעי ליה לכדתנאי:

"**כל חלב וכל דם לא תאכלו**" (ויקרא ג, יז),

מה חלב מיוחד: שחלבו חלוק מבשרו,

ואין מצטרפין זה עם זה

אף דם שדמו חלוק מבשרו - אין מצטרפין זה עם זה.

אוציא דם שרצים הואיל דאין דמן חלוק מבשרו - מצטרפין."

והא מהכא נפקא! מהתם נפקא!

"**וזה לכם הטמא**"⁵⁰ (ויקרא יא, כט) - לימד על דם השרץ והשרץ שמצטרפין זה עם זה!

אי לאו היקישא, סלקא דעתך אמינא: הני מילי לטומאה אבל לאכילה אימא לא,

אשמעינן היקישא לאכילה.

אמר רבינא:

הילכך דם נחש ובשרו מצטרפין⁵¹ (ויקרא יא, מב).

מאי קא משמע לן? היינו היקישא!

⁴⁵ חקת עולם לדתיכם בכל מושבותיכם כל חלב וכל דם לא תאכלו

⁴⁶ דבר אל בני ישראל לאמר כל חלב שור וקשב ועז לא תאכלו

⁴⁷ וכל דם לא תאכלו בכל מושבותיכם לעוף ולבהמה

⁴⁸ שיטה מקובצת

⁴⁹ רשי. גירסת וילנא: מטומאה

⁵⁰ וזה לכם הטמא בשרץ השרץ על הארץ החלד והעכבר והצב למיניהו

⁵¹ כל הולך על גחון וכל הולך על ארבע עד כל מרבה רגלים לכל השרץ השרץ על הארץ לא תאכלום מי שקץ הם

רַס"י

דאיתרבו לטומאה. כדאמרן וזה לכם הטמא לימד על דם השרץ ובשרו שמצטרפין לטומאה: **ג' כריתות.** תרין באחרי מות וחד בצו את אהרן: **ואפי' לר' יהודה.** לא נפקא ליה דם התמצית מחד מהנך כריתות:

ד.ס. הוה ליה למיכתב: **מה ת"ל כל דם.** באחרי מות איש איש מבית ישראל ומן הגר הגר בתוכם אשר יאכל כל דם ונתתי פני וגו' אין לי שיהא בכרת אלא דם קדשים שהנפש יוצאה בו שמתכפר בו שראוי לכפרה על המזבח דהא כפרה כתיבא הכא ואני נתתי לכם על המזבח לכפר והני הוא דראויין לכפרה:

ד.ס חולין ודם התמצית. לקדשים דאינם ראויין לכפרה כדאמרין בסוף תמיד נשחט בפסחים (דף סה.):

אלא. לעולם רבנן דלא נפקא לחולין מריבויא דקרא דכל ואע"ג דלית להו כרת בדם התמצית מיבעי להו חד כרת לדם כיסוי לדם חיה ועוף שכיסוהו ונתגלה סד"א בטלה אגב ארעא ואי הדר אכלה עפרא בעלמא הוא ולא ליחייב קמ"ל: **ה' לאוין.** הנך דלא אתו לדרשה חד (ויקרא ג) דחקת עולם וחד בצו את אהרן (שם ז) כל דם לא תאכלו בכל מושבותיכם וחד באחרי מות (שם יז) דם כל בשר לא תאכלו וחד בראה אנכי (דברים יב) לא תאכלו על הארץ תשפכנו כמים הרי ה' ודכתיב לעיל מיניה לא תאכל הנפש עם הבשר באבר מן החי משתעי ודכתיב בתריה לא תאכלנו מוקמינן בפרק כל הבשר בשחיטת חולין (דף קטו): אזהרה לבשר בחלב ועוד כתיב בראה אנכי רק את דמו לא תאכלו ומוקמינן ליה בפרק שני דבכורות (דף טו.) לחלב פסולי המוקדשים ודכתיב באחרי מות כל נפש מכס לא תאכל דם מוקים ליה תורת כהנים להזהיר גדולים על הקטנים:

א"ר אילא אכל מעשר שני של דגן ותירוש ויצהר לוקה ג'. משום לא תוכל לאכול בשעריך וגו':

סְלָקָא דַּעְתָּךְ אַמִּינָא: שְׂרָץ דְּאִיתְרְבִּי לְטוּמְאָה אִיתְרְבִּי לְאֹכִילָהּ, נָחַשׁ דְּלֹא אִיתְרְבִּי לְטוּמְאָה לֹא אִיתְרְבִּי לְאֹכִילָהּ, קָא מְשַׁמְעֵ לֵן: הִיקְיִשָּׂא, כֹּל מִיְלֵי דְאִין דְּמוֹ חִלּוּק מְבַשְּׂרוֹ מְשַׁמְעֵ.

אמר רבא:

שְׁלֵשׁ כְּרִיתוֹת הָאֲמוּרוֹת בְּדָם⁵² (ויקרא ז, כז; יז, יז; יז, יד) - לְמָאי?

אֶחָת - לְדָם חוּלִין.

וְאַחַת - לְדָם קְדָשִׁים.

וְאַחַת - לְדָם הַתְּמַצִּית.

הִנְיָחָא לְרַבִּי יְהוּדָה,

דְּתֵנִיא:

"דָּם הַתְּמַצִּית - בְּאֻזְהָרָה.

רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: בְּכָרֶת."

אֶלָּא לְרַבְנָן, הֵהִיא לְמָאי אֶתָּא?

וְאֶפִּילוּ לְרַבִּי יְהוּדָה, כְּרַת נִפְקָא לִיה מִן **"כָּל דָּם"** (ויקרא יז, י),

דְּתֵנִיא:

"רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: "דָּם" (ויקרא יז, י).

מָה תִּלְמוּד לּוֹמַר: "כָּל דָּם" (ויקרא יז, י)?

אִין לִי אֶלָּא דָּם קְדָשִׁים שֶׁהַנֶּפֶשׁ יוֹצֵא בּוֹ שְׁהוּא מִכַּפֹּר,

דָּם חוּלִין וְדָם הַתְּמַצִּית מִנֵּין?

תִּלְמוּד לּוֹמַר: "כָּל דָּם".

אֶלָּא אִימָא:

אֶחָד - לְדָם חוּלִין.

וְאַחַד - לְדָם קְדָשִׁים.

וְאַחַד - לְדָם פִּסּוּי.

וְאמר רבא:

חֲמִשָּׁה לְאוּיִן הָאֲמוּרִין בְּדָם⁵³ (ויקרא ג, יז; ז, כז; יז, יז; יז, יז; יז, יז; יז, יז) - לְמָהּ?

אֶחָת - לְדָם חוּלִין.

וְאַחַת - לְדָם קְדָשִׁים.

וְאַחַת - לְדָם פִּסּוּי.

וְאַחַת - לְדָם אֵיבָרִין.

וְאַחַת - לְדָם הַתְּמַצִּית.

אמר רבי אילא:

אֶכֶל מַעֲשֵׂר דְּגָן,

וְתִירוֹשׁ,

וְיִצְהָר - לּוֹקֵה שְׁלֵשׁ.

⁵² **כָּל נֶפֶשׁ אֲשֶׁר תֹּאכַל כָּל דָּם וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהוּא מִעֲמִיָּה** (ויקרא ז, כז)

וְאִישׁ אִישׁ מִבֵּית יִשְׂרָאֵל וּמִן הַגֵּר הַגֵּר בְּתוֹכָם אֲשֶׁר יֹאכַל כָּל דָּם וְנִתְתִּי פָנַי בְּנֶפֶשׁ הָאֶקְלֶת אֵת הַדָּם וְהִכְרַתִּי אֶתָּה מִקִּרְבִּי עִמָּה (ויקרא יז, י) **מִי נֶפֶשׁ כָּל בָּשָׂר דְּמוֹ בְּנִפְשׁוֹ הוּא וְאָמַר לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל דָּם כָּל בָּשָׂר לֹא תֹאכְלוּ מִי נֶפֶשׁ כָּל בָּשָׂר דְּמוֹ הוּא כָּל אֶכְלוּ יִכְרַת** (ויקרא יז, יד)

⁵³ **חֲקַת עוֹלָם לְדוֹרֵיכֶם בְּכָל מוֹשְׁבֹתֵיכֶם כָּל חֶלֶב וְכָל דָּם לֹא תֹאכְלוּ** (ויקרא ג, יז)

וְכָל דָּם לֹא תֹאכְלוּ בְּכָל מוֹשְׁבֹתֵיכֶם לְעוֹף וְלַבְּהֵמָה: (ויקרא ז, כז)

מִי נֶפֶשׁ כָּל בָּשָׂר דְּמוֹ בְּנִפְשׁוֹ הוּא וְאָמַר לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל דָּם כָּל בָּשָׂר לֹא תֹאכְלוּ מִי נֶפֶשׁ כָּל בָּשָׂר דְּמוֹ הוּא כָּל אֶכְלוּ יִכְרַת (ויקרא יז, יד)

רַק הַדָּם לֹא תֹאכְלוּ עַל הָאָרֶץ תִּשְׁפְּכֶנּוּ כַּמַּיִם (דברים יב, טז)

מִגַּר רַק חֹזֵק לְבַלְתִּי אֶכֶל הַדָּם מִי הַדָּם הוּא הַנֶּפֶשׁ וְלֹא תֹאכַל הַנֶּפֶשׁ עִם הַבָּשָׂר. מִדִּלַּי תֹּאכְלוּ עַל הָאָרֶץ תִּשְׁפְּכֶנּוּ כַּמַּיִם (דברים יב, כג-כד)

רָס"י

בעשה. לאו הבא מכלל עשה עשה:

נכתוב לא תוכל לאכלם. דהא איירי לעיל עולותיכם וזבחיכם מעשרותיכם וגו':

לחם וקלי וכרמל. לפני העומר: קלי. שנתיבש בתנור: כרמל. שנתמולל ביד ולא הובהב באור: קלי וכרמל איתנהו בעינייהו. דלא טחנן:

קלי נתרבה במנחת העומר. דכתיב (ויקרא כג) גביה קלי באש ואף על גב דבההוא קרא כתיב כרמל לא הוכשר אלא על ידי האור כדאמרינן במנחות (דף סו:): אבוב של קליות היה שם מנוקב ככברה שיהא האור שולט בכלן ולשון כרמל רך ומל רך שנמלל:

לחם ישנו במנחות. דלחם הפנים איקרי מנחה ושתי הלחם של עצרת דכתיב בהו (במדבר כח) בהקריבכם מנחה חדשה:

שכן איתנהו בעינייהו. הלכך לא מצית ילפת לה דהא כי אמרינן מה לקלי דאיתיה בעיניה ליכא למימר כרמל יוכיח:

שכן נתרבו אצל מנחות. וכי פרכת מה לקלי שכן נתרבה על ידי מנחות ליכא למימר לחם יוכיח:

הפגול א' מגופי תורה. דחייבין עליו כרת ולא למדוה הכתוב שיהא בכרת אלא נאמר בקדושים תהיו ואוכליו עונו ישא ואע"ג דכתיב ביה פגול לא בפגול גמור קמיירי אלא במחשב בשחיטה חוץ למקומו דהכי דרשינן בתורת כהנים ובשחיטת קדשים (דף כח:): אם אינו ענין לחוץ לזמנו תנהו ענין לחוץ למקומו וליכא למימר דהאי כרת עליה קאי דכתיב בפגול גמור בצו את אהרן והנפש האוכלת ממנו עונה תשא ודרשינן בתורת כהנים ממנו עונה תשא ולא מחברו דהיינו חוץ למקומו דכתיב ביה מחשבה כותיה:

נאמר כאן. בצו את אהרן בפגול גמור והנפש האוכלת וגו' והתם כתיב לא יחשב דהיינו פגול גמור חוץ לזמנו:

ונאמר להלן. גבי נותר בפרשת קדושים תהיו ואוכליו עונו ישא וגו' מה (כאן) [להלן] בקדושים תהיו כרת דכתיב ונכרת:

ולא למדו הכתוב. לנותר בכרת אלא בגזירה שוה דלא ידעינן דהאי כרת דקדושים תהיו בנותר קמיירי דהא בתר דקרא דחוץ למקומו כתיב ומשמע דעליה קאי אלא משום דאתיא קדש קדש:

והא אין לוקין על לאו שבבבלות!

שאני הכא דמייטרי קראי,

מכדי כתב רחמנא: "ואכלת לפני ה' אלהיך מעשר דגנך תירושך ויצהרך"⁵⁴ (דברים יד, כג), בפנים - אין,

בחוץ - לא.

למה לי דכתב רחמנא: "לא תוכל לאכול בשעריך מעשר דגנך ותירושך ויצהרך"⁵⁵ (דברים יב, יז)? לחלק.

אי מההוא - הוה אמנא: הני מילי בעשה,

אבל בלאו - אימא לא,

אמטו להכי כתב רחמנא: "לא תוכל" לאוקמה בלאו, הא, ועדיין לאו שבבבלות הוא!

אם פן נימא קרא: "לא תוכל לאכלם בשעריך",

"מעשר דגנך תירושך ויצהרך" - למה לי?

ליחודי אכילה דכל חד וחד.

אמר רבי יצחק:

האוכל לחם קלי וכרמל - לוקה שלש.

והא אין לוקין על לאו שבבבלות!

שאני הכא, דמייטרי קראי,

לימא קרא: "לחם" ונילף קלי וכרמל מיניה - איכא למיפרך: מה ללחם שפן נתרבה אצל חלה!

נכתוב "קלי" ולא לכתוב "לחם" ונילף מקלי - לחם מקלי לא אתי,

משום דקלי - איתיה בעיניה,

לחם - לא איתיה בעיניה.

פרמל מקלי לא אתי,

משום דקלי - נתרבה אצל מנחות,

פרמל - לא נתרבה אצל מנחות.

נכתוב "פרמל" ונילף לחם וקלי מיניה - איכא למיפרך: מה לפרמל שפן לא נשתנה מבריייתו!

מן חד לא ילפי,

נילף חדא מן תרין.

לא נכתוב קרא לחם ונילף מקלי וכרמל - איכא למיפרך: מה לקלי וכרמל דאיתנהו בעיניהו!

לא נכתוב קרא פרמל ונילף מלחם וקלי - איכא למיפרך: מה ללחם וקלי שפן נתרבו אצל מנחות!

אמר לך רבי יצחק:

לא נכתוב קרא קלי ונילף מלחם וכרמל - מאי פרכת?

אי פרכת מה ללחם שפן נתרבה אצל חלה - פרמל יוכיח,

ואי משום דכרמל לא נשתנה מבריייתו - לחם יוכיח,

הלכך לוקה דמייטרי.

ואימא קלי דמייטרי מחייב חדא

אכולהו מחייב חדא!

אם פן נכתוב קרא: לחם פרמל וקלי,

אי נמי נכתוב: קלי ולחם וכרמל,

אמאי כתב לך "קלי" באמצע?

⁵⁴ ואכלת לפני ה' אלהיך במקום אשר יבחר לשכן שמו שם מעשר דגנך תירושך ויצהרך ובכרת בקרב וצאנך למען תלמד ליראה את ה' אלהיך כל הימים

⁵⁵ לא תוכל לאכול בשעריך מעשר דגנך ותירושך ויצהרך ובכרת בקרב וצאנך וכל נדריך אשר תדר ונדבתיך ותרומת נדך

רש"י

בתו מאנוסתו אחד מגופי תורה.

דבשריפה:

אתיא הנה הנה. כתיב באשתו (ויקרא יח) ערות אשה ובתה לא תגלה דמשמע בתה ממנו ובתה מאחר סיפיה דקרא שארה הנה זמה היא וכתוב (שם) ערות בת בנד או בת בתך ובאנוסה כתיב דהא בת בתו מאשתו נפקא לו מקרא דלעיל ערות אשה ובתה ובתו לא כתיבא באנוסתו אלא אתיא הנה הנה מאשתו כתיב באשתו שארה הנה זמה היא וכתוב באנוסתו כי ערותך הנה מה התם כתיבא בתו דכתיב אשה ובתה אף כאן נמי באנוסה עשה בתו כבת בתו וא"ת קל וחומר הוא אין מזהירין מן הדין:

זמה זמה לשריפה. כי יקח איש את אשה ואת אמה זמה היא (ויקרא כ):

נסקלין. רוב חייבי סקילה כגון הבא על האם ועל הכלה לא כתיבא סקילה אלא דמיהם במ (שם):

הכי קאמר: לחם כקלי מחייב, וכרמל מחייב כקלי⁵⁶.

אמר רבי ינאי:

לעולם אל תהי גזירה שוה קלה בעיניך, שהרי פגול אחד מגופי תורה, ולא לימדו הכתוב אלא מגזירה שוה.

דאמר רבי יוחנן:

תני זבדא בר לוי:

"נאמר להלן: **"ואוכליו עונו ישא"**⁵⁷ (ויקרא יט, ח),

ונאמר כאן: **"והנפש האוכלת ממנו עונה תשא"**⁵⁸ (ויקרא ז, יח).

מה להלן כרת - אף כאן כרת.

אמר רבי סימאי:

לעולם אל תהי גזירה שוה קלה בעיניך, שהרי נותר אחד מגופי תורה

ולא לימדו הכתוב אלא מגזירה שוה,

מאי היא?

ל"ף **"קדש" "קדש" -**

כתיב הכא: **"ואוכליו עונו ישא מי את קדש ה' הלל"**

וכתיב: **"ושרפת את הנוטר באש ... מי קדש הוא"**⁵⁹ (שמות כט, לד).

אמר אביי:

לעולם אל תהי גזירה שוה קלה בעיניך,

שהרי בתו מאנוסתו הן הן גופי תורה, ולא לימדה הכתוב אלא מגזירה שוה.

דאמר רבא:

אמר לי רבי יצחק בר אבדימי אתיא **"הנה"**⁶⁰ (ויקרא יח, י) **"הנה"**⁶¹ (ויקרא יח, יז) לאיסורא.

אתיא **"זמה"** (ויקרא יח, יז) **"זמה"**⁶² (ויקרא כ, יד) לשרפה.

אמר רב אשי:

אל תהי גזירה שוה קלה בעיניך,

שהרי נסקלים הן הן גופי תורה, ולא לימדה הכתוב אלא מגזירה שוה.

דתניא:

"נאמר נאן: דמיהם במ"⁶³ (ויקרא כ, יא-טז) ונאמר באוב וידעוני: **"דמיהם במ"**⁶⁴ (ויקרא כ, כז).

מה להלן - בסקילה,

אף כאן - בסקילה.

⁵⁶ שיטה מקובצת

⁵⁷ לא תקם ולא תטור את בני עמך ואהבת לרעך כמוך אני ה'

⁵⁸ ואם האכל ואכל מבשר זבח שלמיו ביום השלישי לא ירצה המקריב אותו לא יחשב לו פגול יהיה והנפש האוכלת ממנו עונה תשא

⁵⁹ ואם יותר מבשר המלאים ומן הלחם עד הבקר ושרפת את הנוטר באש לא יאכל מי קדש הוא

⁶⁰ ערות בת בנד או בת בתך לא תגלה ערותן מי ערותך הנה

⁶¹ ערות אשה ובתה לא תגלה את בת בנה ואת בת בתה לא תקח לגלות ערותה שארה הנה זמה הוא

⁶² ואיש אשר יקח את אשה ואת אמה זמה הוא באש ושרפו אותו ואתהן ולא תהיה זמה בתוכם

⁶³ יא ואיש אשר ישכב את אשת אביו ערות אביו גלה מות יומתו שניהם דמיהם במ. יב ואיש אשר ישכב את פלתו מות יומתו שניהם תכל עשו

דמיהם במ. יג ואיש אשר ישכב את זכר משכבי אשה תועבה עשו שניהם מות יומתו דמיהם במ. יד ואיש אשר יקח את אשה ואת אמה זמה הוא

באש ושרפו אותו ואתהן ולא תהיה זמה בתוכם. טו ואיש אשר יתן שכבתו בבהמה מות יומת ואת הבהמה תהרגו. טז ואשה אשר תקרב אל כל

בהמה לרבעה אתה והרגת את האשה ואת הבהמה מות יומתו דמיהם במ

⁶⁴ ואיש או אשה מי יהיה בהם אוב או ידעני מות יומתו באבן ורגמו אתם דמיהם במ

10. ה, א

"הַמִּפְטָם אֶת הַשֶּׁמֶן וְהַמִּפְטָם אֶת הַקְטֹרֶת, וְהִסֵּף בְּשֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה".

רש"י

המפטם. לסוך ממנו חייב דכתיב (שמות ל) אשר ירקח כמוהו: והסך ממנו. אחר שלא פטמו: ואשר יתן ממנו. מאותו של משה: לחצאין. כגון ו' לוגין דההוא דמשה הוה הין י"ב לוגין: חצאין דקטרת. קפ"ד מנין דבכל יום היה מקטיר מנה כדאמרינן לקמן (ד' ו.) שסי"ה מנין (כמנין ימות החמה): פרס שחרית. חצי מנה:

תנו רבנן:

"הַמִּפְטָם אֶת הַשֶּׁמֶן:

לְלִמּוּד בּוּ,

אוּ לְמוֹסְרוֹ לְצִיבוֹר - פְּטוֹר.

לְסוּף - חַיִּיב.

וְהִסֵּף מִמֶּנּוּ - פְּטוֹר,

לְפִי שְׂאִין חַיִּיבִין אֲלֵא עַל סִיבַת שֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה שֶׁעָשָׂה מִשָּׁה בְּלִבָּד".

אמר מר:

"לְלִמּוּד בּוּ אוּ עַל מְנַת לְמוֹסְרוֹ לְצִיבוֹר - פְּטוֹר".

מנלן?

אָתִיא "מִתְּפַנְתּוֹ" מִן "בְּמִתְּפַנְתָּהּ" דְּקֹטֶרֶת. וְכִתִּיב לְגַבֵּי קֹטֶרֶת: "לֹא תַעֲשׂוּ לָכֶם" ⁶⁵ (שמות ל, לז).

"לָכֶם" - הוּא דְאָסוֹר,

אֲבָל לְמוֹסְרוֹ לְצִיבוֹר - פְּטוֹר.

גַּבֵּי שֶׁמֶן נְמִי,

לְמוֹסְרוֹ לְצִיבוֹר - פְּטוֹר.

וְתִיהִדֵּר קֹטֶרֶת וְנִילֵף מִשֶּׁמֶן,

מַה שֶּׁמֶן כִּי מִפְטָם לְחֻצְיִין - פְּטוֹר,

אִף קֹטֶרֶת נְמִי כִּי מִפְטָם לְחֻצְיִין - פְּטוֹר!

אֲלֵמָה אָמַר רַבָּא: קֹטֶרֶת שֶׁפְּטָמָה לְחֻצְיִין - חַיִּיב,

שֶׁמֶן שֶׁפְּטָמוֹ לְחֻצְיִין - פְּטוֹר!

אמר לך רבא:

גַּבֵּי שֶׁמֶן פְּתִיב: "וּבְמִתְּפַנְתּוֹ לֹא תַעֲשׂוּ כְּמֹהוּ" ⁶⁶ (שמות ל, לב)

"כְּמֹהוּ" - הוּא דְאָסוֹר,

אֲבָל חֻצְיוֹ - שְׁפִיר דְמִי.

גַּבֵּי קֹטֶרֶת דְּכִתִּיב: "וְהַקְטֹרֶת אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה" (שמות ל, לז) -

כָּל עֲשִׂיָּה דְּקֹטֶרֶת - אֲפֻשָׁר דְּמִקְטִיר פְּרָס שְׁחָרִית,

וּפְרָס בֵּין הָעֲרֵבִים.

⁶⁵ והקטרת אשר תעשה במתקנתה לא תעשו לכם קדש תהיה לה' על בשר אדם לא יסוף ובמתקנתו לא תעשו כמהו קדש הוא קדש יהיה לכם ⁶⁶

11. ה, א

רס"י

ה' מאות. שקלים :
 קנמן בשם ה' מאות. דהכי אמר
 קרא מחציתו חמשים ומאתים
 דלחכי נקט מחציתו שלא יהו
 שוקלים אותו הכל ביחד אלא
 לחצאין כדי שיהו שם שתי
 הכרעות :
 תנא הכי קשיא ליה. כלומר
 להכי אשמעינן ברייתא דאי
 ממשמעותא דקרא הוה אמינא
 קנה בושם כקנמן בשם דמחציתו
 דקרא אתרוייהו קאי קמ"ל :
 מחצה למחצה. שהיו שוקלין
 לחצאין :
 עין בעין. שאין הבשם מכריע :
 (ע"א). המקום יודע בהכרעות.
 שלא היה שוקל ההכרעות לבד
 אלא מניחן כמות שהן והמקום
 יודע מה משקלו. פירוש רומי :
 אלא אמר רב יהודה הכי קשיא
 ליה כו'. ה"ג אלא אמר רב
 יהודה. מדקא מייתי ליה תרי
 זימני ודאי לאפושי הוא דעבד :
 שלא יניח משקל כו'. שישקול
 כל בשם ובשם כנגד הברזל ולא
 ישקול במניין דמר דרור ויחזור
 וישקול קדה כנגד מר דרור :

תנו רבנן :
 "שמן המשחה :
 "מר דרור"⁶⁷ (שמות ל, כג) - חמש מאות.
 "קדה" - חמש מאות,
 "קנמן בשם" - חמש מאות,
 "וקנה בשם" - חמשים ומאתים,
 נמצאו נולם אלף ושבעה מאות וחמשים".

תנא מניינא קא משמע לן?

תנא הא קא קשיא ליה :
 אימא: קנה בשם כקנמן בשם,
 מה קנמן בשם - מחציתו בחמשים ומאתים,
 אף קנה בשם - מחציתו חמשים ומאתים,
 דהווי להו תרין אלפים.

ואימא: הכי נמי!

אם כן נכתוב קרא: 'קנמן בשם וקנה בשם מחצה ומחצה חמשים ומאתים'.

אמר ליה רב פפא לאביי :
 כשהוא שוקל בהכרע הוא שוקל,
 או: עין בעין הוא שוקל?

אמר ליה: רחמנא כתב: "בד בבד"⁶⁸ (שמות ל, לד) ואת אמרת בהכרע?

והאמר רב יהודה :
 הקדוש ברוך הוא יודע הכרעות,
 אלמא: דאית בהו הכרע!

⁶⁹ רב יהודה סבר: "קנמן בשם" (שמות ל, כג) - אפאי מייתי מחציתו דחמש מאות,
 חמשים ומאתים בחד זימנא,
 וחמשים ומאתים בחד זימנא?
 כיון דכולהון חמש מאות הויין, נייתי חמש מאות בבת אחת!
 שמע מינה: מדקמייתי לה לקנמן בשם בתרי זימני הכרע אית ביה.
 והקדוש ברוך הוא יודע בהכרעות.

ומאי "בד בבד"?

אמר רבינא :
 שלא יניח משקל במשקל וישקול.

⁶⁷ ואתה קח לך בשמים ראש מר דרור חמש מאות וקנמן בשם מחציתו חמשים ומאתים וקנה בשם חמשים ומאתים
⁶⁸ ואמר ה' אל משה קח לך סמים נטף ושחלת וחלבנה סמים ולבנה זמה בד בבד יהיה
⁶⁹ שיטה מקובצת. גירסת וילנא : אלא אמר

12. ה, א-ב

רַס"י

תְּנוּ רַבְנָן:

"שָׁמֶן הַמְּשָׁחָה שֶׁעָשָׂה מִשֶּׁה בַּמִּדְבָּר מְשַׁלְקוֹ עִם הָעֵיקָרִין, דְּבָרֵי רַבֵּי יְהוּדָה.

אָמַר לוֹ רַבֵּי יוֹסִי:

וְהֵלֵא לְסוּךְ הָעֵיקָרִין אֵינוֹ סִיפָק?

כִּיצַד עוֹשֶׂה?

הֵבִיאוּ הָעֵיקָרִין וְשַׁלְקוּם בְּמִים,

וְהִצִּיף עֲלֵיהֶם שָׁמֶן⁷⁰, וְקָלַט אֶת הָרִיחַ, וְקִיפְחוּ.

אָמַר לוֹ רַבֵּי יְהוּדָה:

וְכִי נִס אֶחָד נִעְשָׂה בְּשָׁמֶן הַמְּשָׁחָה? וְהֵלֵא נְסִים הַרְבֵּה נִעְשׂוּ בּוֹ מִתְחַלְתּוֹ וְעַד סוּפוֹ!

תְּחַלְתּוֹ לֹא הָיָה אֲלֵא שְׁנַיִם עֶשֶׂר לֹג, וְבוֹ נִמְשָׁח: הַמְּשָׁחַן וְכִלְיוֹ,

וְאֶהְרֹן,

וּבָנָיו - כָּל שְׁבַעַת יְמֵי הַמְּלוֹאִים.

וְבוֹ נִמְשָׁחוּ כְּהֵנִים גְּדוֹלִים,

וּמַלְכִים.

וְכוּלוֹ קִיָּים לְעֵתִיד לְבֹא,

שֶׁנֶּאֱמַר: "שָׁמֶן מְשַׁחַת קֹדֶשׁ יִהְיֶה זֶה לִי לְדוֹרוֹתֵיכֶם"⁷¹ (שְׁמוֹת ל, לא).

"זֶה" - בְּגִימַטְרִיא שְׁנַיִם עֶשֶׂר לֹגִין הוּיִין.

תְּנוּ רַבְנָן:

"וַיִּקַּח מִשֶּׁה אֶת שָׁמֶן הַמְּשָׁחָה וַיִּמְשַׁח אֶת הַמְּשָׁחַן וְאֶת כָּל אֲשֶׁר בּוֹ וַיְקַדֵּשׁ אֹתָם" (ויקרא ת, י).

רַבֵּי יְהוּדָה אָמַר:

שָׁמֶן הַמְּשָׁחָה שֶׁעָשָׂה מִשֶּׁה בַּמִּדְבָּר הַרְבֵּה נְסִים נִעְשׂוּ בּוֹ, מִתְחַלְתּוֹ וְעַד סוּפוֹ.

תְּחַלְתּוֹ לֹא הָיָה אֲלֵא שְׁנַיִם עֶשֶׂר לֹגִין,

כַּמָּה יוֹרָה בּוֹלְעֵת?

כַּמָּה עֵיקָרִין בּוֹלְעִין?

כַּמָּה הָאוֹר שׁוֹרֶף?

וְבוֹ נִמְשָׁח: מְשָׁחַן וְכִלְיוֹ,

אֶהְרֹן וּבָנָיו, כָּל שְׁבַעַת יְמֵי הַמְּלוֹאִים.

וְבוֹ נִמְשָׁחוּ: כְּהֵנִים גְּדוֹלִים,

וּמַלְכִים.

וְאֶפִּילוֹ כֶּהֵן גְּדוֹל בֶּן כְּהֵן גְּדוֹל - טַעוֹן מְשִׁיחָה.

וְאִין מוֹשְׁחִין: מֶלֶךְ בֶּן מֶלֶךְ.

וְאִם תֵּאֱמַר מִפְּנֵי מָה מְשָׁחוּ אֶת שְׁלֵמָה?

מִפְּנֵי מַחְלֻקַּת אֲדוֹנֵיהָ.

וְאֶת יְהוֹאָשׁ?

מִפְּנֵי עֵתֻלָּה.

וְאֶת יְהוֹאָחָז?

מִפְּנֵי יְהוִיָּקִים אַחִיו, שֶׁהָיָה גְּדוֹל מְאֹד מִפְּנֵי שְׁנַיִם.

אָמַר מֶר:

"וְאֶפִּילוֹ כֶּהֵן גְּדוֹל בֶּן כְּהֵן גְּדוֹל טַעוֹן מְשִׁיחָה."

מְנַלְן?

דְּכַתִּיב: (ויקרא ו, טו) "וְהִכְהֵן הַמְּשִׁיחַ תְּחַתְּיוֹ מִבְּנָיו"⁷²

נִימָא קְרָא: 'וְהִכְהֵן שְׁתַּחֲתִיו מִבְּנָיו' - מֵאֵי הַמְּשִׁיחַ?

הָא קָא מְשַׁמַּע לָן: דְּאֶפִּילוֹ מִבְּנָיו הֵוּא דְּמְשַׁח הוּי כְּהֵן גְּדוֹל,

וְאִי לֹא מְשַׁח - לֹא הוּי כְּהֵן גְּדוֹל.

⁷⁰ שיטה מקובצת. גירסת וילנא: המשחה

⁷¹ וְאֵל כִּי יִשְׂרָאֵל תִּדְבַּר לְאֹמֵר שָׁמֶן מְשַׁחַת קֹדֶשׁ יִהְיֶה זֶה לִי לְדוֹרֵיכֶם

⁷² וְהִכְהֵן הַמְּשִׁיחַ תְּחַתְּיוֹ מִבְּנָיו וַיַּעַשׂה אֶתְּךָ חֶק עוֹלָם לְה' כְּלִיל תְּקַטֵּר

הַעֲקָרִין. בְּשִׁמּוֹם:
 אֵינוֹ סִיפָק. דְּשִׁמֵּן לֹא הוּוּ אֲלֵא
 י"ב לֹגִין וְעֵיקָרִין הוּוּ טוֹבָא:
 וְשִׁבְלֵעוּ הַמִּים
 וְלִכְשִׁיִּצִּיף עֲלֵיהֶן הַשִּׁמֵּן לֹא
 יִבְלַעוּהוּ:
 וְקָלַט הַשִּׁמֵּן אֶת הָרִיחַ וְקִפְחוּ.
 קִנְחוּ וְחִבְרוּ קִפְחוּ אֶת הָרוּעָה
 בִּיוֹמָא (דף פג:) קִנְחוּ מִשֶּׁה לְשִׁמֵּן
 מִעַל הָעֵיקָרִין וְנִתְּנוּ בְּצִלּוּחִית:
 וְכִי נִס א' נִעְשָׂה בּוֹ. שֶׁאֵתָה
 מִתְּמִיָּה שֶׁאֵינוֹ סִפָּק אֶפִּילוֹ לְסוּךְ
 אַהֲרֹן וּבָנָיו כִּל ז' יְמֵי הַמְּלוֹאִים
 כְּדִמְפָּרֵשׁ בַּפ"ק דְּיוֹמָא (דף ה.)
 שְׁבַעַת יְמִים יִמְלֵא אֶת יָדְכֶם
 (וְיִקְרָא ח) וְאִיתְּקַשׁ מְשִׁיחָה
 לְרִיבּוּי דְּכַתִּיב לְמִשְׁחָה בְּהֶם
 וְלִמְלֵא בְּסֵם אֶת יָדְכֶם (שְׁמוֹת כט):
 זֶה לִי לְדוֹרוֹתֵיכֶם. אֲלֵמָא כּוֹלְהוּ
 י"ב לֹגִין דְּקִיָּיִמִי לְעֵתִיד לְבּוֹא:
 יְהוִיָּקִים. הֵיָה גְּדוֹל מִיְהוֹאָחָז ב' שְׁנַיִם
 שְׁנַיִם דְּכַתִּיב בּוֹ (מַלְכִים ב כג)
 יְהוֹאָחָז בֶּן עֶשְׂרִים וְשִׁלֵּשׁ שָׁנָה
 הֵיָה בְּמַלְכוֹ וְגַ' חֲדָשִׁים מֶלֶךְ
 וּבִיְהוִיָּקִים כְּתִיב (שם) בֶּן עֶשְׂרִים
 וְחֲמֵשׁ שָׁנָה הֵיָה בְּמַלְכוֹ נִמְצָא
 יְהוִיָּקִים גְּדוֹל מִיְהוֹאָחָז ב' שְׁנַיִם
 כִּד שְׁנוּיָה בְּסִדֵּר עוֹלָם:

אָמַר מֶרֶ:

"אֵין מוֹשְׁחִין מֶלֶךְ בֶּן מֶלֶךְ".

מְנַלֵּן?

אָמַר רַב אֶחָא בְרַי עֲקֵב:

דְּכַתִּיב: "לְמַעַן יֵאָרֶיךָ יָמִים עַל מַמְלַכְתּוֹ הוּא וּבְנָיו"⁷³ (דברים יז, כ) - יְרוּשָׁה הִיא.

"וּמִפְּנֵי מָה מְשַׁחוּ אֶת שְׁלֹמֹה? מִפְּנֵי מַחְלוּקַת אֲדוֹנָיָה".

מְנַלֵּן?

דְּכִי אֶתִי מַחְלוּקַת בְּעֵי מְשִׁיחָה.

וְלֹא כָּל דְּבַעֵי מְלָכָא מוֹרִית לִיה מְלַכּוּתָא?

אָמַר רַב פִּפְא:

אָמַר קְרָא: "בְּקֶרֶב יִשְׂרָאֵל" (דברים יז, כ) - בְּזִמְנֵי שְׁשָׁלוֹם בְּיִשְׂרָאֵל.

תְּנָא:

"אִף יְהוּא בֶּן נִמְשִׁי לֹא נִמְשַׁח,

אֶלָּא מִפְּנֵי מַחְלוּקַת יוֹרֵם בֶּן אַחָאב".

אִמָּאי? תִּיפּוּק לִיה דְּמֶלֶךְ רֵאשׁוֹן הוּא!

חֲסוּרֵי מִיחְסָרָא וְהִכֵּי קִתְּנִי:

"מְלָכִי בֵּית דָּוִד - מוֹשְׁחִין.

מְלָכִי יִשְׂרָאֵל - אֵין מוֹשְׁחִין.

וְאִם תֵּאמַר: מִפְּנֵי מָה מְשַׁחוּ יְהוּא בֶּן נִמְשִׁי?

מִפְּנֵי מַחְלוּקַת יוֹרֵם בֶּן אַחָאב".

אָמַר מֶרֶ:

"מְלָכִי בֵּית דָּוִד - מוֹשְׁחִין, וְאֵין מְלָכִי יִשְׂרָאֵל - מוֹשְׁחִין".

מְנַלֵּן?

דְּכַתִּיב: "קוֹם מְשִׁיחֵהוּ מִי זֶה הוּא"⁷⁴ (שמואל א טז, יב).

"זֶה" - טְעוֹן מְשִׁיחָה,

וְאֵין אַחַר טְעוֹן מְשִׁיחָה.

אָמַר מֶרֶ:

"מִפְּנֵי מַחְלוּקַת יוֹרֵם".

וּמִשּׁוּם מַחְלוּקַת יוֹרֵם בֶּן אַחָאב נִמְעַל בְּשִׁמּוֹן הַמְשִׁיחָה!?

כְּדָאמַר רַב פִּפְא: בְּאַפְרָסְמָא דְכִיָּא,

הָכָא נִמּוּ בְּאַפְרָסְמָא דְכִיָּא.

"וְאֶת יְהוֹאָחָז מִפְּנֵי יְהוֹיָקִים שִׁהָהּ גְּדוֹל מִמֶּנּוּ שְׁתֵּי שָׁנִים".

וּמִי קָשִׁישׁ!?

וְהַכְּתִיב: "וּבְנֵי יִשְׁשִׁיבָה: הַבְּכוֹר - יוֹחָנָן,

⁷³ לְבַלְתֵּי רוּם לְבָבוּ מֵאֲחֵיו וּלְבַלְתֵּי סוּר מִן הַמַּצֹּחַ וּמִן וְשִׁמְאוֹל לְמַעַן יֵאָרֶיךָ יָמִים עַל מַמְלַכְתּוֹ הוּא וּבְנָיו בְּקֶרֶב יִשְׂרָאֵל. גִּירְסַת וִילְנָא: (כָּל הַיָּמִים)
⁷⁴ וְשִׁלַּח וַיְבִיאֵהוּ וְהוּא אֲדָמוּנִי עִם יָפֵה עֵינָיִם וְטוֹב רֵאִי, וַיֹּאמֶר ה' קוֹם מְשִׁיחֵהוּ מִי זֶה הוּא

כָּאָן

והא בדרי חשיב ליה. דחשיב
שלישי ורביעי:
דמלך יכניהו. בן יהויקים תחת
יהויקים אביו קמי צדקיהו:

והשני - יהויקים,

והשלישי - צדקיהו,

והרביעי - שלום" (דברי הימים א' ג, טו).

ואמר רבי:

"והנני" - הוא יהואחז

"צדקיהו" הוא "שלום"!

אלא לעולם, יהויקים קשיש,

ואמאי קרי ליה "בכור"?

שהוא בכור למלכות.

ומי מוקמינן זוטא קמי קשישא?

והקתיב: "וְאֵת הַמַּמְלָכָה נָתַן לַיהוֹרָם מִי הוּא הַבְּכוֹר"⁷⁵ (דברי הימים ב' כא, ג)!

ההוא ממלא מקום אבותיו הנה.

אמר מר:

הוא "שלום" הוא "צדקיהו".

והא בדרי קחשיב!

ומאי קרי ליה "שלישי" (דברי הימים א' ג, טו)? שהוא שלישי לבנים.

ומאי קרי ליה "רביעי"? שהוא רביעי למלכות, משום דמלך יכניה קמיה.

בתחלה מלך יהואחז וסוף מלך יהויקים,

וסוף מלך יכניה,

וסוף מלך צדקיהו.

תנו רבנן:

"הוא שלום" (דברי הימים א' ג, טו) הוא "צדקיהו".

ולמה נקרא שמו "שלום"? שהיה שלם במעשיו.

דבר אחר:

"שלום" - ששלם מלכות בית דוד בימיו.

ומה שמו?

מתניה שמו,

שנאמר: "וַיִּמְלֹךְ אֶת מַתְנִיָּה דָּוִד תַּחְתָּיו וַיַּסֵּב שְׁמוֹ צְדָקְיָהוּ"⁷⁶ (מלכים ב כד, ז).

דאמר לו: יה יצדיק עליך את הדין אם תמרוד בי.

שנאמר: "וַיִּבְאֵהוּ בְּבֵלָה"⁷⁷ (דברי הימים ב לו, י).

ונתיב: "וְגַם בְּמֶלֶךְ נְבוּכַדְנֶאצַּר מֶלֶךְ בָּבֶל מָרַד אֲשֶׁר הִשְׁבִּיעוּ בְּאַלְהֵיָם"⁷⁸ (דברי הימים ב לו, יג).

⁷⁵ ויתן להם אביהם מתנות רבות לכסף ולזהב ולמגדנות עם ערי מצרות ביהודה ואת הממלכה נתן ליהורם מי הוא הבכור

⁷⁶ וימלך מלך בבל את מתניה דדו תחתיו ויסב את שמו צדקיהו

⁷⁷ ולתשובת השנה שלח המלך נבוכדנאצר ויבאהו בבבלה עם כלי המדת בית ה' וימלך את צדקיהו אחיו על יהודה וירושלם

⁷⁸ וגם במלך נבוכדנאצר מרד אשר השביעו באלהים ויקש את ערפו ויאמץ את לבבו משוב אל ה' אלהי ישראל

13. ה, ב

רש"י

[תנו רבנן:

"וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת שֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה וַיִּמְשַׁח אֶת הַמִּשְׁכָּן וְאֶת כָּל אֲשֶׁר בּוֹ וַיִּקְדֹּשׁ אֹתָם" (ויקרא ח, י).

...

וְאֵת יְהוֹאָחָז?

מִפְּנֵי יְהוֹיָקִים אָחִיו, שֶׁהָיָה גְדוֹל מֵאָחִיו שְׁתֵּי שָׁנִים⁷⁹].

וְכִי הָיָה שֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה?!

וְהִתְנַיָּא:

"מִשְׁנַגְנֵז אֲרוֹן - נִגְנֵז צִנְצֶנֶת הַמֶּן,

וְצִלּוּחִית שֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה,

וּמִקְלוֹ שֶׁל אֶהְרֹן שְׁקָדִים וּפְרָחִים,

וְאֲרָגָז שֶׁשָּׂגְרוּ פְּלִשְׁתִּים דּוֹרוֹן לְאַלֹהֵי יִשְׂרָאֵל.

שְׁנֵאמַר: "וְאֵת כָּלִי הַזֶּהב אֲשֶׁר הִשְׁבַּתְתֶּם לוֹ אֲשֶׁם תְּשִׂימוּ בְּאֲרָגֹז מִצִּדּוֹ"⁸⁰ (שמואל א ו, ח).

וְכִי גִנְזוּ?

יֵאשִׁיָּה מֶלֶךְ יְהוּדָה גִּנְזוּ.

שְׁנֵאמַר: "וַיֹּאמֶר לְלוֹזִים הַמְּבִינִים לְכָל יִשְׂרָאֵל הַקְּדוּשִׁים לֵה'.

תְּנוּ אֶת אֲרוֹן הַקְּדֹשׁ"⁸¹ (דברי הימים ב' לה, ג).

וְאָמַר רַבִּי אֱלֶעָזָר:

אֲתֵיָא "שִׁמָּה"⁸² (שמות ל, ו) "שִׁמָּה"⁸³ (שמות טז, ג).

אֲתֵיָא "דוֹרוֹת" (שמות טז, ג) "דוֹרוֹת"⁸⁴ (שמות ל, לא).

אֲתֵיָא "מִשְׁמֶרֶת" (שמות טז, ג) "מִשְׁמֶרֶת"⁸⁵ (במדבר יז, כה)!

אָמַר רַב פִּפְא:

בְּאַפְרֹסְמָא דְכֵיָא.

תְּנוּ רַבְּנָן:

"מוֹשְׁחִין אֶת הַמְּלָכִים בְּמִין נֹזֵר וְאֵת הַכֹּהֲנִים בְּמִין כִּי".

אָמַר רַב מְנַשֶּׁיָּה:

"בְּמִין כִּי" - יוֹנִי.

תְּנִי חֲדָא:

"בְּתַחֲלָה - מְצִיק שֶׁמֶן עַל רֹאשׁוֹ,

וְאַחַר כֵּן נוֹתֵן לוֹ שֶׁמֶן בֵּין רִיסֵי עֵינָיו".

וְתִנִּי אַחֲרֵיתֵי:

"בְּתַחֲלָה - נוֹתֵן לוֹ שֶׁמֶן בֵּין רִיסֵי עֵינָיו,

וְאַחַר כֵּן - מְצִיק לוֹ שֶׁמֶן עַל רֹאשׁוֹ".

תְּנַאי הִיא,

אֵיכָא לְמַאן דְּאָמַר: מְשִׁיחָה עֲדִיפָא,

וְאֵיכָא לְמַאן דְּאָמַר: יְצִיקָה עֲדִיפָא.

⁷⁹ כך פרש רשי שקושיית הגמרא על הברייתא.

⁸⁰ ולקחתם את ארון ה' ונתתם אתו אל העגלה ואת כלי הזהב אשר השבתם לו אשם תשימו בארגז מצדו ושלחתם אתו והקף

⁸¹ ויאמר ללוזים המבינים לכל ישראל הקדושים לה' תנו את ארון הקדש בבית אשר בנה שלמה בן דויד מלך ישראל אין לכם משא בכתף עתה

עבדו את ה' אלהיכם ואת עמו ישראל

⁸² ונתתה אתו לפני הפרכת אשר על ארן העדת לפני הכפרת אשר על העדת אשר אועד לה שמה

⁸³ ויאמר משה אל אהרן קח צנצנת אחת ותן שמה מלא העומר מן והנח אתו לפני יהוה למשמרת לדורותיכם

⁸⁴ ואל בני ישראל תדבר לאמר שמן משחת קדש יהיה זה לי לדורותיכם

⁸⁵ ויאמר יהוה אל משה השב את מטה אהרן לפני העדות למשמרת לאות לבני מרי ותכל תלונתם מעלי ולא ימתו

רש"י

מספר. מדבר ל"א מסתפר
 דשקיל במזייה :
 שמא מעלתי. ששמתני שם יותר
 מדאי :
 ואני מעלתי. שבגדי נהנים מריח
 השמן שבזקני :
 גיחון. מעיין קטן סמוך
 לירושלים ולא זהו גיחון הגדול
 היוצא מעדן :
 נייתי תרנגולתא. לשם כך :
 בבייתא דבהתא. אפל במקצת :

מאי טעמא דמאן דאמר: "זיקה עדיפא"?

שנאמר: "זיצק משמן המשחה על ראש אהרן"⁸⁶ (ויקרא ח, יב).

ומאן דאמר: "משיחה עדיפא":
 קסבר: שכן נתרבה אצל כלי נשרת.

והפתיב: "זיצק" ולבסוף "זימשה" (ויקרא ח, יב)!

הכי קאמר:
 מה טעם "זיצק" משום "זימשה אותו לקדשו".

תנו רבנן:

"פשימן הטוב על הראש ירד על הזקן וזקן אהרן שירד על פי מדותיו" (תהילים קלג, ב).
 במין שתי טיפין מרגליות היו תלויות לאהרן בזקנו.

אמר רב פהנא:

תנא:

"בשהוא מספר עולות ויושבות בעיקרי זקנו".

ועל דבר זה היה משה רבינו דואג: שמא חס ושלום מעלתי בשמן המשחה.

יצתה בת קול ואמרה: "כטל חרמון שירד על הררי ציון"⁸⁷ (תהילים קלג, ג).

מה טל - אין בו מעילה,

אף שמו שירד על זקן אהרן - אין בו מעילה.

ועדיין אהרן היה דואג שמא משה לא מעל ואני מעלתי,

יצתה בת קול ואמרה לו: "הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד"⁸⁸ (תהילים קלג, א).

מה משה - לא מעל,

אף אתה - לא מעלתי".

⁸⁶ זיצק משמן המשחה על ראש אהרן וימשה אותו לקדשו

⁸⁷ כטל חרמון שירד על הררי ציון מי שם צוה יהוה את הכרחה חיים עד העולם

⁸⁸ שיר המעלות לקוד הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד

14. ה, ב - ו, א

רפ"י

בבואה לבבואה. צל לצלו:
ולאו מילתא היא. דלא ליעביד
 איניש הכי דלמא הוי סימנא
 בישא ומצער נפשיה ומיתרע
 מזליה:
קרא. דלעת:
רוביא. תלתן והני איכא דגדלי
 מהר ואיכא דמתקי:
קלקי. אשפות:
ולא על אפדני דפומבדיתא.
 שלסטין היו כדאמרינן בהעור
 והרוטב (חולין קכז).
 פומבדיתא אלויך אשני
 אושפיזך:
גילדנא סריא. דג קטן מוסרח
 כדאמרי' בפ"ק דמועד קטן (דף
 יא.) כוורא סמוך למיסרחיה
 מעלי:
מכותחא דרמי כיפי. אפילו
 כותח שהוא משובח וחזק
 שמשבר את האבן כששופכין
 הימנו ע"ג האבן אעפ"כ לא
 תאכלו הימנו כדאמרי' בפי' אלו
 עוברין (פסחים מב.) שלשה
 דברים נאמרו בכותח מטמטם
 את הלב כו':
כיפי. סלע כדמתרגמינן סלע
 כיפא:

תנו רבנן:

**"אין מושחין את המלכים אלא על המעין כדי שתימשך מלכותו
 שנאמר: 'ויאמר המלך להם קחו עמכם ...
 והורדתם אותו אל גיהון ומשה אותו שם'"**⁸⁹ (מלכים א א, לג-לד).

אמר רב אמי:

האי מאן דבעי לידע: אי משכא שתא, אי לא -
 מייתי שרגא בהלין עשרה יומין דבין ריש שתא ליומא דכיפורי,
 וניתלי בביתא דלא נשיב זיקא,
 אי משיך נהוריה - נידע דמסיק שתיה.
 ומאן דבעי נעביד עיסקי, ובעי דנידע אי מצלח עיסקי אי לא -
 נירבי תרנגולא, אי שמין ושרפר - נידע דמצלח.
 האי מאן דבעי ניפוק באורחא, ובעי דנידע אי הדר לביתיה -
 ניעול ניקום בביתא דבהתא, אם חזי לבבואה לבבואה - נידע דאתי לביתיה.
 ולא מילתא היא,
 דילמא חלשא דעתיה ומתרע מזליה.

ו, א

אמר אביי:

השתא דאמרת סימנא מילתא היא,
 יהא רגיל איניש למיכל ריש שתא: קרא,
 ורוביא,
 כרתני,
 סילקא,
 ותמרי.

אמר להו רב משרשיא לבניה:

כי בעיתו למיזל למגמר קמיה רבכון,
 גרוסו מעיקרא מתניתין והדר עולו קמי רבכון,
 וכי יתביתו קמי רבכון - חזו לפומיה דרבכון,
שנאמר: "והיו עיניך רואות את מוזיקך"⁹⁰ (ישעיה ל, כ).
 וכי גריסיתו שמעתא - גרוסו על מיא,
 דכי היכי דמשכי מיא תמשוך שמעתכון.
 אקילקי דמתא מחסיא, ולא אפדני דפומבדיתא.
 טב גילדנא סריא למיכל, מכותחא דרמי כיפי.

"ותתפלל חנה ותאמר עלך לבי בה' רמה קרני"⁹¹ (שמואל א ב, א).

"רמה קרני" - ולא רמה פפי.

דוד ושלמה שנמשחו בקרן - נמשכה מלכותם.
 שאול ויהוא שנמשחו מן הפך - לא נמשכה מלכותם.

⁸⁹ לג ויאמר המלך להם קחו עמכם את עבדי אדניכם והרפתם את שלמה בני על הפרדה אשר לי והורדתם אותו אל גהון.
 לד ומשה אתו שם צדוק הכהן ונתן הנביא למלך על ישראל ותקעתם בשופר ואמרתם יחי המלך שלמה

⁹⁰ ונתן לכם אדני להם צר ומים לחץ ולא יפנה עוד מוזיקך והיו עיניך רואות את מוזיקך

⁹¹ ותתפלל חנה ותאמר עלך לבי ביהוה רמה קרני ביהוה רחב פי על אויבי מי שמחתי בישועתך

רש"י

ואם הריח בה. בקטרת של ציבור פטור: קול. הנהנה מקול הכנורות ונבלים של כלי שרת: ומראה. הנהנה ממראה יפה של היכל: וריח. הקטרת: ומשני ריח דקאמר אין בו מעילה לאחר שעלתה תמרתו שנעשה מצוותו וכי קאמר מעל קודם לכן: תרומת הדשן מועלין בה. דכתיב ושמנו דמשמע שם תהא גניזתו: שם את העגלה. שם תהא קבורתה לעולם:

"המפטם את הקטרת".

תנו רבנן:
"המפטם את הקטרת: ללמד בה, או למוסרה לציבור - פטור. להריח בה - חייב. והמריח בה - פטור, אלא שפועל".

ומי איכא מעילה בריח?! והאמר רבי שמעון בן פזי אמר רבי יהושע בן לוי משום בר קפרא: קול, ומראה, וריח - אין בהן משום מעילה!

ריח אחר שתעלה תמרתו - אין בו משום מעילה. שהרי אין לה דבר אחר שנעשה מצותו, ומועלין בו.

אלמה לא?
 והרי תרומת הדשן דנעשית מצותה ומועלין בה!

משום דהוי: תרומת הדשן, ובגדי כהונה - שני כתובים הבאים כאחד, וכל שני כתובין הבאין כאחד - אין מלמדין.

הניחא לרבנן, אלא לרבי דוסא - מאי איכא למימר? דתניא:
"והניחם שם"⁹² (ויקרא טז, כג) - מלמד שטעונין גניזה.

רבי דוסא אומר: כשיריו הו לכהו הדיוט. ומה תלמוד לומר: **"והניחם שם"**? שלא ישתמש בהו ביום הכפורים אחר!

משום דהוי תרומת הדשן, ועגלה ערופה - שני כתובין הבאין כאחד וכל שני כתובין הבאין כאחד אין מלמדין.

תרומת הדשן - מאי היא?

דתניא:
"ושמו אצל המזבח"⁹³ (ויקרא ו, א) - מלמד שטעונין גניזה.

עגלה ערופה - מאי היא?

דתניא:
"וערפו שם את העגלה בנחל"⁹⁴ (דברים כא, ד) - שם - תהא קבורתה⁹⁵.

⁹² ובא אהרן אל אהל מועד ופשיט את בגדי הקדש אשר לבש בבואו אל הקדש והניחם שם
⁹³ ולבש הכהן מדיו בד ומכנסיו בד ולבש על בשרו והרים את הדשן אשר תאכל האש את העלה על המזבח ושמו אצל המזבח
⁹⁴ והודדו זקני העיר ההוא את העגלה אל נחל איתן אשר לא יעבד בו ולא יזרע וערפו שם את העגלה בנחל
⁹⁵ מסורת הש"ס. גירסת וילנא: (מלמד שטעונין גניזה)

רש"י

הערופה. משמע היא אין
אחרינא לא:

וּלְמֵאן דְּאָמַר: "שְׁנַיִן כְּתוּבִין הֵבְאִים כְּאֶחָד - מְלַמְּדִין" -

הָכָא - וְדַאי אֵין מְלַמְּדִין,

מִשּׁוּם דְּהוּי תְּרֵי מִיעוּטֵי:

בְּתְרוּמַת הַדְּשָׁן - כְּתִיב: "וְשִׁמּוֹ" (ויקרא ו, ג) הַדִּין - אֵין, מִיַּדִּי אֶחְרִינָא - לָא.

גְּבִי עֲגֻלָּה עְרוּפָה - כְּתִיב: "הָעְרוּפָה"⁹⁶ (דברים כא, ו) עְרוּפָה - אֵין, מִיַּדִּי אֶחְרִינָא - לָא.

⁹⁶ וְכָל זִקְנֵי הָעִיר הַהוּא הַקְּרֻבִים אֶל הַחֶלֶל יִרְחֲצוּ אֶת יְדֵיהֶם עַל הָעֲגֻלָּה הָעְרוּפָה בְּנֶחֱל

16. ו, א

רָפ"י

הצרי. שרף נטף כדמפרש לקמן שרף [הנוטף] מעצי הקטף ושרף היינו מידי דמנטף מן העץ וקורין גומא {שָׂרָף} :

צפורן. שחלת דמתרגמינן טופרא שחלקה כצפורן :

חלבנה. גלבניא {גלבני"א: שרף של סוג כלך (צמח סוככי) [באיטלקית]} :

שבולת נרד. חד הוא ובלעז שפיגי"א {אישפי"ג: אזוביון} :

קילופה. בשם וזהו ששמו קנמון : {ט' קביון}. סך הכל שסי"ח מנין :

יין קפריסין. שבא ממקום ששמו קפרס ע"א בגליון יין קפריסין שעושין מקפרא של אילן הוא ששמו קפרס כגון הצלף והקפרס מ"ר : **בורית.** סאבוין {שבוין: סבוין} :

כרשינא. הבא מאותו מקום ל"א עשב הנקרא אירב"ה שנוטי"א {אירב"א שבונייר"א: עשב סבוני (סבונית)} שעושין ממנו בורית שקורין ספוני מפי הרב הגדול : **רובע.** הקב :

מעלה עשן. שם עשב :

כיפת הירדן. עשב הגדל על שפת הירדן : **פסלה.** דכתיב כי כל שאור וכל דבש (ויקרא ב) :

חייב מיתה. כי עייל ביוה"כ דכתיב (שם טז) ואל יבא בכל עת אל הקודש וגוי ולא ימות וגוי בזאת יבא אהרן וגוי וכי מעייל קטרת שלא כהלכתה ביאה ריקנית היא וחייב מיתה :

רשב"ג. לפרושי אתא : **ששפין.** מושחין :

שתהא נאה. ששחורה היא : **שתהא עזה.** שיהא ריחה חזק : **למקדש.** שבעזרה היו מפטמין :

מסייע ליה כו'. מדלא מפרש ליה (לברא בשעת שריית) סמנים ויתנו בה מי רגלים מסייע ליה דקאמר כל מעשיה בקדש בעזרה :

המקדיש נכסיו. קיי"ל סתם הקדשות לבדק הבית :

והיו בהן דברים הראויין לקרבן ציבור. דקיי"ל המקדיש נכסיו ויש בהן דבר הראוי למזבח אינו יוצא מידי מזבח לעולם הראוי ליחיד מוכרין אותו ליחיד הצריך קרבן והראוי לציבור א"א להקריבו דבעי לקנותו מתרומת הקופות הילכך נותנין אותה לאומנין בשכרן ובגמרא מפרש באומני בית אבטינס שהיו נוטלין קטרת במס' שקלים בפרק התרומה מה היו עושין (הלכה ח) :

הא תנא להו. התם במסכת שקלים והני ראויין ליחיד כמו לצבור :

בהמה וחיה. לאו דוקא :

אלא לאו קטרת. דאינו ראוי אלא לציבור אלמא עושין קטרת מן החולין ובחוץ וקשיא לר' יוסי ברי' חנינא :

באותה הניתנת כו'. לעולם בקודש נעשית ולא הספיקו ללוקחה הימנו עד שהקדישה :

מותר קטרת. שבכל שנה היה נשאר מאותן ג' מנים יתירין שכהן גדול מכניס ולא היה מקטיר אלא מלא חפניו ונשאר המותר ואותו מותר לא היה ראוי לשנה הבאה מניסן ואילך דניסן ראש השנה דתרומת שקלים דאמרה תורה חדש והבא קרבן מתרומה חדשה במסכת ראש השנה (דף ז.) ומה היו עושין בו :

מפרישין. מהקדש בדק הבית את שר האומנין המחזקים את בדק הבית : **ומחללין.** את מותר זה על (מותר) מעות דכל זמן שהיא בקדושתה אינן רשאין לתתה לאומנין דכל דבר שראוי למזבח אינו יוצא מידי מזבח לעולם : ל"ג תני רב יהודה אלא ה"ג בכולהו מותרין תני חוזרין כו' והכא לא תני. והא מדתני בכולהו מותרין הניתנין לאומנין חוזרין ולוקחין אותן כו' והכא לא תני הכי מכלל דלאו בקטרת גמורה קמיירי אלא בשנעשית חולין וקרי לה ראויין לקרבנות צבור ותיבתא דר' יוסי ברי' חנינא :

תְּנוּ רַבֵּנוּ:

"פִּיטוּם הַקְטָרֶת: הַצָּרִי,

וְהַצִּיפּוֹרָן,

וְהַחֲלַבְנָה,

וְהַלְבוֹנָה - מִשְׁקַל שְׁבַעַיִם שָׁל שְׁבַעַיִם מָנָה.

מֹד,

וְקִצְעָה,

שִׁיבּוֹלֶת,

נֶרֶד,

וְכַרְכּוֹם - מִשְׁקַל שְׁשָׁה עָשָׂר שָׁל שְׁשָׁה עָשָׂר מָנָה.

הַקּוֹשֵׁט - שְׁנַיִם עָשָׂר.

קִילּוּפָה - שְׁלֹשָׁה,

וְקִנְמוֹן - תְּשַׁעָה.

בּוֹרִית בְּרָשִׁינָה - תְּשַׁעָה קִבּוּיָן.

יֵינּוּ קַפְרִיסִין - סֵאִין תְּלָתָא קִבּוּיָן תְּלָתָא.

אִם אֵין לוֹ יֵינּוּ קַפְרִיסִין - מִבֵּיא חֲמֵר חִינְדִּין עִתִּיקָא.

מִלַּח סְדוּמִית - רּוֹבַע.

מַעֲלָה עֵשֶׂן - כָּל שְׁהוּא.

רַבִּי נֶתַן אוֹמֵר:

אִף בִּיפַת הַיַּרְדֵּן - כָּל שְׁהוּא.

וְאִם נֶתַן בְּהַ דְּבַשׁ - פְּסָלָהּ.

חִיסָר אַחַת מִכָּל סִמְמָנֶיהָ - חֵיִיב מִיתָהּ.

רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר:

"הַצָּרִי" - אֵינוֹ אֱלָא שָׂרָף הַנוֹטֵף מֵעֵצֵי הַקְטָף.

בּוֹרִית בְּרָשִׁינָה - שְׁשָׁפִין בְּהָ אֶת הַצִּיפּוֹרָן, בְּדִי שְׁתָּהּא נְאֻהָ.

יֵינּוּ קַפְרִיסִין - שְׁשׂוּרִין בּוֹ אֶת הַצִּיפּוֹרָן, בְּדִי שְׁתָּהּא עֲזָהּ.

וְהֵלֵא מִי רְגָלִים - יִפּוּיָן לָהּ!

אֱלָא שְׂאִין מִכְּנִיסִין מִי רְגָלִים לְמַקְדָּשׁ."

מְסִייעַ לִיהָ לְרַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי חֲנִינָא.

דְּאָמַר: "קִדָּשׁ הֵיא קִדָּשׁ תַּהֵיא לְכֶם"⁹⁷ (שְׁמוֹת ל, לב) -

כָּל מַעֲשִׂיָהּ לֹא יְהוּ אֱלָא בְּקִדָּשׁ.

מִיתִיבִי:

"הַמַּקְדִּישׁ נִכְסָיו:

וְהָיוּ בְּהָ דְבָרִים הָרְאוּיִין לְקַרְבָּנוֹת הַצִּיבּוֹר - יִנְתְּנוּ לְאוֹמְנֵין בְּשִׁכְרָן" (שְׁקָלִים ד, ו).

הֲנִי 'דְּבָרִים הָרְאוּיִין' - מֵאִי נִינְהוּ?

אִי בְּהֵמָה וְחַיָּה - תֵּנָא לִיהָ!

אִי יֵינוֹת שְׁמָנִים וְסָלְתוֹת - תֵּנָא לִיהָ!

אֱלָא לְאוֹ קְטָרֶת!

אָמַר רַבִּי אוֹשְׁעִיא:

בְּאוֹתָהּ הֵנִיתְתָּ לְאוֹמְנִים בְּשִׁכְרָן

דִּתְנִיא:

"מוֹתֵר הַקְטָרֶת - מָה הָיוּ עוֹשִׂין בְּהָ?

הָיוּ מְפָרִישִׁין⁹⁸ שִׁכְרָ הָאוֹמְנֵין וּמְחַלְלִין אוֹתָהּ עַל מְעוֹת הָאוֹמְנֵין,

וְנוֹתְנִין אוֹתוֹ לְאוֹמְנֵין בְּשִׁכְרָן.

⁹⁷ על פסוק אדם לא יסוף ובמתקנתו לא תעשו פמהו קדש הוא קדש יהיה לכם

⁹⁸ הגהות הב"ח. גירסת וילנא: (מקנה)

וְחוֹזְרִים וְלוֹקְחִין אוֹתָהּ מִתְרוֹמָה חֲדָשָׁה" (שקלים ד,ה).

רַח"י

אלא אמר רב יוסף מאי ראויין דקתני אחד מסממני הקטרת. ולא קטרת פטומה: שס"ח מנין. דהכי סליק חושבנא דסממנין דלעיל בורית ויין ומעלה עשן לאו סממנין נינהו:

אחת לששים או לשבעים שנה גרסינן היו מפטמין אותה לחצאין. שלא היה צריך לפטם אלא חצי שיעור משום דמותר דששים או שבעים שנה סלקי לחצי שיעור הקטרת פעמים לששים פעמים לשבעים או סמוך להם לפי שאין כל החפניים שוות:

לשליש ולרביע לא שמעתו. שהיו משהין המותר שמונים שנים או צ' או ק' שלא הוצרכו לפטם אלא שלישי או רביעי ויחיד נמי שפיטם שלישי או רביעי פטור: במתכונתה. לישנא דקרא אם היה רוצה לפטם הקטרת דבר יום ביומו עושה הילכך יחיד שלא פיטם אלא מנה חייב: חצאין דרבא לאו דוקא אלא כל דראוי להקטיר:

בזורה. מפזרה: היטב הדק היטב. הממונה אומר כן לשוחק:

מתקיף לה רב יוסף:

הא בכולהו מותרות תני: "חוזרין ולוקחין אותה מתרומה חדשה", והקא לא תני!

אָלָא אָמַר רַב יוֹסֵף:

בְּאֶחָד מִסַּמְמָנֵי הַקְטָרֶת.

תנו רבנן:

"קטרת היתה נעשית שלש מאות וששים ושמונה מנה שלש מאות וששים וחמשה כנגד ימות החמה שלשה מנין יתירין שמהו מכניס בהו גדול מלא חפניו ביום הכיפורים והשאר ניתנת לאומניו בשכרו".

כְּדִתְנִינָא:

"מותר הקטרת - מה היו עושין בה?

מפרישין שכר האומניו,

ומחללין אותה על מעות האומניו,

ונותנין אותו לאומניו בשכרו,

וְחוֹזְרִין וְלוֹקְחִין אוֹתָהּ מִתְרוֹמַת הַלְשָׁכָה" (שקלים ד,ה).

תנו רבנן:

"מותר הקטרת - אחת לששים או לשבעים שנה היו מפטמין אותה לחצאין. לפיכך יחיד שפיטם לחצאין - חייב, דברי רבן שמעון בן גמליאל שאמר משום הסגן. אבל שלישי ורביעי - לא שמעתי. וחכמים אומרים: בכל יום מתקן במתכונתה והיה מכניס".

מסייע ליה לרבא,

דאמר רבא:

קטרת⁹⁹ שפטמו לחצאין - חייב.

דכתיב: "והקטרת אשר תעשה"¹⁰⁰ (שמות ל, לו) - כל שתעשה.

והא אפשר דעבדה פרס בשחרית ופרס בין הערבים.

תנו רבנן:

"היו מחזירין אותה למכתשת פעמים בשנה.

בימות החמה - פזורה, שלא תתעפש.

בימות הגשמים - צבורה, כדי שלא תפוג ריחה.

ובשהוא שוחק - אומר: הדק היטב, היטב הדק,

דברי אבא יוסי בן יוחנן.

ושלש מנין יתירין,

שמהו בהו גדול מכניס מלא חפניו ביום הכפורים,

נותן אותה למכתשת בערב יום הכפורים ושוחקו יפה יפה,

כדי שתהא דקה מן הדקה".

⁹⁹ מסורת הש"ס. גירסת וילנא: (שמן המשקה). ורבו הגירסאות כאן.

¹⁰⁰ והקטרת אשר תעשה במתכונתה לא תעשו לכם קדש תהיה לך ליהוה

רש"י

דיבור רע ליין. במסכת מנחות בפרק. כל הקרבנות (דף פז.) זרק שהגזבר מקיש בקנה למוציא היין ורומז לו ובלא דבור שרע הוא לנסכים ולא היה מדבר בפיו שהדבור רע ליין:

י"א סמנים. ולעיל חשבנו י"א צרי צפורן חלבנה ולבונה מר קציעה שבולת נרד כרכום הרי ח' קושט קנמון קילופה הרי י"א סמנים נאמרו לו למשה ולא ניקבו אלא ד' וכל י"א דביעי ניתיב ובלבד שיהא קוטר ועולה כדרשינן לקמן בכלל ופרט כדברי ר' ישמעאל:

ואימא סמים כלל. כלומר ממאי דקרא לחושבנא אתא דילמא למידרש כלל ופרט [וכלל] לחוד הוא דאתא ולא למנין י"א:

קוטר. שמתמר ועולה כמקל ולא יפציל לכאן ולכאן:

מין אילן. דהוא צרי:

לגופה. אתא לאשמועינן דאע"ג דריחיה רע משוינן ליה לקטרת:

אם כן. דבכלל ופרט וכלל לחוד בעי למידרשיה לא נכתוב קרא סמים אלא קח לך הוה משמע כלל אלא הכי נקט ברישא סמים וכתיב נמי קח לך למידרש כלל ופרט וכלל לקוטר ועולה כדלקמן ולמנין י"א:

כְּתוּבָא:

"דְּקָה" 101 (ויקרא טז, יב) - **מָה תִּלְמוּד לֹמֵר?**

והלא נבד נאמר: "ושחקת ממנה הדק" 102 (שמות ל, לו), **מה תלמוד לומר: "דקה"?**
נדי שתהא דקה מן הדקה.

אָמַר מֶר:

"בְּשֵׁהוּא שׁוֹחֵק - אוֹמֵר: הַיֵּטִב הַדֵּק, הַדֵּק הַיֵּטִב."

מְסִיעֵה לִיהַּ לְרַבִּי יוֹחָנָן,

דְּאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן:

כְּשֵׁם שֶׁהַדִּיבּוֹר רַע לִיָּין, כֵּן הַדִּיבּוֹר יָפֵה לְבָשָׂמִים.

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן:

אֶחָד עֶשֶׂר סְמָמִין נֶאמְרוּ לוֹ לְמֹשֶׁה בְּסִינַי.

אָמַר רַב הוּנָא:

מַאי קְרָאָה?

"קח לך סמים" 103 (שמות ל, לד) - תרי.

"נטף ושחלת וחלבנה" - הָא חֲמִשָּׁה.

ו"סמים" אחרוני חמשה - הָא עֶשְׂרֵה.

"ולבונה זכה" חד - הָא חַד סְרִי.

וְאִימָא:

"סמים" - כָּלֵל

"נטף ושחלת וחלבנה" - פְּרָט,

"סמים" - חִזוֹר וְכָלֵל.

כָּלֵל וּפְרָט וְכָלֵל - אִי אַתָּה דִּן אֱלָא כְּעֵין הַפְּרָט,

מָה הַפְּרָט מְפוֹרֵשׁ דְּבַר שְׁקִיטֵר וְעוֹלָה וְרִיחֹו נוֹדֵף,

אַף כֹּל דְּבַר שְׁקִיטֵר וְעוֹלָה וְרִיחֹו נוֹדֵף!

וְכִי תִימָא: אִם כֵּן לְכַתּוּב קָרָא חַד פְּרָטָא,

לְאִי מִיְצַרְךָ צְרִיכִי.

דְּאִי כְּתַב נְטֵף - הִוָּה אַמִּינָא: מִין אֵילָן - אִין,

אַבְל גִּידוּלֵי קַרְקַע - לָא.

מִשׁוּם הֵכִי כְּתַב: **"ושחלת"**.

וְאִי כְּתַב: **"ושחלת" -** הִוָּה אַמִּינָא: גִּידוּלֵי קַרְקַע - אִין,

אַבְל מִין אֵילָן - אִימָא לָא.

מִשׁוּם הֵכִי כְּתַב: **"נטף"**.

"וחלבנה" לגופיה אתא,

מִפְּנֵי שְׂרִיחָה רַע.

אִם כֵּן מ' **"קח לך" נפקא ליה.**

וְאִימָא **"סמים"** בְּתַרְאֵי תַרְיִין נִינְהוּ, כ' **"סמים"** קְדָמָאִי!

אִם כֵּן נִכְתּוּב סָמִים סָמִים בְּהַדִּי הַדְּדִי, וְסוּף נִכְתּוּב **"נטף ושחלת וחלבנה"**.

¹⁰¹ וְלָקַח מִלֵּא הַמַּחֲתָה גְּחָלֵי אֵשׁ מֵעַל הַמִּזְבֵּחַ מִלִּפְנֵי יְהוָה וּמִלֵּא חֲבַנְיוֹ קִטְרֵת סָמִים דְּקָה וְהֵבִיא מִבֵּית לְפָרְכָת

¹⁰² וְשִׁחֲקֵת מִמֶּנָּה הַדֵּק וְנִתְתָּה מִמֶּנָּה לִפְנֵי הַעֲדוּת בְּאֵהֶל מוֹעֵד אֲשֶׁר אֶנְעֵד לָךְ שְׁמָה קֹדֶשׁ קֹדְשִׁים תִּהְיֶה לָכֶם

¹⁰³ וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה קַח לָךְ סָמִים נְטֵף וְשִׁחֲלַת וְחֻלְבָּנָה סָמִים וְלִבְנָה זָכָה בַד בַּבַּד יִהְיֶה

רַחֲמֵי

דבי רבי ישמעאל. נמי. בעיא י"א מדקתני או אינו כו' וליכא למידרשיה אלא כדדריש ליה ובעי קוטר ועולה:

כלל בכלל ראשון. כולה מפרש לקמיה:

ונילף נמי מלבונה כו'. והיינו דפריך או אינו אלא פרט אחרון דהיינו לבונה בפרט ראשון מיייתי נמי דדמי ליה ולמעוטי דבר [שאינן] ריחו נודף ולא קוטר ועולה נאמרה לי כשאר פרטי קמאי דמיייתי מאי דדמי ליה:

אם כן. דכשאר פרטי מיייתי ליה נכתביה במיצעי בהדי שאר פרטי קמאי והיינו דקאמר לאו:

וקפריך ליה הש"ס הא לאו תירוצא הוא. דאי כתבה ללבונה בהדי שאר פרטי בין שני הכללות הויין תרי סרי כגון סמים ב' ונטף ושחלת וחלבנה ולבונה הרי ו' וסמים כנגדן הרי י"ב ולהכי לא כתבה בהדי פרט דלא תימא י"ב בעינן ולעולם גמר מיניה:

אם כן נכתביה במקום חלבנה. דנשמע מיניה דיי"א הן ונשמע מיניה דאפילו אינו קוטר ועולה ונכתב חלבנה לבסוף דהא השתא מיהא לאו מידי גמרינן מיניה: **ואגודתו**. משמע שכולן ביחד אז על ארץ יסדה:

דבי רבי ישמעאל תני:

"סמים" (שמות ל, לד) - **כלל**.

"נטף ושחלת וחלבנה" - **פרט**.

"סמים" - **חזר וכלל**.

כלל ופרט וכלל - אי אתה דן אלא בעין הפרט.

מה הפרט מפורש - דבר שקיטר ועולה וריחו נודף.

אף כל דבר שקיטר ועולה וריחו נודף.

או אינו אלא כלל בכלל - ראשון.

ופרט נפרט - ראשון?

אמרת לאו!

הא אין לך עליה לדרון בלשון אחרון.

אלא בלשון ראשון.

אמר מר:

"או אינו אלא כלל בכלל - ראשון.

ופרט נפרט - ראשון?

אמרת לאו!

הא אין לך עליה לדרון בלשון אחרון.

אלא בלשון ראשון.

מאי קושיא?

הכי קא קשיא ליה: **"סמים"** בתראי תרי כי **"סמים"** קדמאי תריין! הדר ושני כדשנין, דאם כן נכתוב קרא 'סמים סמים נטף ושחלת וחלבנה'.

ומאי **"פרט נפרט ראשון"**?

הכי קא קשיא ליה:

מיני אילנות - ילפי מן **"נטף"**,

וגידולי קרקע - ילפי מן **"שחלת"**,

וילפי נמי מן **"לבנה זכה"** דאיייתי בחד צד,

דנית: דבר שריחו נודף, ואף על פי שאין קוטר ועולה!

הדר אמר: אם כן נכתוב קרא ל**"לבנה זכה"** במיצעי ותילף מינה.

אי כתביה **"לבנה זכה"** במיצעי - הויין תרי עשר!

אם כן, נכתוב קרא: **"לבנה זכה"** במיצעי, ו**"חלבנה"** לבסוף.

ריש לקיש אמר:

מגופה,

מה לשון **"קטרת"**?

דבר שקוטר ועולה.

אמר רבי חנא בר בזנא אמר רבי שמעון חסידא:

כל תענית שאין בה מפושעי ישראל - אינה תענית.

שהרי חלבנה ריחה רע, ומנאה הכתוב עם סממני קטרת.

אבי אמר:

מהכא: **"ואגדתו על ארץ יסדה"**¹⁰⁴ (עמוס ט, ו).

¹⁰⁴ הבונה בשמים מעלותיו ואגדתו על ארץ יסדה הקרא למי הים וישפכם על פני הארץ והנה שמו

17. ו, ב

רש"י

לאפוקי בהמה. משום דכתיב בהמה בההוא עניינא דלא סגי דלא קרי להו אדם: כל שישנו בסך. כל שהוא עובר כשהוא סך את עצמו או אחרים שמצווה שלא יסוך משמן המשחה לזר: ישנו בכל ייסך. מצווים אחרים עליו שלא לסוכו: למלכים וכהנים גדולים. לאחר שנמשחו:

"וְהִסֹּף בְּשֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה".

תנו רבנן:

"הִסֹּף בְּשֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה: לְבַהֲמָה,

וְכִלִּים - פְּטוּר.

לְגוּיִים,

וְלַמְתִּים - פְּטוּר".

בשלמא: "בַּהֲמָה וְכִלִּים" -

דכתיב: "עַל בְּשׂוֹר אָדָם לֹא יִסָּךְ"¹⁰⁵ (שמות ל, לב) - וּבַהֲמָה וְכִלִּים לָאוּ אָדָם הוּא. מִתִּים נִמְי פְּטוּר - דְּכִינּוֹן דְּמִית לִיה, מִת מִיקְרִי וְלָאוּ אָדָם. אֶלָּא גוּיִים - אִמָּאי "פְּטוּר"? הָא אָדָם נִינְהוּ!

לְאִי,

דכתיב: "וְאַתָּן צֹאנִי צֹאן מִרְעִיתִי אָדָם אַתֶּם"¹⁰⁶ (יחזקאל לד, לא).

אַתֶּם קְרוּיִין "אָדָם",

וְאִין גוּיִים - קְרוּיִין אָדָם.

וְהִקְתִּיב: "וְנִפְשׁ אָדָם שִׁשָּׁה עֶשְׂרֵי אֶלֶף"¹⁰⁷ (במדבר לא, מ)!

אמר ליה:

ההוא לאפוקי בהמה.

וְהִקְתִּיב: וְאִי לֹא אַחוּס עַל נִינְוָה הַעִיר הַגְּדוֹלָה,

אֲשֶׁר יֵשׁ בָּהּ הַרְבֵּה מִשְׁתִּים עֶשְׂרֵה רַבּוּ אָדָם"¹⁰⁸ (יונה ד, יא)!

ההוא לאפוקי בהמה.

וְאִיבְעִית אִימָא:

כְּדִקְתִּנִּי תִנָּא קִמִּיה דְּרַבִּי אֲלֵעָזָר:

"כָּל שִׁישְׁנוּ בְּסֹךְ יִשְׁנוּ בְּ"כָל יִיסָךְ",

וְכָל שִׁאִינוּ בְּסֹךְ - אִינוּ בְּ"כָל יִיסָךְ".

תניא אידך:

"הִסֹּף בְּשֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה: לְבַהֲמָה,

וְכִלִּים,

לְגוּיִים,

וְיַמְתִּים - פְּטוּר.

לְמַלְכִים,

וְלַכֹּהֲנִים - רַבִּי מֵאִיד מְחִיִּיב.

וְרַבִּי יְהוּדָה פּוֹטֵר.

וְכַמְהָ יִסוּךְ וְיִהָא חִיִּיב?

רַבִּי מֵאִיד אֹמֵר: כָּל שֶׁהוּא.

רַבִּי יְהוּדָה אֹמֵר: בְּזִית".

וְהָאֵמֵר רַבִּי יְהוּדָה: "פְּטוּר"!

¹⁰⁵ עַל בְּשׂוֹר אָדָם לֹא יִסָּךְ וּבַמְתִּמּוֹתוֹ לֹא תַעֲשׂוּ כְּמַהוּ קֹדֶשׁ הוּא קֹדֶשׁ יְהוָה לָכֵם

¹⁰⁶ וְאַתָּן צֹאנִי צֹאן מִרְעִיתִי אָדָם אַתֶּם אֲנִי אֱלֹהֵיכֶם נֹאֵם אֲדֹנָי יְהוִה

¹⁰⁷ וְנִפְשׁ אָדָם שִׁשָּׁה עֶשְׂרֵי אֶלֶף וּמִכֶּסֶם לִיהוָה שְׁנַיִם וּשְׁלֹשִׁים נֶפֶשׁ

¹⁰⁸ וְאִי לֹא אַחוּס עַל נִינְוָה הַעִיר הַגְּדוֹלָה אֲשֶׁר יֵשׁ בָּהּ הַרְבֵּה מִשְׁתִּים עֶשְׂרֵה רַבּוּ אָדָם אֲשֶׁר לֹא יָדַע בֵּין יְמִינוֹ לְשִׁמְאֵלוֹ וּבַהֲמָה רַבָּה

רַבִּי

כִּי פֶטֶר רַבִּי יְהוּדָה גָּבִי מַלְכִּים וְכֹהֲנִים,
גָּבִי הַדְּיוּט - מַחְיִיב.

רַבִּי מֵאִיר וְרַבִּי יְהוּדָה בְּמֵאֵי פְּלִיגִי?

אָמַר רַב יוֹסֵף:
בְּהָא פְּלִיגִי:

רַבִּי מֵאִיר סָבַר: **"עַל בְּשׂוּר אֲדָם לֹא יִיָּסֵף"**¹⁰⁹ (שְׁמוֹת ל, לב) כְּתִיב
וְכִתְיב: **"וְאֲשִׁיר יִתֵּן מִמֶּנּוּ עַל זֶר"**¹¹⁰ (שְׁמוֹת ל, לג),

מֵה סִיכָה - כָּל שֶׁהוּא,
אֶף נְתִינָה - כָּל שֶׁהוּא.

וְרַבִּי יְהוּדָה סָבַר: יִלְפִינן נְתִינָה ד' **"עַל זֶר"** מִנְתִּינָה ד' עֲלֵמָא,
מֵה נְתִינָה ד' עֲלֵמָא - כְּזִית,
אֶף נְתִינָה ד' עַל זֶר - כְּזִית.

אָבַל סִיכָה לְמִימְשַׁח מַלְכִּים וְכֹהֲנִים - דְּבָרֵי הַכֹּל כָּל שֶׁהוּא.

וְאָמַר רַב יוֹסֵף:

בְּמֵאֵי פְּלִיגִי רַבִּי מֵאִיר וְרַבִּי יְהוּדָה גָּבִי מַלְכִּים וְכֹהֲנִים?

רַבִּי מֵאִיר סָבַר: **"וְאֲשִׁיר יִתֵּן מִמֶּנּוּ עַל זֶר"** (שְׁמוֹת ל, לג) כְּתִיב,
וּמִלְדָּה וְכֹהֵן הַשְּׂתָא זָרִים נִינְהוּ.

וְרַבִּי יְהוּדָה סָבַר: בְּעֵינָן עַד דְּאִיכָא זֶר מִתְחַלְתּוּ וְעַד סוּפוּ,
וּמִלְדָּה וְכֹהֵן - מַעֲיָקְרָא לְאוּ זָרִים הוּוּ.

אָמַר רַבִּי אִיקָא בְּרִיהַ דְּרַב אַמִּי:
וְאֶזְדוּ לְטַעֲמֵיהוּ:
דִּתְנִינָא:

**"בֵּית כֹּהֵן שְׁנֵי שָׂאֵת לְיִשְׂרָאֵל וְאֶכְלָה בְּתְרוּמָה: מְשַׁלְּמַת הַקֶּרֶן,
וְאִינָה מְשַׁלְּמַת אֶת הַחוּמָּשׁ,
וּמִיתְתָּה בְּשָׂרֵיפָה.**

נִישַׁת לְאַחַד מִן הַפְּסוּלִין: מְשַׁלְּמַת קֶרֶן,
וְחוּמָּשׁ.
וּמִיתְתָּה בְּחִנְקָה,
דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר.
וְחִכְמִים אוֹמְרִים:

מְשַׁלְּמַת הַקֶּרֶן: אַחַת זו וְאַחַת זוּ:
וְאִינָה מְשַׁלְּמַת הַחוּמָּשׁ,
וּמִיתְתָּה בְּשָׂרֵיפָה" (תְּרוּמוֹת ז, ב).

אָמַר רַב יוֹסֵף:

מַחְלוּקַת בְּנֵי יִנְתַּלְתָּ שְׁמֹן הַמִּשְׁחָה, וּבְשֵׁינוּי דְּשֵׁינוּן.
אָבַל נְתִינָה ד' עֲלֵמָא - דְּבָרֵי הַכֹּל: כְּזִית.

מֵה סִיכָה כָּל שֶׁהוּא. דְּלֹא אֲשַׁכְּחֵן
שִׁיעוּר בְּסִיכָה אֶף נְתִינָה כָּל
שֶׁהוּא אֶף עַל גַּב דְּנְתִינָה בַעֲלָמָא
כְּזִית כַּדְמַפְרֵשׁ לְקָמָן:

נְתִינָה בַעֲלָמָא כְּזִית. דְּגַמְרִינָן
מִנְתִּינָה דוֹנְתָן לְכַהֵן אֶת הַקֹּדֶשׁ
דְּכִתִּיב בֵּיה אֲכִילָה (וַיִּקְרָא כַב)
וְאִישׁ כִּי יֹאכַל קֹדֶשׁ וְכֹל אֲכִילָה
כְּזִית:

מַעֲיָקְרָא לְאוּ זָרִים הִם. דְּהֵא
נִמְשַׁחוּ מִתְחִלָּה:

שְׁנֵי שָׂאֵת לְיִשְׂרָאֵל. וְאִינָה
מְשַׁלְּמַת חוּמָּשׁ. דְּלֹא זָרָה שֶׁהִיא
לֹא נִתְחַלְלָה שְׂאֵם יָמוּת בַּעֲלָה
וְתִנְשָׂא לְכַהֵן אוֹכְלֵת אוּ אִם זָרַע
אֵין לָהּ הַדְּרָא לְתְרוּמָה:

מְשַׁלְּמַת כו'. אֲשֵׁם לִיג:
וּמִיתְתָּה בְּחִנְקָה. וְרַבִּי מֵאִיר
לְטַעֲמִיהָ דַּעֲיִיג דְּמַעֲיָקְרָא לְאוּ
זָרָה הִיא הַשְּׂתָא מִיָּהָא זָרָה
הוּיָא:

אַחַת זו כו'. דְּבַעֲיָנן זָר מִתְחִלְתּוּ:
וְחִכְמִים. הֵינּוּ רַבִּי יְהוּדָה בֵּר
פְּלוּגְתִּיהָ:

וּבְשֵׁינוּי דְּשֵׁינוּן. דְּטַעֲמִיהָ דְּר"מ
מְשׁוּם דַּאִיתְקַשׁ לְסִיכָה:

אַבַּל נְתִינָה דְּעֲלָמָא. כְּגוּן לֹא יִתֵּן
עֲלֵיהָ לְבוּנָה דְּמִנְחַת חוּטָא בְּכְזִית
דִּילְפִינָן מוֹנְתָן לְכַהֵן אֶת הַקֹּדֶשׁ
(וַיִּקְרָא כַב) וְהַכִּי מִפְּרִשָׁא בְּפִרְקָא
כָּל הַמִּנְחוֹת בְּאוֹת מִצֵּה (מִנְחוֹת
נֹט):

ז,א

¹⁰⁹ עַל בְּשׂוּר אֲדָם לֹא יִיָּסֵף וּבְמִתְקַנְתּוּ לֹא תַעֲשׂוּ כְּמֵהוּ קֹדֶשׁ הוּא קֹדֶשׁ יְהוָה לָכֵן

¹¹⁰ אִישׁ אֲשִׁיר יִדְקַח כְּמֵהוּ וְאֲשִׁיר יִתֵּן מִמֶּנּוּ עַל זֶר וְנִמְרַת מַעֲמִי

18. ז, א

רַס"י

לא ייסך כתיב. בשני יודין שדי
חדא לתוך התיבה וקרי לא יסיך
דמשמע מי שמצווה שלא יסיך
לא לעצמו ולא לאחרים מצווה
אחר עליו שלא לסוכו ועובד
כוכבים לאו בר מצוה הוא:

כהן שסך בן בתו ישראל מתעגל
בו כו'. ופיי כהן שסך את עצמו
שמן יכול בן בתו ישראל לבא
להתעגל בו ואפילו גדול ושף
עצמו באבי אמו ואינו חושש
אלמא כיון דבטלה בהתירא
בטלה והכי תניא בהדיא
בתוספתא דמסכת תרומות (פרק
י) סך כהן את עצמו שמן של
תרומה ומביא בן בתו ישראל
ומעגלו על גביו ובן בתו ישראל
דנקט משום דרגיל אצלו והוא
הדין לאחרני:

גופא:

תני תנא קמיה דרבי אלעזר:

"כל שישנו בסך ישנו ב' כל ייסך",
וכל שאינו בסך - אינו ב' כל ייסך".

אמר ליה:

שפיר קאמרת!

"לא ייסך"¹¹¹ (שמות ל, לב) כתיב,
וקרי ביה: לא יסיך.

תני רב חנניה קמיה דרבא:

"מנין לכהן גדול שנטל משמן המשחה שעל ראשו ונתן על בני מעיו,
מנין שהוא חייב?

שנאמר: "על בשר אדם לא ייסך" (שמות ל, לב).

אמר ליה רב אחא בריה דרבא לרב אשי:

מאי שנא מהא:

דתניא:

"כהן שסך בשמן של תרומה בן בתו ישראל מתעגל בו ואינו חושש?"

אמר ליה:

התם "ומתו בו פי יחללהו"¹¹² (ויקרא כב, ט) כתיב.

כיון דחלליה הא איתחיל.

אבל גבי שמן המשחה, כתיב: "פי נזר שמן משחת אלהיו עליו"¹¹³ (במדבר ו, ז).
שמן משחה קרייה רחמנא, דאף על גב דאיתא עליו לא איתחיל.

¹¹¹ על בשר אדם לא ייסך ובמתנותיו לא תעשו כמהו קדש הוא קדש יהיה לכם
¹¹² ושמרו את משמרתו ולא ישאו עליו חטא ומתו בו פי יחללהו אני יהוה מקדשם
¹¹³ לאביו ולאמו ולאחיו ולאחותו לא ישמא להם במתם פי נזר אלהיו על ראשו

19. ז, א

רפ"י

שאינו מביא אשם תלוי. שאין אשם תלוי בא אלא על ספק חטאת קבועה כדמפרש בפי בתרא (לקמן כה.):
מתני' במבעט. ביוה"כ דאמר לא תכפר עליו משום הכי לא תני ליה:
ודין הוא. שלא יכפר:
אלא על השבין. דלרצונו בעינן: אשם לאו דוקא נקט דהא אשכחן אשם אמזיד בפרק שני (לקמן ח:) די מביאין על הזדון: אך בעשור לחדש יוה"כ הוא: חלק יום כפור לשבין ולא לשאינן שבין:
מאי שבין. דקתני אין מכפרין אלא על השבין:

"על אלו חייבין על זדונו - פרת, ועל שגגתו - חטאת. ועל לא הודע שלהם - אשם תלוי. חוץ מן המטמא מקדש וקדשיו, מפני שהוא בעולה יורד, דברי רבי מאיר."

קתני: "חוץ ממטמא מקדש וקדשיו" - ממי מפיך ליה?

הכי קתני: "חוץ ממטמא מקדש וקדשיו שאין מביא אשם תלוי".

וניתני נמי: חוץ ממי שעבר עליו יום הכיפורים שאין מביא אשם תלוי!

אמר ריש לקיש:

כי קתני היא דאיתיה לחטאת, ורחמנא פטריה. עבר עליו יום הכיפורים ליתיה לחטאת דקא כפר ליה.

רבי יוחנן אמר:

במבעט דקאמר: אין יום הכיפורים מכפר, דאי הדר ביה בתר יום הכיפורים בעי לאיתווי אשם תלוי.

וריש לקיש?

סבר: מבעט נמי, מכפר עליה יום הכיפורים.

ובפלוגתא:

האומר: "לא יתכפר לי חטאתי".

אביי אמר: אינה מכפרת.

רבא אמר: מכפרת.

היכא דאמר: לא תיקרב - דכולי עלמא לא פליגי: דלא מכפרת,

דכתיב: **"יקריב אותו לזבחו"**¹¹⁴ (ויקרא א, ג).

כי פליגי, דאמר: "תיקרב, ולא תכפר".

אביי אמר: אין מכפרת, דהא אמר: לא תכפר.

רבא אמר: מכפרת, כיון דאמר: תיקרב, כפרה ממילא אתי.

והדר ביה רבא.

כדתניא:

"יכול יהא יום הכיפורים מכפר על שבין ועל שאין שבין?"

דין הוא: הואיל וחטאת ואשם מכפרין,

ויום הכיפורים מכפר.

מה חטאת ואשם - אין מכפרין אלא על השבין,

אף יום הכיפורים - אין מכפר אלא על השבין.

לא!

אם אמרת בחטאת ואשם - שאין מכפרין על המזיד בשוגג,

תאמר ביום הכיפורים - שמכפר על המזיד בשוגג!

והואיל ומכפר על המזיד בשוגג - מכפר על שבין ועל שאין שבין!

תלמוד לומר: **"אך"**¹¹⁵ (ויקרא כג, כז) חלק.

מאי **"שבין ושאין שבין"**?

אלימא: **"שבין"** - שוגג, **"לא שבין"** - מזיד,

¹¹⁴ אם עלה קרבנו מן הקרבן וזכר תמים יקריבנו אל פתח אהל מועד יקריב אתו לזבחו לפני יהוה
¹¹⁵ אך בעשור לחדש השביעי יהוה יום הכיפורים הוא מקרא קדש יהוה לכם וענייתם את נפשתיכם והקרבתם אשה ליהוה

הָא קִתְּנִי: "לֹא! אִם אֲמַרְתָּ בְּחַטָּאת וְאָשָׁם!"

אָלָא, כִּי הָא דְעוּלָא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן:
אֶכֶל חֶלֶב,
וְהִפְרִישׁ קֶרֶב, וְהִמִּיר דָּתוֹ,
וְחִזַּר בּוֹ:
הוּאִיל וְנִדְחָה - יְדָחָה.

נְהִי דְאִידְחֵי קֶרֶב, גְּבָרָא בַר כְּפָרָה הוּא!

אָלָא "שָׁבִין" - דְאָמַר: "יִכְפֹּר עָלַי חַטָּאתִי",
"שָׂאִין שָׁבִין" - דְאָמַר: "לֹא תִכְפֹּר עָלַי חַטָּאתִי".

שְׁמַע מִיְנָה.

רַשִׁי

הָא קִתְּנִי לֹא אִם אֲמַרְתָּ כו'.
וְאִיכָּמַר קִתְּנִי הֵיכָּן:
אִלָּא כִּי הָא כו'. וְהֵיכָּן דְקִתְּנִי
חַטָּאת אִינוּ מִכְּפָר אִלָּא עַל
הַשְּׁבִין שְׁשִׁבִין מִשְׁעַת הַפְּרִשָּׁה עַד
שְׁעַת הַקְּרִבָּה וְלֹא שֶׁהִמִּיר דָּתוֹ
בִּינְתֵימָן וְהִתְּמַם בְּעֵי לְמִילָף יוֹהִיכִי
דְאִם הִמִּיר דָּת קוּדְם יוֹהִיכִי וְחִזַּר
בּוֹ אַחַר יוֹהִיכִי תֵּן לֹא מִכְּפָר עֲלֵיהּ
יוֹם הַכְּפּוּרִים אַחַר עַל עִבְרוֹתָיו
שֶׁמִּקְמֵי הַמִּרְתּוֹ: אִמַּאי נְהִי
דְבִקְרָבִן אִמְרִינֵן הוּאִיל וְנִדְחָה
לְאַחַר הַפְּרִשָּׁה יְדָחָה מִעַל הַמְּזֻבָּח
אֲבָל גְּבָרָא לְגַבֵּי יוֹהִיכִי בַר כְּפָרָה
הוּא כִּישְׂרָאֵל מִעֲלֵיא:

20. ז, א

["יכול יהא יום הכיפורים מכפר על שבין ועל שאין שבין?
 ודין הוא: הואיל וחטאת ואשם מכפרין,
 ויום הכיפורים מכפר.

מה חטאת ואשם - אין מכפרין אלא על השבין,
 אף יום הכיפורים - אין מכפר אלא על השבין.
 לא!

אם אמרת בחטאת ואשם - שאין מכפרין על המזיד בשוגג,
 תאמר ביום הכיפורים - שמכפר על המזיד בשוגג!

והואיל ומכפר על המזיד בשוגג - מכפר על שבין ועל שאין שבין!
 תלמוד לומר: "אף"¹¹⁶ (ויקרא כג, כז) חלק!].

ורמיה:

"יכול לא יהא יום הכיפורים מכפר אלא על: שנתענה בו,
 ולא עשה בו מלאכה,
 וקראו מקרא קודש.

לא נתענה בו,

ועשה בו מלאכה,

ולא קראו מקרא קודש -

יכול לא יהא יום כיפורים מכפר?

תלמוד לומר: "יום הכיפורים הוא"¹¹⁷ (ויקרא כג, כז) מכל מקום".

ותרויהו סתם סיפרא הוא, קשיין אהדרי!

אמר אביי:

לא קשיא:

הא - רבי יהודה.

הא - רבי¹¹⁸.

דתניא:

"רבי אומר:

כל עבירות שבתורה:

בין עשה תשובה ובין לא עשה תשובה - יום הכיפורים מכפר.

חוץ מ: פורק עול,

ומגלה פנים בתורה,

ומפר ברית בשר.

שאם עשה תשובה - יום הכיפורים מכפר,

ואם לאו - אין יום הכיפורים מכפר".

רבא אמר:

הא והא רבי,

ומודה רבי בעבירות דיום הכיפורים גופיה דלא מכפר.

דאי לא תימא הכי, פרת דיום הכיפורים לרבי, כיון דבכל שעטא ושעטא מכפר,

היכי משכחת לה?

ומאי קושיא?

דילמא: דעבד עבידתא כולי ליליא ובהדי עמוד השחר מית, דלא הוה יממא דלכפר ליה!

תינח פרת דליליא,

פרת דיממא - היכי משכחת לה?

ומאי קושיא?

רפ"י

ורמינהו. אהא דתני לעיל יוה"כ
 אינו מכפר אלא על השבין:
מקרא קודש. בתקון סדר
 התפלה: הי"ג לא קשיא הא ר'
 יהודה הא רבי:
פורק עול. של כל המצות:

מגלה פנים. דורש באגדות של
 דופי כגון מנשה שהיה אומר מה
 היה לו למשה לומר ותמנע היתה
 פילגש: ברייתא דקתני יוה"כ
 מ"מ רבי היא:

מודה רבי בעבירות דיוה"כ.
 דהא דקתני לא התענה בו מכפר
 אעבירות דכל השנה אבל ההיא
 עבירה דעינוי לא מכפר ואך חלק
 נמי דקתני לעיל בעבירות דיומיה
 קאמר: יום הכפורים אינו מכפר
 אלא היום כדכתיב (ויקרא טז)
 כי ביום הזה:

כרת. הולך ערירי בלא בנים ואם
 יש לו מתים:

אי נמי דעביד עבידתא סמוך
לשקיעת החמה. דלא הוה שהות
 לכפורי:

א"נ בהדי דעביד עבידתא
פסקיה מרא. דרפיק בה לשקיה
 ומית מיד דלא הוה שהות
 לכפורי: הי"ג מאי אף המגדף:

¹¹⁶ אף בעשור להדשי השביעי הזה יום הכפרים הוא מקרא קודש והיה לכם וענייתם את נפשתיכם והקרבתם אשה ליהוה

¹¹⁷ אף בעשור להדשי השביעי הזה יום הכפרים הוא מקרא קודש והיה לכם וענייתם את נפשתיכם והקרבתם אשה ליהוה

¹¹⁸ שיטה מקובצת, רשי. וגם בהמשך. גירסת וילנא: הא - רבי אליבא דרבי יהודה. הא - רבי אליבא דרביה.

רפ"י

דילמא: בהדי דקאכל נהמא, חנקתיה אומצא ומית,
דלא הוה ליה שְׁהוּת ביממא דלכפר ליה.

אי נמי,
דעבד עבדתיה סמוך לשקיעת החמה.

אי נמי,
בהדי דעבד עבדתיה פסקיה מרא לשקיה ומית,
דלא הוה ליה שְׁהוּת ביממא דלכפר ליה.

21. ז, א-ב

רש"י

שמעו לר' עקיבא. דמתני' ר"ע היא כדמפרש לקמן מגדף מביא קרבן דברי ר' עקיבא ואמרי אף מגדף נמי כידעונו תימה לי ולר' יוחנן דאמר לעיל (דף ג:) הואיל ושניהם בלאו אחד נאמרו מאי אף דקתני במתניתין:

ואומר חטאו ישא. מפרש לקמן דכרת דמגדף איירי בקרבן עבודת כוכבים:

אתיא לרבנן (רבנן קאמרי ליה הגירסא הכתובה בספרים אינה כפי שיטת הש"ס וכך היא בעיני)

והכי קאמרי ליה רבנן לר"ע אמרת מגדף מביא קרבן הואיל ונאמר בו כרת במקום קרבן מי סברת מגדף דקרא היינו מברך את השם מגדף היינו עובד ע"ז והאי דקתני במתני' וחכ"א אף המגדף כו' הכי קאמרי אף המגדף דידך אף מברך את השם שאתה קורא אותו מגדף: אלא כרת במברך את השם מנא להו. במברך את השם כתיב איש כי יקלל אלהיו ונשא חטאו (ויקרא כד) ונאמר בפסח (במדבר ט) חטאו ישא האיש ההוא מה להלן כרת אף כאן כרת והכי נמי איכא דדריש ליה בפסחים בפרק מי שהיה טמא (דף צג:) ודרשי הכי וחדל לעשות הפסח ראשון דהא קרבן ה' לא הקריב במועדו חטאו ישא ולא נאמר כרת דמגדף במקום קרבן ולא גמרינן ליה אלא מכרת דפסח שאינה בת חטאת דמצות עשה היא. ור"ע אית ליה כרת בשני ומוקי לחטאו ישא בפסח שני וגמר לה ממגדף וסבר מגדף היינו מברך את השם ובפסחים (שם) נמי איכא דדריש ליה הכי:

"וּחֲכָמִים אוֹמְרִים:

אֵף הַמְגַדֵּף.

שְׁנַאֲמֹר: "תּוֹרָה אַחַת יְהִי לָכֶם לַעֲשׂוֹת בְּשִׁגְגָה" ¹¹⁹ (במדבר טו, ט).

יְצֵא מִגְדֵּף, וְשָׂאִינוּ עוֹשֶׂה מַעֲשֶׂה".

מאי "אֵף הַמְגַדֵּף" ¹²⁰?

רַבְּנָן שְׁמַעוּ לְדַבֵּי עַקִּיבָא דְתַנִּי: "בְּעַל אוֹב" וְלֹא תִנִּי יְדִעוֹנִי'.
אָמְרוּ לִיה: מַאי שְׁנָא דְלֹא מִיִּיתֵי קֶרְבָּן?
מִשׁוּם דְלִית בֵּיה מַעֲשֶׂה.
מְגַדֵּף - נְמִי לִית בֵּיה מַעֲשֶׂה!

תְּנוּ רַבְּנָן:

"מְגַדֵּף - מְבִיא קֶרְבָּן,

הוֹאִיל וְנֶאֱמַר בּוֹ כֶּרֶת,

דְּבָרֵי רַבִּי עַקִּיבָא,

וְאוֹמֵר: "וְנִשְׂא חֲטָאוֹ" ¹²¹ (ויקרא כד, טו).

וְכִלְלָא הוּא?! כֹּל הֵיכָא דְכָתִיב בֵּיה "כֶּרֶת" מִיִּיתֵי קֶרְבָּן?!
וְהָא: פֶּסַח,

וּמִיִּלָּה דְכָתִיב בְּהוּ "כֶּרֶת" וְלֹא מִיִּיתֵי קֶרְבָּן!

ז, ב הַכִּי קֹאֲמַר:

מְגַדֵּף - מְבִיא קֶרְבָּן,

הוֹאִיל וְנֶאֱמַר ¹²² בּוֹ כֶּרֶת בְּמָקוֹם קֶרְבָּן,

דְּבָרֵי רַבִּי עַקִּיבָא.

קִסְבַּר: מִיגוֹ דְבָעֵי מְכַתֵּב כֶּרֶת בְּעֵלְמָא, וְכָתִיב כֶּרֶת בְּמָקוֹם קֶרְבָּן,
שְׁמַע מִינָהּ: מִיִּיתֵי קֶרְבָּן.

"וְאוֹמֵר: "חֲטָאוֹ יִשָּׂא" ¹²³ (במדבר ט, יג) אֶתְאֵן לְרַבְּנָן ¹²⁴,

וְהֵכִי קֹאֲמַר רַבִּי עַקִּיבָא לְרַבְּנָן:

אָמְרִיתוּ: מְגַדֵּף לִית בֵּיה מַעֲשֶׂה,

מִהוּ מְגַדֵּף? 'מְבָרֵךְ' אֶת הַשֵּׁם!

אֵלָּא כֶּרֶת דְכָתִיב לְמַאי אֶתְאֵ?

אָמְרִי לִיה:

לִיתָן כֶּרֶת לְמַקְלָל.

דְכָתִיב בְּמַקְלָל: "וְנִשְׂא חֲטָאוֹ" (ויקרא כד, טו) ¹²⁵.

וְכָתִיב בְּפֶסַח שְׁנֵי "חֲטָאוֹ יִשָּׂא" (במדבר ט, יג).

מִה לְהֵלֶן - כֶּרֶת,

אֵף כָּאֵן - כֶּרֶת.

¹¹⁹ האזרח בני ישראל ולגר הגר בתוכם תורה אחת יהיה לכם לעשה בשגגה

¹²⁰ גירסת וילנא: (שאין בו מעשה)

¹²¹ ואל בני ישראל תדבר לאמר איש מי יקלל אלהיו ונשא חטאו

¹²² שיטה מקובצת. גירסת וילנא: ונא

¹²³ והאיש אשר הוא טהור ובגדף לא היה וחדל לעשות הפסח ונקרתה הנפש ההוא מעמיה מי קרבן והנה לא הקריב במעדו חטאו ישא האיש ההוא

¹²⁴ כתבי יד.

¹²⁵ גירסת וילנא: (חטאו ישא האיש ההוא) (במדבר ט, יג)

22. ז, ב

רש"י

גירפת. ר"י מתחלפת בד' הנחת את הקערה מן התבשיל וחסרת גם את העץ קסבר מגדף היינו מברך את השם ומילתא רבה עבד דפשט ידו בעיקר:
ולא חסרת. קסבר היינו עובד עבודת כוכבים כגון משורר ומזמר לעבודת כוכבים דלאו מילתא רבה היא כולי האי:

תנו רבנן:

"את ה' הוא מגדף"¹²⁶ (במדבר טו, ל).

איסי בן יהודה אומר:

באדם האומר לחבירו גירפתה הקערה וחסרתה.

קסבר "מגדף": מברך את השם הוא.

רבי אלעזר בן עזריה אומר:

באדם האומר לחבירו גירפתה הקערה ולא חיסרתה."

קסבר "מגדף": היינו עובד עבודה זרה.

תניא אידך:

"את ה'" (במדבר טו, ל).

רבי אלעזר בן עזריה אומר:

בעובד עבודה זרה הכתוב מדבר.

וחכמים אומרים:

לא בא הכתוב אלא ליתן נרת למברך השם."

¹²⁶ והנפש אשר תעשה ביד רמה מן האזרח ומן הגר את יהוה הוא מגדף ונקרתה הנפש שהוא מקרב עמה

23. ז, ב

רפ"י

מתני'
כמין בהמה חיה ועוף. מפרש טעמא במסכת נדה בפרק המפלת (ד' כב:) הואיל ונאמרה בו יצירה כאדם:
סנדל. ולד הוא אלא שנפחתה צורתו:
שיליא. נמי אמרינן במסכת נדה בהמפלת (דף כו.) אין שיליא בלא ולד ושפיר היינו עור הולד מרוקם שיש בתוך השפיר צורת איברים קטנים ובמס' נדה מפרש לה בהמפלת:
וכן שפחה. כנענית ובגמ' פריך למה לי למתניי':
ואין ידוע מה הפילה. אם צורת אדם וחייבת או דגים וחגבים ופטורה:
מביאה קרבן. שתי תורים [א] לעולה וא' לחטאת ועל של] עולה מתנה עלה אם מין חובה ילדה תהא לחובתה ואם לאו תהא עולת נדבה אבל חטאת לא מצוי לאתנויי דאין חטאת נדבה ומחייב בספק ואינו נאכל דשמא לאו בת קרבן היא ומליקתה כנבילה בעלמא ומשום חולין על המזבח לא איכפת לן דכיון דאין למזבח אלא דמה לא חשיבא אכילה ובמסכת נזיר (דף כט.) ילפינן דחטאת העוף באה על הספק:
וכן שתי נשים שהפילו. במחבואה:
אחת מין פטור. דגים וחגבים:
ואחת מין חובה. סנדל או שיליא ואין ידוע אי זו הפילה פטור ואי זו הפילה חובה מביאות כל אחת שתי תורים כמו שפירשתי ואינו נאכל:
אימתי. אינו נאכל בזמן שהלכה כו' שאינן יכולות להתנות שהביאו קיניהן לכהן והלכו לדרכן:
אבל אם שתיהן עומדות כו'. בגמ' מפרש מאי עבדן:
גנינין. גוונים: (כמין: המפלת יום ארבעים. במסכת נדה בפי המפלת (דף ל.) עד שיעברו מ' יום להריון הוי מיא בעלמא: גמ' ושפחה מנלן דת"ר דבר אל בני ישראל אשה כי תזריע:
מאי וכן שפחה. הא פשיטא לן דכל מצוה שהאשה חייבת בה עבד חייב בה דגמרי לה לה כתיב באשה (דברים כד) וכתב לה ספר כריתות וכתב בשפחה או חפשה לא נתן לה:

מתניתין

יש מביאות קרבן ונאכל.
יש מביאות קרבן ואינו נאכל.
יש שאינם מביאות.
"מביאות קרבן ונאכל":
המפלת כמין בהמה,
חיה,
ועוף,
דברי רבי מאיר.
וחכמים אומרים:
עד שיהא בו מצורת אדם: המפלת סנדל,
או שיליא,
או שפיר מרוקם,
והיוצא מחותרו,
וכן שפחה שהפילה - מביאה קרבן ונאכל.
ואלו "מביאות ואין נאכלות":
המפלת ואין ידוע מה הפילה.
ושתי נשים שהפילו אחת ממין פטור ואחת ממין חובה.
אמר רבי יוסי:
אימתי?
בזמן שהלכו זה למזרח וזה למערב,
אבל אם היו שתיהן עומדות - שתיהן מביאות קרבן ונאכל.
אלו "שאינ מביאות":
המפלת שפיר מלא מים,
מלא דם,
מלא גנינים.
המפלת כמין דגים,
וחגבים,
ושקצים,
ודמשים.
המפלת יום ארבעים,
ויוצא דופן.
רבי שמעון:
מחייב ביוצא דופן.

גמרא

"שפחה" - מנלן?

דתנו רבנן:

"בני ישראל" ¹²⁷ (ויקרא יב, ב) - אין לי אלא בני ישראל,

גיורת,

ושפחה - מנין?

תלמוד לומר: "אשה" (ויקרא יב, ב).

מאי "וכן שפחה"?

סלקא דעתך אמינא: כי אמרינן "כל מצות שהאשה חייבת בה - עבד חייב בה", הני מילי בדבר ששונה בין איש ובין אשה, אבל יולדת דבנשים איתא, באנשים ליתא - אימא: לא תחייב שפחה. אהכי תנא "שפחה".

¹²⁷ דבר אל בני ישראל לאמר אשה כי תזריע וילדה זכר וטמאה שבעת ימים כימי נדת דותה תטמא

24. ז, ב

ר"י

מאי עבדן. לרבי יוסי מתיין תרוייהו חד קרבן בין שתייהן יקנו חטאת העוף חדא ודאי עולת העוף תביא כל אחת ודאי ובתנאי שאם אינה חייבת תהא נדבה אבל חטאת העוף לא מצי למימר תהא נדבה דאין חטאת נדבה ולהכי מייתו חטאת העוף ויקנוהו בין שתייהן ומתיין אם אני חייבת יהא חלקך מחול לי ואם את חייבת יהא חלקי מחול לך וממ"נ הויא מליקתה כשרה: **ר"ש אומר כו'.** בפרק דם שחיטה לקמן (דף כג.): **מודה רבי יוסי.** דמתני בארבעה מחוסרי כפרה דלא מייתי קרבן לשום חטאת אלא לאשתרווי בקדשים: **התם.** גבי חטאת חלב בפרק דם שחיטה גברא בעי ידיעה שידע שחטא ואי לא מייתי כל חד אשם תלוי ולא חטאת בשותפות: **דקתני סיפא דההיא.** בפי דם שחיטה (שם) כל חטאת שהיא באה על חטא אלמא באה על חטא דוקא נקט:

"אלו מביאין קרבן ואינו נאכלות":

המפלת ואין יודע מה הפילה.

ושתי נשים שהפילו אחת ממין פטור ואחת ממין חובה.

אמר רבי יוסי:

אימתי?

בזמן שהלכו זה למזרח וזה למערב,

אבל אם היו שתייהן עומדות - שתייהן מביאות קרבן ונאכל".

מאי עבדין?

מייתי תרוייהו חד קרבן ודאי,

וחטאת עוף ספק,

ומתני.

ומי אית ליה לרבי יוסי תנא?!

והתנן:

"רבי שמעון אומר:

מביאות שניהן חטאת אחת.

רבי יוסי אומר:

אין שניהן מביאות חטאת אחת" (כריתות כג.).

אלמא לרבי יוסי: לית ליה תנא!

אמר רבא:

מודה רבי יוסי ב'מחוסר כפרה'.

וכן כי אתא רבין אמר רבי יוחנן:

מודה רבי יוסי ב'מחוסר כפרה'.

מאי טעמא?

התם - בעי גברא ידיעה,

דקתיב: **"או הודע אליו חטאתו"**¹²⁸ (ויקרא ד, כג, כח) -

הילכך לא מתיין ומתני.

אבל הקא - כי מתיין נשים קרבן לאישתרווי באכילת קדשים.

דקתני סיפא דההיא: **"רבי יוסי אומר:**

כל חטאת שהיא באה על חטא - אין שתיים מביאות אותה".

¹²⁸ או הודע אליו חטאתו אשר חטא בה והביא את קרבנו שעיר עזים וזר תמים
או הודע אליו חטאתו אשר חטא והביא קרבנו שעיר עזים תמימה וקבה על חטאתו אשר חטא

25. ז, ב

רס"י

ואם נקבה תלד. הוה ליה למכתב
ואם נקבה היא:

"אלו" שאין מביאות:
המפלת שפיר מלא מים,
מלא דם,
מלא גנינים.
המפלת במין דגים,
וחגבים,
ושקצים,
ורמשים.
המפלת יום ארבעים,
ויוצא דופן.
רבי שמעון:
מחייב ביוצא דופן."

מאי טעמא דרבי שמעון?

אמר ריש לקיש:
אמר קרא: "ואם נקבה תלד"¹²⁹ (ויקרא יב, ה) - לרבות לידה אחרת.
מאי היא?
יוצא דופן.

ורבנן מאי טעמא?

אמר רבי מני בר פטיש:
"אשה כי תזריע וילדה"¹³⁰ (ויקרא יב, ב) - עד שתלד ממקום שמזרעת.

¹²⁹ ואם נקבה תלד וטמאה שבעים מגדחה וששים יום וששת ימים תשב על דמי טהרה
¹³⁰ דבר אל בני ישראל לאמר אשה כי תזריע וילדה זכר וטמאה שבעת ימים מימי נדת דותה תטמא

26. ז, ב - ח, א

רפ"י

מתני' לאור פ"א. שילדה נקבה
לאור פ"א שהיתה ראויה למחר
להביא כפרתה הפילה:
ב"ש פוטרין מן הקרבן. מלידה
ב' אע"ג דלאחר מלאת הוא
הואיל ולילה הוא ולא יצאה
שעה ראויה לקרבן דלילה
מחוסר זמן קרבן הוא דכתיב
(ויקרא ז) ביום צותו הילכך
לענין קרבן כתוך מלאת דמי:
מ"ש אור פ"א מיום פ"א.
דודאי חייבת כדמפרש לקמן בפ'
ארבעה מחוסרי כפרה (דף ט).
אם שיה לו לטומאה. שהרי
אתם מודים שמשקיעת החמה
של יום פ' כלו ימי טוהר שלה
ואם ראתה בליל פ"א טמאה:
והדמים. שאתה אומר אם שוה
לו לטומאה כו' אינן מוכיחין
לקרבן שהרי המפלת תוך מלאת
דמיה טמאין מפני הלידה ואינה
חייבת קרבן שני:

מתניתין

המפלת לאור שמונים ואחד:

בית שמאי:

פוטרין מן הקרבן.

ובית הלל: מחייבין.

אמרו בית הלל לבית שמאי:

מאי שנא "אור שמונים ואחד" מיום שמונים ואחד?

אם שיה לו לטומאה - לא ישוה לו לקרבן?

אמרו להם בית שמאי:

לא!

אם אמרתם במפלת יום שמונים ואחד -

שכן יצאה לשעה שהיא ראויה להביא בה קרבן.

תאמר במפלת לאור שמונים ואחד: שלא יצאה לשעה שהיא ראויה להביא בה קרבן!

אמרו להן בית הלל:

והלא המפלת יום שמונים ואחד שחל להיות בשבת תוכיח,

שלא יצאה לשעה שהיא ראויה להביא בה קרבן וחייבת קרבן.

אמרו להן בית שמאי:

לא!

אם אמרתם יום שמונים ואחד שחל להיות בשבת,

שאף על פי שאינו ראוי לקרבן יחיד ראוי לקרבן ציבור

תאמר במפלת לאור שמונים ואחד -

שאין הלילה ראוי לא לקרבן יחיד,

ולא לקרבן ציבור.

והדמים אינן מוכיחים,

שהמפלת בתוך "מלאת"¹³¹ (ויקרא יב, ד) - דמיה טמאים,

ופטורה מן הקרבן.

גמרא

ה, א

תניא:

"אמרו להן בית הלל לבית שמאי:

הרי הוא אומר: "לבת"¹³² (ויקרא יב, ו) - לרבות אור שמונים ואחד".

¹³¹ ושלשים יום ושלשת ימים תשב בדמי טהרה בכל קדש לא תגע ואל המקדש לא תבא עד מלאת ימי טהרה
¹³² ובמלאת ימי טהרה לבן או לבת תביא כבש בן שנתו לעלה וכן יונה או תר להטאת אל פתח אהל מועד אל הכהן

27. ח, א

רפ"י

גמ' **שבקיה**. ר' אושעיא לבר קפרא: **בעא מיניה**. רבי אושעיא לבר קפרא: **בליל ח'**. לזיבה ראשונה ולמחר היה ראוי לקרבן: **מה ב"ה כו'**. מי מייתי ב' קרבנות אי לא: **עייא**. ר' חייא ובלשון גטאי קאמר ליה: (הדר בעא מיניה ר' אושעיא מבר קפרא): **בבלי**. רבי חייא עלה מבבל כדאמרי' התם (סוכה דף כ.) בתחלה נשתכחה תורה מישראל עלה הלל הבבלי ויסדה וחזרה ונשתכחה עלו בני הגולה ויסדוה ומאן נינהו יהודה וחזקיה בני רבי חייא: **נחזור על הראשונות**. כמו אמר מר לעיל הרי הוא אומר כו' ומיבעיא לר' אושעיא טעמייהו דב"ה משום או לבת או משום דסברי לילה אינו מחוסר זמן: **והא דתניא אינו מביא קרבן [קסבר] לילה מחוסר זמן**. וטעמייהו דב"ה משום או לבת: **זב בעל שתי ראיות**. שזיבה ראשונה בת שתי ראיות היתה: **בת ג'**. הלכך כיון דלא יצאת שעה הראויה לקרבן כולה חדא זיבה אריכתא היא: **ליתנייה**. בפי שני (לקמן דף ט.) גבי ה' מביאין קרבן אחד כו'. כל היכי דקתני נזיר שנטמא טומאות הרבה: **לא פסיקא ליה**. כיון דזמנין דאראיות דלילה נמי מיחייב כגון ראה אחת בליל ח' ושתיים ביום המחרת:

רבי אושעיא הוה שכיח קמיה דבר קפרא, שבקיה ואתא קמיה דרבי חייא. יומא חד פגע ביה, בעא מיניה: זב שראה שלש ראיות בליל שמיני, מה בית הלל אומרים בדבר זה?

טעמייהו דבית הלל במפלות בלילה משום דכתיב: **"לבת" 133** (ויקרא יב, ו). אבל זב שראה שלש ראיות בליל שמיני - פטרי דלא מייתרי קראי. או דלמא: לא שנא?

אמר ליה בר קפרא: מה בבלי¹³⁴ אומר בדבר זה? אישתיק. רבי אושעיא לא אמר כלום. אמר ליה בר קפרא: צריכין לדברי עייא.

נחזור על הראשונות: הרי הוא אומר **"לבת"** - לרבות אור שמונים ואחד.

נימא כתנאי: **"זב שראה שלש ראיות בליל שמיני: תני חדא: "מביא". ותניא אידך: "אינו מביא". מאי לאו תנאי היא. דהא דתנאי: "מביא" - קסבר: לילה אין מחוסר זמן. והדתני: "אין מביא" - קסבר: לילה מחוסר זמן.**

אמר רב הונא בר אהא אמר רבי אלעזר: הני תנאי סברי: לילה מחוסר זמן. והא דתנאי: **"מביא בזב בעל שתי ראיות". והדתניא: "אין מביא בזב בעל שלש ראיות".**

זב בעל שתי ראיות - מאי למימרא?

הא קא משמע לן: דוקא ראה - בליל שמיני, אבל ביממא דשביעי - לא.

קסבר: כל ראיה שסותרת - אין מביאה לידי קרבן.

אמר רבא: אמאי אוקימתא להא דתנאי: **"אין מביא בזב בעל שלש ראיות"?** ליתנייה גבי **"חמשה מביאין קרבן אחד על עבירות הרבה"** (כריתות ט.)!

לא פסיקא.

¹³³ ובמלאת ימי טהרה לבן או לבת תביא כבש בן שנתו לעלה וכן יונה או תר להטאת אל פתח אהל מועד אל הכהן
¹³⁴ ויש גורסים: עייא

דְּאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן:

רְאֵה אַחַת בְּלִילָה וּשְׁתַּיִם בַּיּוֹם - מְבִיא.
שְׁתַּיִם בְּלִילָה וְאַחַת בַּיּוֹם - אֵין מְבִיא.

רַס"י

שְׁכַבַת זֶרַע בַּעֲלָמָא הוּא. דאין לה אלא טומאת ערב בעלמא כדתניא זאת תורת הזב ואשר תצא ממנו שכבת זרע זב בראיה ראשונה הקישו לבעל קרי במס' נדה (דף לה.) ואמרו נמי במגילה (דף ח) שתיים לטומאה וגי אף לקרבן אבל חדא ראייה אין לה אלא טומאת ערב:
ומי א"ר יוחנן כו'. דקאמר ב' בלילה ואחת ביום כו':
נטמא נזיר ביום. ח' שראוי לקרבן מביא ב' קרבנות:
בליל ח' אינו מביא. דלענין קרבן טומאה אריכתא היא דלילה מחוסר זמן:

אָמַר רַב יוֹסֵף:

תַּדַּע דְּאַחַת בְּלִילָה וּשְׁתַּיִם בַּיּוֹם - מְבִיא.

דְּהָא: רְאֵייה רֵאשׁוֹנָה - שְׁכַבַת זֶרַע בְּעֶלְמָא.
וְאֵילוּ חֲזִי תַרְתִּין אַחֲרֵינָיָא - מְצַטְרֵף לְהוּ.

אָמַר רַב שֵׁשֶׁת בְּרִיה דְּרַב אִידִי:

מִיָּדִי אִירָא?!

רְאֵייה רֵאשׁוֹנָה שֶׁל זָב - חֲזִייה בְּזִמְן חַיּוּבָא.
אַחַת בְּלִילָה, כִּיּוֹן דְּלָאוּ בְּזִמְן חַיּוּבָא חֲזִייה,

אִי לָאוּ דְּאִשְׁמְעִינן רַבִּי יוֹחָנָן דְּמְצַטְרֵף, הִנֵּה אָמִינָא: לָא תַצְטְרֵף.

וּמִי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: לִילָה מְחוּסָר זָמָן?!

וְהָאָמַר חֲזַקִּיה:

נְטָמָא בַּיּוֹם - מְבִיא,

בְּלִילָה - אֵין מְבִיא.

וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: אֶפִּילוּ בְּלִילָה מְבִיא!

כִּי קָאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: שְׁתַּיִם בְּלִילָה וְאַחַת בַּיּוֹם - אֵין מְבִיא,
לְדַבְּרֵי הָאוֹמֵר: מְחוּסָר זָמָן.

לְדַבְּרֵי הָאוֹמֵר ... - פְּשִׁיטָא!

רְאֵה אַחַת בְּלִילָה, וּשְׁתַּיִם בַּיּוֹם - אִיצְטְרִיכָא לִיה.
מַהוּ דְּתִימָא: כִּיּוֹן דְּלָאוּ בְּזִמְן חַיּוּבָא קַחְזִי לִיה - לָא תַצְטְרֵף,
קָא מִשְׁמַע לָן.

28. ח, א

רס"י

מתניתין

הַאִשָּׁה שֵׁשׁ עָלֶיהָ סֶפֶק חֲמֵשׁ לִידוֹת וְסֶפֶק חֲמֵשׁ זִבּוֹת:
מְבִיאָה קָרְבָּן אֶחָד,
וְאוֹכֵלֶת בְּזָבְחִים,
וְאִין הַשָּׂאֵר עָלֶיהָ חוֹבָה.

חֲמֵשׁ זִבּוֹת וְדָאוֹת, וְחֲמֵשׁ לִידוֹת וְדָאוֹת:
מְבִיאָה קָרְבָּן אֶחָד,
וְאוֹכֵלֶת בְּזָבְחִים,
וְהַשָּׂאֵר עָלֶיהָ חוֹבָה.

מַעֲשֵׂה שְׁעָמְדוֹ קִינִין בִּירוּשָׁלַיִם בְּדִינָר זָהָב.

אָמַר רַבּוּ שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל:

הַמַּעֲוֹן הַזֶּה לֹא אֶלֶיךָ הַלֵּילָה עַד שִׁיְהִיָּה בְּדִינָרָיו.

וְנָכַס לְבֵית דִּין וְלָמַד:

הַאִשָּׁה שֵׁשׁ עָלֶיהָ חֲמֵשׁ לִידוֹת וְדָאוֹת חֲמֵשׁ זִבּוֹת וְדָאוֹת
מְבִיאָה קָרְבָּן אֶחָד,
וְאוֹכֵלֶת בְּזָבְחִים,
וְאִין הַשָּׂאֵר עָלֶיהָ חוֹבָה
וְעָמְדוֹ קִינִין בַּיּוֹם הַהוּא בְּרַבְעָתִים.

גמרא

תנו רבנן:

"חֲמֵשׁ זִבּוֹת¹³⁵ וְדָאֵי, חֲמֵשׁ זִבּוֹת סֶפֶק,

אוֹ חֲמֵשׁ לִידוֹת וְדָאֵי, וְחֲמֵשׁ לִידוֹת סֶפֶק:

מְבִיאָה שְׁתֵּי קִינִין. אַחַת - עַל הַדָּאֵי,

וְאַחַת עַל הַסֶּפֶק.

שֶׁל וְדָאֵי - נֶאֱכַלְתָּ, וְהַשָּׂאֵר - עָלֶיהָ חוֹבָה.

שֶׁל סֶפֶק - אִין נֶאֱכַלְתָּ, וְאִין הַשָּׂאֵר עָלֶיהָ חוֹבָה.

רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי אוֹמֵר:

עַל וְדָאֵי - תֹאמַר עַל הָאֲחֵרוֹנָה וְתַפְטֹר.

שֶׁל סֶפֶק - אִם יֵשׁ וְדָאֵי בִינֵיהֶן תֹּאמַר עַל הַדָּאֵי וְתַפְטֹר.

וְאִם לֹא, תֹאמַר עַל אֶחָד מֵהֶן וְתַפְטֹר.

רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר:

בֵּין עַל הַדָּאֵי, בֵּין עַל הַסֶּפֶק,

תֹּאמַר עַל אַחַת מֵהֶן וְתַפְטֹר."

אָמַר לִיהִי רַב נַחְמָן בַּר יֶצְחָק לְרַב פֶּפְא:

אֵימָא לָךְ מִשְׁמִיָּה דְרַבָּא:

הֲנִי תְנָאֵי בְּמֵאֵי פְּלִיגִי?

דְּרַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי - מְדַמֵּי לְהוֹן לְחֲטָאֵת.

דְּמֵאֵן דְּחֵיִב חֲמֵשׁ חֲטָאוֹת - עַד דְּמֵיִתִּי כּוּלְהוֹן,

וְסוּף מִכֶּפֶר לִיהִי.

הֲכָא נְמִי, לָא שְׁנָא.

וְרַבִּי עֲקִיבָא - מְדַמֵּי לְהוֹן לְטַבִּילִין,

דְּמֵאֵן דְּמַחֲיִב חֲמֵשׁ טַבִּילוֹת,

כִּיּוֹן דְּטַבִּיל חֲדָא זִמְנָא - אֵיטְהָר.

הֲכָא נְמִי, לָא שְׁנָא.

אָמַר לִיהִי רַב פֶּפְא:

מתני

סֶפֶק זִבְהָ. כַּגֹּן [טוּעָה] שְׂרָאֲתָה גִי
יָמִים וְאִינָה יוֹדַעַת אִם בִּימֵי נְדוּתָה
אִם בִּימֵי זִבְהָ מְבִיאָה קָרְבָּן וְאִינוּ
נֹאכֵל:

סֶפֶק לִידָה. כַּגֹּן שֶׁהַפִּילָה וְאִין יָדוּעַ
מָה: הָאִשָּׁה שֵׁשׁ עָלֶיהָ הִי סֶפֶקוֹת שֶׁל
לִידָה אוֹ הִי שֶׁל סֶפֶק זִבְהָ מְבִיאָה
קָרְבָּן אֶחָד. חֲטָאֵת הַעוֹף הַבָּאָה עַל
הַסֶּפֶק:

וְאוֹכֵלֶת בְּזָבְחִים. שֶׁהִרִי הַקָּרְבָּן הַזֶּה
לְטַהֵרָה בָּא וְהִרִי הוּא כְּטַבִּילָה אִם
נִטְמָאֵת הָאִשָּׁה כִּמְהָ טוּמְאוֹת טַבִּילָה
אַחַת עוֹלָה לְכוּלֵן אִף קָרְבָּן זֶה כֵּן:

וְאִין הַשָּׂאֵר עָלֶיהָ חוֹבָה. לֹא הִצְרִיכָה
חֲכָמִים לְהַבְיָאֵן שֶׁאִף הָאֲחַת בְּקוּשֵׁי
הַתִּירוֹ לְהַקְרִיבָה סֶפֶק מְלִיקַת חוֹלִין
לְמוֹזֵבַח שֶׁאִם לֹא כֵן אִין לָהּ תִּקְנָה
לִיטְהַר בְּקִדְשִׁים: הִי לִידוֹת וְדָאוֹת אוֹ
הִי זִבּוֹת וְדָאוֹת מְבִיאָה קָרְבָּן אֶחָד
וְאוֹכֵלֶת בְּזָבְחִים. כִּמּוֹ שְׁפִירֶשְׁתִּי:

וְהַשָּׂאֵר עָלֶיהָ חוֹבָה. כְּדָאֲמַרִּין לְקַמֵּן
בְּפִי שְׁנֵי (ד' ט:): יִכּוֹל תְּבִיאַ עַל הַלִּידָה
שֶׁלִּפְנֵי מְלֵאֵת וְעַל הַלִּידָה שֶׁלֹּאֲחַר
מְלֵאֵת קָרְבָּן אֶחָד לְשִׁנְיָהם תִּ"ל זֹאת:
קִינִין. שְׁנֵי קִינִין ד' תּוֹרִין:

בְּדִינָרֵי זָהָב. בְּשְׁנֵי זְהוּבִין קֹן לְדִינָר
זָהָב:

הַמַּעֲוֹן הַזֶּה. שְׁבֹעָה:

נִכְנַס לְבִ"ד לְלַמּוּד כּו'. אַעֲי"פ שֶׁהִיקַל
עַל דְּבָרֵי תוֹרָה עַת לְעִשׂוֹת לְהִי הוּא
שֶׁאֲלֵמְלִי לֹא יִמְצָאוּ יַחְדָּלוּ מִלְּהַבְיָא
אֶפְלוּ אֶחָד וְיֹאכְלוּ בְּקִדְשִׁים בְּטוּמְאוֹת
הַגּוֹף:

קִינִין בְּרַבְעָתִים. ב' קִינִין בְּשְׁנֵי
רַבִּיעִית דִּינָר כֶּסֶף לִ"א רַבְעִיתִים לְשׁוֹן
חֲצִי הוּא: גַּמִּי הִ"ג בְּתוֹסַפְתָּא הִי
לִידוֹת וְדָאֵי וְהִי לִידוֹת סֶפֶק כּו' ר'י
יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי אוֹמֵר עַל הַדָּאֵי חֵיִשְׁיִין
לְפִשְׁעָה דָּאֵי אֲמַרְתָּ תְּבִיאַ עַל אַחַת
מֵהֶן שֶׁמָּא יֵשׁ אִשָּׁה שֶׁתִּלְדַּל לִידָה אַחַת
וְדָאֵית וְאִינָה רוֹצָה לְהַבְיָא קָרְבָּן
שֶׁתֹּאמַר וְהִלָּא אֲשֶׁתְּקַד הִיו עָלֶי הִי
לִידוֹת וְדָאוֹת וְלֹא הַבְּאֲתִי קָרְבָּן עַל דִּי
מֵהֶן וְעַכְשָׁיו אֲנִי מְבִיאָה וְרִ"ע סַבַּר
כִּיּוֹן דְּלֹא אֲכַלָּה אֲשֶׁתְּקַד בְּלֹא שׁוּם
קָרְבָּן לֹא פִשְׁעָה: תֹּאמַר עַל הָאֲחֵרוֹנָה
אֲנִי מְבִיאָה וְתַפְטֹר עַל הַשָּׂאֵר רִ"ע
אוֹמֵר תֹּאמַר עַל אַחַת מֵהֶן וְאִינָה
צְרִיכָה לּוֹמַר עַל הָאֲחֵרוֹנָה וְתַפְטֹר עַל
הַשָּׂאֵר:

וְעַל הַדָּאֵי תֹאמַר עַל הָאֲחֵרוֹנָה
וְתַפְטֹר. עַכְשָׁיו מַחֲיִיב שָׂאֵר קָרְבָּנוֹת
וְאוֹכֵלֶת בְּזָבְחִים הַיּוֹם וְלִמְחָר תִּקְרִיב
שָׂאֵר קָרְבָּנוֹת:

אִם יֵשׁ וְדָאֵי בִינֵיהֶן. מִמִּין הַסֶּפֶק
דָּאֲמַר עַל הַדָּאֵי כְּדִי שֶׁתִּיעֲשֶׂה וְדָאֵי
וְתֵהָא נֹאכֵלֶת וְתַפְטֹר לְגַמְרִי
כְּדַפְרִישִׁית בְּמַתְנֵי דְּבִקּוּשֵׁי הַתִּירוֹ
לְהַקְרִיב סֶפֶק:

עַל אַחַת מֵהֶן. וְאֶפְלוּ עַל הָרֵאשׁוֹנָה:
בֵּין וְדָאֵי כּו'. אִינָה צְרִיכָה לּוֹמַר עַל
הָאֲחֵרוֹנָה אֲנִי מְבִיאָה: בְּדַרְיָע לִ"ג
וְתַפְטֹר:

וְעַד דְּמֵיִתִּי כּוּלְהוֹן. לֹא מִכֶּפֶרֶת אִם
הִבִּיא חֲטָאֵת רֵאשׁוֹנָה עֲדִיין חֲטָאִים
הָאֲחֵרִים עוֹמְדִין אִף כֹּאן אִם הִבִּיאָה
עַל הָרֵאשׁוֹנוֹת עֲדִיין טוּמְאָה
הָאֲחֵרוֹנָה בְּמִקוּמָה וְלֹא טַהֵרָה לְאֲכוּל
בְּקִדְשִׁים לְפִיכֵךְ תֹּאמַר עַל הָאֲחֵרוֹנָה
וְטַהֵרָה וְהָרֵאשׁוֹנוֹת תְּבִיאַ לְאַחַר זְמַן:
מֵאֵן דְּמַחֲיִיב הִי טַבִּילוֹת. אֶפְי' אֲמַר
עַל הָרֵאשׁוֹנָה אֲנִי טוֹבֵל טַהֵר מִכֵּל
טוּמְאָה:

רַס"י

ה' אשמות תלויין [כו'] חוששין לפשיעה. אם לא הצריכה לומר על האחרונה אני מביאה תהא סוברת שנפטרה בקרבן זה ולא יהו השאר עליה חובה ותפשע ולא תביאם וכי מצרכת לה לומר על האחרונה אני מביאה ידעה דהשאר עליה חובה אבל על הספק שאין השאר עליה חובה לא מזקקין לה לומר על האחרונה אני מביאה:
ורבי עקיבא לא חייש לפשיעה. ואני שמעתי חוששין לפשיעה שמא תפשע ולא תביא אפילו. קרבן אחד ותאכל זבחים בטומאת הגוף וקשיא לי בגוה טובא חדא אפשר היא מתיא קרבנה ומשום דלא מצרכת לה לומר על האחרונה ליחוש שמא תחזור בה ועוד אי חיישת להכי כל שכן דעל הספק היא מקילה ואמאי לא מצרכת לה לומר על האחרונה ליחוש שמא תחזור בה ולא תביאנו ואכלה בקדשים בספק טומאת הגוף:

אי סלקא דעתך: רבי יוחנן בן נורי לחטאת מדמי להו, אמאי של ספק תאמר על אחת מהן ותפטר!

ח,ב אילו מאן דמחייב אשמות תלויין - כי מייתי חד מי מיפטר?! והתניא:

זה הכלל כל שחלוקין בחטאות חלוקין באשמות!

אלא, דכולי עלמא: לטבילות מדמי להו, ובחוששין לפשיעה - קמיפלגי, רבי יוחנן בן נורי סבר: חיישין לפשיעה, ורבי עקיבא סבר: לא חיישין לפשיעה.

הדרן עלך שלושים ושש